Cyllid & Thollau EM

Canllaw ar gyfer cwblhau eich cyfrif Treth Etifeddiant

Bydd y canllaw hwn yn eich cynorthwyo:

- i lenwi'r ffurflenni sydd eu hangen arnoch i gwblhau eich cyfrif Treth Etifeddiant
- i ddilyn y drefn gywir er mwyn gwneud cais am grant profiant, a
- talu'r swm cywir o dreth Etifeddiant, os bydd treth i'w thalu.

Gwefan:www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/
Ilinell Gymorth: 0845 30 20 900

IHT400 Nodiadau

Mae gennym ystod o wasanaethau ar gyfer pobl ag anableddau, gan gynnwys arweiniad ar ffurf braille, yn glywedol ac mewn print bras. I gael manylion ffoniwch ein llinell gymorth ar **0845 30 20 900**.

Cynnwys

Rhagymadrodd

Beth sydd yn y canllaw hwn? 1
Yr hyn rydym wedi anfon atoch 1
Pryd efallai na fydd angen i chi lenwi IHT400 1
Grantiau cynrychiolaeth 4
Pryd NA fydd angen llenwi IHT400 yn gyfan gwbl 4
Cyflwyno cyfrif llai pan nad oes angen talu treth 5
Marwolaeth wrth weithredu yn y lluoedd arfog 5
Beth sy'n rhaid i mi ei lenwi os gallaf gyflwyno ffurflen IHT400 lai? 6
Newidiadau yng ngweinyddiaeth ystâd 7
Treth Etifeddiant a'r grant 7
Iawn daliadau adeg rhyfel 7
Pryd y mae'n rhaid i mi ddychwelyd y ffurflen? 8
Pwy i gysylltu â nhw a pham 8
Pa werthoedd i'w cynnwys 9
Dogfennau y mae'n rhaid i chi eu cadw 9
Mynd ati i ddechrau - sut i lenwi eich cyfrif Treth Etifeddiant 9
Offerynnau amrywio 9

Llenwi ffurflen IHT400 (tud. 1 i 5)

Manylion yr ymadawedig, tudalennau 1 a 2 10
Os oedd domisil yr ymadawedig yn yr Alban ar adeg y farwolaeth tudalen 2 11
Manylion cyswllt y person sy'n delio â'r ystâd, tudalen, 3 11
Awdurdod i ad-dalu Treth Etifeddiant, tudalen 3 11
Beth a gynhwysir yn eich cyfrif Treth Etifeddiant – Atodlenni, tudalennau 4 a 5 12
Diffiniad o berson anabl 16

Llenwi'r Atodlenni

Rhagarweiniad 18
Atodlen IHT403
Rhoddion a throsglwyddiadau eraill sydd o werth 18
Atodlen IHT404
Asedion a ddelir ar y cyd 23
Atodlen IHT407
Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol 26
Atodlen IHT408
Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol a roddwyd i elusen 26
Atodlen IHT409
Pensiynau 27
Atodlen IHT411
Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd 31
Atodlen IHT412
Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli 32
Atodlen IHT413
Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau 34
Atodlen IHT414
Rhyddhad amaethyddol 37
Atodlen IHT418
Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth 39
Atodlen IHT420
Asedion Treftadaeth Genedlaethol 40

Llenwi ffurflen IHT400 (tud. 6 i 16)

Asedion y gellir ac na ellir talu'r dreth ar eu cyfer mewn rhandaliadau 43
Asedion ar y cyd, tudalen 6 43
Asedion yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen yn llwyr, tudalennau 6 a 7 43
Didyniadau o'r ystâd a dalwyd hyd at ddyddiad y farwolaeth, tudalennau 8 a 9 49
Delio â diffyg, tudalen 9 50
Eithriadau a rhyddhad, tudalen 9 50
Eithriadau a rhyddhad, tudalen 10 51
Asedion eraill a ystyrir i gyfrifo'r dreth, tudalen 10 52
Cyfrifo Treth Etifeddiant, tudalen 11 52
Talu Treth Etifeddiant mewn rhandaliadau 53
Rhandaliadau sy'n rhydd o log 54
Cyfrifiad Treth Etifeddiant syml 54
Cynllun Talu'n Uniongyrchol 54
Datganiad, tudalen 12 55

Cynnwys

Yr hyn ddylech wneud ar ôl llenwi ffurflen IHT400

Ffurflen IHT421 - *Crynodeb o'r Profiant* - Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon 55
Ffurflen C1 *Rhestr eiddo* – Yr Alban 55
Pan fyddwch wedi llenwi a llofnodi'r holl ffurflenni 56
Pryd y mae'n rhaid i chi anfon ffurflen IHT400 cyn gwneud unrhyw beth arall 56
Pa swyddfa dylech ei defnyddio? 56
Pa drefn ddylwn ei dilyn? 56
Ble gallaf gael gwybodaeth ynglŷn â Phrofiant 56
Beth os byddaf am i chi gyfrifo'r dreth drosof? 56
Beth sy'n digwydd pan gaf i grant? 56
Gallai'r Dreth Etifeddiant ar yr ystâd newid. 57
Amcangyfrifon dros dro 57
Rhaid i chi ddweud wrthym am newidiadau eraill i'r ystâd 57
Gwneud cais am grant yn:
- Cymru a Lloegr -os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth 58
- Yr Alban os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth 59
- Gogledd Iwerddon os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth 59
- Cymru a Lloegr – heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth drosoch 60
- Yr Alban – heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth drosoch 61
- Gogledd Iwerddon – heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth drosoch 62

Talu Treth Etifeddiant

Talu o flaen llaw 63
Trosglwyddiad electronig (CHAPS/BACS) 63
Talu â siec 63
Credyd Giro Banc 64
Cynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol 64
Talu trwy gynnig asedion i'r Goron 64
Beth fydd yn digwydd os caiff cyfranddaliadau a rhestrwyd, tir ac adeiladau eu gwerthu am lai na'u gwerth 64
Sut i sicrhau nad oes mwy o dreth i'w thalu? 64

Sut i brisio'r asedion

Pa brisiad i'w ddefnyddio 65
Amcangyfrif gwerth 65
Stociau a chyfranddaliadau 65
Marciau'r Gyfnewidfa Stoc 67
Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol 67
Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol 68
Tir ac adeiladau 68
Prisio busnes 70
Tanysgrifennwr Lloyd's 71
Prisio arian 71

Eithriadau a rhyddhad

Eithriadau sy'n gymwys i roddion oes yn unig 72
Eithriadau sy'n gymwys i roddion oes a throsglwyddiadau ar farwolaeth 72
Elusennau cymhwyso 73
Eithriadau Treftadaeth Genedlaethol 73
Rhyddhad a allai fod yn gymwys i roddion oes a throsglwyddiadau ar farwolaeth 73
Rhyddhad arall 73
Rhyddhad meinhau 73
Rhyddhad am gwymp mewn gwerth 74

Ble i gynnwys eitemau yn yr ystâd 75
Ffurflen Adborth IHT400 77
Cysylltiadau 79
Gwybodaeth bellach 80

Mynegai cynorthwyo i lenwi'r blychau ar ffurflen IHT400

Llenwi ffurflen IHT400

Blwch		Tudalen
3	Cyfeirnod Treth Etifeddiant	10
6	Domisil	10
7	Os oedd domisil yr ymadawedig yn yr Alban	11
14	Rhif Yswiriant Gwladol	11
15	Cyfeirnod treth neu gyfeirnod Unigryw y Trethdalwr	11
16	Pŵer Atwrnai	11
17 i 22	Manylion cyswllt	11
23	Awdurdod i ad-dalu	11
29	Trosglwyddo'r haen gyfradd sero nas defnyddiwyd	12
30	Rhoddion a gwerthoedd eraill a drosglwyddwyd	12
31	Asedion a ddelir ar y cyd	13
32	Tai, tir, adeiladau a buddiant mewn tir	
36	Pensiynau	13
37	Yswiriant bywyd a blwydd-daliadau	14
38	Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd	14
39	Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd a daliadau rheoli	15
44	Asedion tramor	15
45	Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth	15
46	Dyledion a oedd gan yr ymadawedig	17
47	Asedion Treftadaeth Genedlaethol	17
48	Atodlenni	17
49 a 50	Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd	43
51	Preswylfa'r ymadawedig (ac eithrio ffermdai a thai mewn perchnogaeth ar y cyd)	43
52	Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu	44
53	Arian parod	44
54	Bondiau premiwm a chynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol	44
55	Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol	45
56	Pensiynau	45
57	Polisïau yswiriant bywyd a gwarchod morgeisi	45
62	Gwarantau Llywodraeth y DU a gwarantau bwrdeisiol	45
63	Stociau cyfranddaliadau a buddsoddiadau a restrwyd	46
64	Difidendau neu log ar stociau cyfranddaliadau a gwarantau	46
65	Cyfranddaliadau a fasnachir heb eu rhestru a chyfranddaliadau nas rhestrwyd ac eithrio daliadau ar gyfer rheoli	46
66	Rhandaliadau ar gyfranddaliadau	46
67	Daliadau ar gyfer rheoli cyfranddaliadau nas rhestrwyd, a heb eu rhestru a chyfranddaliadau a restrwyd	46
68	Ffermydd, ffermdai a thiroedd fferm	47
69	Busnesau gan gynnwys busnesau ffermio, asedion busnes a choed	47
70	Tir, adeiladau a hawliau ar dir arall	47
71 a 72	Buddiant mewn ystâd arall	48
73	Dyledion sy'n ddyledus i'r ystâd	48
74	Ad-daliad treth incwm neu Dreth Enillion Cyfalaf	48
75	Incwm o ymddiriedolaeth sy'n daladwy i'r ymadawedig	48
76	Asedion eraill ac incwm sy'n ddyledus i'r ymadawedig	49
80	Morgeisi, benthyciadau wedi eu gwarantu	49
81	Treuliau'r angladd	49
82	Rhwymedigaethau eraill	50

Blwch		Tudalen
85 a 86	Delio a diffyg ariannol	50
92	Eithriadau a rhyddhad	50
93	Eithriadau a rhyddhad a ddidynnwyd o'r asedion yng ngholofn B	51
99 a 100	Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth yr hoffai'r ymddiriedolwyr dalu'r dreth sy'n ddyledus nawr	52
101	Asedion enwebedig	52
105	Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth lle nad yw'r ymddiriedolwyr yn talu'r dreth nawr	52
110	Rhandaliadau treth	54
111 i 117	Cyfrifiad Treth Etifeddiant syml	54
118	Cynllun Talu'n Uniongyrchol	54
119	Datganiad	55

Bydd y canllaw hwn yn eich cynorthwyo i lenwi'r ffurflen IHT400 ac mae'n cynnwys cymorth ar gyfer yr Atodlenni yr anfonnwyd atoch hefyd. Efallai y bydd angen i chi lenwi rhai ohonynt

Rhagarweiniad

Beth sydd yn y canllaw hwn?

Yn ogystal â ffurflen IHT400, efallai y bydd angen llenwi rhai Atodlenni hefyd. Mae'r nodiadau yn y canllaw hwn yn dilyn rhifau'r blychau ar y ffurflen IHT400. Cynhwysir nodiadau i'ch helpu i lenwi'r Atodlenni yn y canllaw hwn hefyd.

Rydym yn cyfeirio at y person a fu farw yn y canllaw hwn ac yn y ffurflen IHT400 fel 'yr ymadawedig'. Gobeithiwn y bydd y canllaw hwn yn ateb y rhan fwyaf o'ch cwestiynau. Os bydd angen mwy o gymorth arnoch:

- ewch i **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/ neu**
- ffoniwch Linell Gymorth Profiant a Threth Etifeddiant ar **0845 30 20 900**.

Mae'r nodiadau hyn yn gymwys pan fu farw person ar neu ar ôl 18 Ebrill 1986. Os bu person farw cyn y dyddiad hwn, ffoniwch y llinell gymorth.

Yr hyn rydym wedi ei anfon atoch

Os ydych yn gwneud cais am grant heb gymorth cyfreithiwr neu asiant arall, dylech fod wedi derbyn ffurflen IHT400, y canllaw hwn a rhai o'r atodlenni y credwn sy'n berthnasol i'r rhan fwyaf o ystadau (gweler tudalen 4 am wybodaeth ynglŷn â grantiau). Ond eich cyfrifoldeb chi yw gwneud yn siŵr eich bod yn cwblhau'r Atodlenni cywir. Does dim angen i chi lenwi unrhyw atodlen nad yw'n berthnasol, hyd yn oed os ydym wedi eu cynnwys gyda'r pecyn.

Gwefan:
www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/

Llinell Gymorth: 0845 30 20 900

Os bydd angen unrhyw Atodlenni eraill arnoch gallwch ei llwytho i lawr o'n gwefan neu ffoniwch Linell Gymorth Treth Etifeddiant.

Pryd efallai na fydd angen i chi lenwi ffurflen IHT400

Ystadau eithriedig

Mae ystâd eithriedig yn ystâd lle nad oes Treth Etifeddiant yn ddyledus ac nid oes angen cyfrif Treth Etifeddiant llawn ar ffurflen IHT400. Os ydy'r ystâd yn ystâd eithriedig, defnyddiwch ffurflen **IHT205 neu IHT207** ***Datganiad o wybodaeth am yr ystâd*** yn lle hynny, neu ffurflen C5 neu C5(OUK) yn yr Alban. Os gwyddoch fod Treth Etifeddiant yn ddyledus, does dim angen i chi ddarllen tudalennau 2 a 3 y canllaw hwn. Ceir tri math o ystâd eithriedig:

- ystadau sydd â gwerthoedd isel
- ystadau eithriedig
- rhai sydd â'u domisil tramor.

Mae'r rheolau sy'n gymwys i farwolaethau ar neu ar ôl 1 Medi 2006 yn dechrau ar dudalen 2.

Ar gyfer marwolaethau cyn 1 Medi 2006 ffoniwch ein Llinell Gymorth neu ewch i'n gwefan.

Peidiwch â llenwi ffurflen IHT400 os ydy'r ystâd yn ystâd eithriedig. Mewn rhai ystadau efallai mai dim ond rhan o ffurflen bydd angen i chi lenwi. Bydd angen i chi lenwi math gwahanol o gyfrif ar gyfer rhai mathau arbennig o grantiau. Ceir fwy o wybodaeth ynglŷn â mathau gwahanol o grant ar dudalen 4. Os bydd unrhyw un o'r rhain yn gymwys, ffoniwch ein Llinell Gymorth i ddarganfod pa ffurflen i'w defnyddio.

Gwerth gros yr ystâd
Cyfanswm gwerth yr holl asedion a gynhwysir yn ystâd yr ymadawedig cyn didynnu unrhyw ddyledion.

Trosglwyddiadau penodedig
Rhoddion o arian, nwyddau'r tŷ a nwyddau personol, cyfranddaliadau neu warantau a restrwyd, neu roddion llwyr o dir neu adeiladau i unigolion, nid rhoddion i mewn i ymddiriedolaethau. Er mwyn i ystâd gael ei derbyn fel ystâd eithriedig, ni all trosglwyddiadau penodedig ac a wnaed mwy na 7 mlynedd cyn y farwolaeth fod yn uwch na £150,000.

Rhodd â budd amodol
Rhodd nad yw'n cael ei rhoi'n llwyr ac o ganlyniad mae'r person sy'n derbyn y rhodd yn gwneud hynny gydag amodau ynghlwm wrtho neu mae'r person sy'n rhoi'r rhodd yn cadw rhywfaint o'r budd ar ei gyfer ef /chyfer hi ei hun.

Domisil
Yn gyffredinol bydd domisil person lle mae ei gartref/chartref sefydlog a pharhaol a phan fyddant yn absennol ei fwriad/bwriad yw dychwelyd yno bob tro.

Ystadau gyda gwerthoedd isel
Mae'r ystadau hyn yn rhai pan nad oes rhwymedigaeth i Dreth Etifeddiant oherwydd nad yw gwerth gros yr ystâd yn fwy na'r haen gyfradd sero Treth Etifeddiant. Mae'r amodau ar gyfer yr ystadau hyn fel a ganlyn:

• roedd domisil yr ymadawedig yn y Deyrnas Unedig (DU) pan fu farw

• nid yw gwerth gros yr ystâd yn uwch na haen gyfradd sero Treth Etifeddiant (gweler y nodyn ar dudalen 3)

• os ydy'r ystâd yn cynnwys asedion mewn ymddiriedolaeth, cânt eu cadw mewn ymddiriedolaeth unigol ac nid yw'r gwerth gros yn fwy na £150,000

• os ydy'r ystâd yn cynnwys asedion tramor, nid yw'r gwerth gros yn fwy na £100,000

• os oes unrhyw drosglwyddiadau penodedig, nid yw eu gwerth trethadwy yn fwy na £150,000

• nid oedd yr ymadawedig wedi gwneud rhodd â budd amodol

• does dim tâl yn codi ar farwolaeth yr unigolyn o dan y darpariaethau mewn perthynas â phensiynau a sicrhawyd trwy ddull amgen.

Ystadau eithriedig

Mae'r rhain yn ystadau lle na all unrhyw rwymedigaeth i Dreth Etifeddiant godi oherwydd nid yw gwerth gros yr ystâd yn uwch nag £1 miliwn ac nid oes treth i'w thalu oherwydd bod un neu'r ddau eithriad canlynol yn berthnasol:

• rhyddhad priod neu bartner sifil

• rhyddhad elusen. Ni ellir cymryd eithriad neu ryddhad arall i ystyriaeth.

Ni ellir cymryd eithriad neu ryddhad arall i ystyriaeth. Gellir didynnu rhyddhad elusen dim ond os oedd y rhodd i'r sefydliad dan sylw'n un absoliwt.

Mae'r amodau ar gyfer yr ystadau hyn fel a ganlyn:

• roedd domisil yr ymadawedig a phriod neu bartner sifil yr ymadawedig bob amser yn y DU

• nid yw gwerth gros yr ystâd yn fwy na £1 miliwn ac nid yw gwerth net trethadwy'r ystâd ar ôl didynnu rhwymedigaethau a rhyddhad priod neu bartner sifil a/neu ryddhad elusen yn unig yn uwch na throthwy'r Dreth Etifeddiant.

• os ydy'r ystâd yn cynnwys asedion mewn ymddiriedolaeth, cânt eu cadw mewn ymddiriedolaeth unigol ac nid yw'r gwerth gros yn fwy na £150,000 (oni bai fod yr eiddo setledig yn cael ei drosglwyddo i briod neu bartner sifil, neu i elusen, ac o ganlyniad caiff y terfyn ei hepgor)

• os ydy'r ystâd yn cynnwys asedion tramor, nid yw eu gwerth gros yn uwch na £100,000

- os oes unrhyw drosglwyddiadau penodedig, nid yw eu gwerth trethadwy yn fwy na £150,000, ac ni wnaeth yr ymadawedig rhodd â budd amodol
- does dim tâl yn codi ar farwolaeth yr unigolyn o dan y darpariaethau mewn perthynas a Phensiynau a sicrhawyd trwy ddull amgen.

Legitim
O dan gyfraith yr Alban gallai rai aelodau penodol o'r teulu fod a hawliau cyfreithiol i rai o asedion mewn ystâd person. Yn fras, mae Legitim yn derm cyfreithiol yn yr Alban sy'n golygu y gallai plentyn gael hawl dros rai asedion mewn ystâd rhiant.

Yn yr Alban rhaid cyfrifo rhyddhad priod neu bartner sifil a/neu ryddhad elusen ar y sail y caiff unrhyw hawliad i legitim yn erbyn yr ystâd ei hawlio'n llawn. Mewn geiriau eraill, dim ond lleiafswm y rhyddhad priod neu bartner sifil a/neu ryddhad elusen sydd ar gael ar ôl rhoi ystyriaeth i legitim ac y gellir ei ddidynnu er mwyn canfod p'un a yw gwerth yr ystâd yn uwch na haen gyfradd sero Treth Etifeddiant.

Rhai sydd a'i domisil dramor

Dyma'r ystadau lle na ellir cael rhwymedigaeth i Dreth Etifeddiant oherwydd nad yw gwerth gros yr ystâd yn y DU yn uwch na £150,000.
Yr amodau ar gyfer yr ystadau hyn yw:

- y bu farw'r ymadawedig pan oedd ei ddomisil / domisil y tu allan i'r DU
- na fu domisil yr ymadawedig erioed yn y DU ac na chafodd ei drin / thrin fel petai ei ddomisil / domisil yn y DU at ddibenion Treth Etifeddiant
- bod ystâd yr ymadawedig yn cynnwys arian parod neu gyfranddaliadau a gwarantau yn unig, sydd i'w trosglwyddo o dan Ewyllys, yn ddiewyllys neu drwy oroesedd.

Os ydy'r ystâd yn cymhwyso fel un sydd â domisil dramor, y ffurflen gywir i'w defnyddio yw IHT207 *Return of estate information* (ffurflen C5(OUK) yn yr Alban)

Haen gyfradd sero Treth Etifeddiant

Pan fyddwch yn penderfynu p'un a yw gwerth yr ystâd yn is na haen gyfradd sero Treth Etifeddiant (ar gyfer ystadau eithriedig yn unig) mae'r haen gyfradd sero cywir i'w defnyddio yn dibynnu ar ddyddiad y farwolaeth a'r dyddiad y byddwch yn gwneud cais am y grant.

Os oedd y farwolaeth rhwng 6 Awst a 5 Ebrill (yn gynwysedig) mewn unrhyw flwyddyn dreth, dylech ddefnyddio'r haen gyfradd sero a oedd mewn bodolaeth ar adeg y farwolaeth.

Os oedd y farwolaeth ar ôl 5 Ebrill ond cyn 6 Awst mewn unrhyw un flwyddyn dreth, ac rydych yn gwneud cais am grant cyn 6 Awst y flwyddyn honno, yr haen gyfradd sero y dylid ei defnyddio yw'r un o'r flwyddyn dreth cyn yr un y bu farw'r ymadawedig.

Gallwch ddod o hyd i restr o haenau cyfradd sero ar ffurflen IHT400 *Cyfraddau a Thablau*.

Grantiau cynrychiolaeth

Mae angen grant cynrychiolaeth arnoch i gael gafael ar y rhan fwyaf o asedion yn ystâd yr ymadawedig. Mae sawl math gwahanol o grant. Yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon y ddau fath mwyaf cyffredin yw:

- grant profiant, pan fydd yr ymadawedig wedi gadael Ewyllys, a
- grant llythyron gweinyddu, pan nad yw'r ymadawedig wedi gadael Ewyllys.

Yn yr Alban ceir grant Cadarnhad neu Confirmation. Trwy gydol y canllaw hwn byddwn yn cyfeirio at bob grant cynrychiolaeth fel y 'grant' .

Mathau arbennig o grantiau

Ceir nifer o fathau arbennig o grantiau a allai fod yn gymwys mewn rhai amgylchiadau. Er enghraifft:

- grant am gyfnod cyfyngedig, efallai tra bod dadl gyfreithiol ynglŷn â dilysrwydd Ewyllys
- grant a gyfyngir i rai asedion penodol, efallai pan fydd nwyddau byrhoedlog sydd angen eu cadw, neu pan fo'r ymadawedig wedi penodi ysgutor ar gyfer asedion penodol. Er enghraifft, gallai awdur benodi ysgutor llenyddol.

Gall eich Swyddfa Brofiant ddweud mwy wrthych am y mathau arbennig hyn o grant a ph'un a allent fod o ddefnydd i chi wrth ddelio ag ystâd yr ymadawedig. Byddant yn dweud wrthych hefyd y math o grant dan sylw. Dylech sicrhau eich bod yn ticio'r blwch cywir neu nodwch hyn ym mlwch 119 ar dudalen 12 ffurflen IHT400.
Bydd angen i chi lenwi ffurflen IHT400 yn llawn o hyd pan fo'r grant am gyfnod cyfyngedig. Pan fo'r grant wedi ei gyfyngu i asedion penodol, byddwn yn dweud wrthych sut i lenwi'r ffurflen IHT400 yn y paragraffau isod. Mae gwybodaeth ynglŷn â gwneud cais am grant ar dudalennau 58 i 62 y canllaw hwn.

Pan NAD oes angen llenwi ffurflen IHT400 yn llwyr

Ceir rhai mathau o grantiau lle nad oes angen i chi lenwi ffurflen IHT400 yn llwyr.

- Pan fo'r grant arfaethedig i'w gyfyngu i asedion penodol. Yn yr achos hwn dylech gynnwys yr asedion i'w cwmpasu gan y grant ar dudalennau 6 i 10 y ffurflen IHT400. Dylid cynnwys yr holl asedion eraill sy'n rhan o ystâd yr ymadawedig, ond sydd i'w heithrio o'r grant, ym mlwch 76 ar ffurflen IHT400. Dylech lenwi tudalennau 1 i 5 hefyd a blychau 83 i 108 y ffurflen IHT400 ac ateb y cwestiynau ar dudalennau 4 a 5. Bydd angen i chi hefyd gwblhau a llofnodi'r datganiad ar dudalennau 12 a 13. Ar yr adeg hon, dylech dim ond llenwi'r Atodlenni sy'n gymwys i'r asedion y mae angen grant ar eu cyfer.

- Os bydd angen i chi wneud cais ar gyfer Grant Tir Setledig oherwydd bod tir yn parhau i fod yn dir setledig ar ôl marwolaeth y tenant oes, yna ni ddylech lenwi Atodlen 418. Dylid defnyddio ffurflen IHT400 ac Atodlen IHT405 yn lle i roi manylion y tir setledig. Dylech ychwanegu'r geiriau hyn mewn man gwag yn y datganiad ar dudalen 12 'cyfyngir i'r tir setledig, y rhoddir gwir fanylion a gwerth ar ei gyfer'. Dylid nodi'r holl eiddo arall sy'n rhan o ystâd yr ymadawedig ym mlwch 105 ar ffurflen IHT400. Dylech lenwi tudalennau 1 i 5 y ffurflen IHT400 fel petaent yn gysylltiedig â'r tir setledig yn unig.

• Pan na adawyd ystâd gan yr ymadawedig ac mae angen y grant dim ond am asedion (nid tir setledig) yr oedd yr ymadawedig yn ymddiriedolwr ar eu cyfer, bydd angen i chi lenwi blychau 1 i 22 a'r datganiad ar dudalennau 12 a 13 y ffurflen IHT400 yn unig. Does dim angen i chi gynnwys yr asedion yn y cyfrif neu lenwi blychau 23 i 118 y ffurflen IHT400.

Cyflwyno cyfrif llai pan nad oes unrhyw dreth i'w thalu

Os nad oes treth i'w thalu oherwydd bod y rhan fwyaf neu'r holl ystâd wedi ei heithrio rhag Treth Etifeddiant, efallai y gallwch lenwi ffurflen IHT lai. Dylech yn gyntaf sicrhau bod yr ystâd yn ystâd eithriedig trwy ddarllen tudalennau 1 i 3 o'r canllaw hwn. Os ydyw'n ystâd eithriedig, dylech ddefnyddio ffurflen IHT205 *Datganiad gwybodaeth am yr ystâd* a **ni** ddylech ddarllen y canllaw hwn ymhellach.

Er mwyn gallu llenwi ffurflen IHT400 lai, dylai domisil yr ymadawedig fod wedi bod yn y DU ar ddyddiad y farwolaeth a rhaid bod asedion neu gymynroddion yn cael eu trosglwyddo o dan yr Ewyllys neu'n ddiewyllys i un o'r buddiolwyr canlynol sydd wedi eu heithrio:

• priod neu bartner sifil sy'n goroesi – naill ai'n uniongyrchol neu i ymddiriedolaeth y mae gan y priod neu'r partner sifil yr hawl i elwa ohoni
• elusen cymwys
• corff cenedlaethol yn y DU megis Yr Amgueddfa Brydeinig neu'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol.

Os ydych am wybod p'un a yw corff neu elusen genedlaethol benodol yn gymwys ai peidio ar gyfer yr eithriad dylech ffonio Linell Gymorth Profiant a Threth Etifeddiant ar **0845 30 20 900** am gyngor.

Bydd angen i chi wedyn ychwanegu at ei gilydd gwerth gros (y gwerth cyn didynnu rhwymedigaethau, rhyddhad neu eithriadau) unrhyw asedion a drosglwyddir i unrhyw un heblaw'r buddiolwyr a eithriwyd, a rhestrwyd uchod ac unrhyw un o'r canlynol na drosglwyddir i fuddiolwyr a eithriwyd:

• cyfran yr ymadawedig o unrhyw asedion mewn perchnogaeth ar y cyd
• unrhyw asedion a roddodd yr ymadawedig am ddim yn y saith mlynedd cyn y farwolaeth
• unrhyw asedion a roddodd yr ymadawedig am ddim , ond roeddynt wedi cadw budd ynddo
• asedion y tu allan i'r DU nad ydynt yn cael eu trosglwyddo o dan Ewyllys neu ddiffyg ewyllys yn y DU

Os ydy'r cyfanswm yn llai neu'n gyfwerth â haen gyfradd sero Treth Etifeddiant, yna gallwch lenwi ffurflen IHT400 lai. Os ydych yn gwneud cais i drosglwyddo'r haen gyfradd sero nas defnyddiwyd, gallwch ei ychwanegu at yr haen gyfradd sero ar ddyddiad y farwolaeth. Os ydy'r cyfanswm yn llai na'r haen gyfradd sero ynghyd â'r haen gyfradd sero a drosglwyddwyd, gallwch lenwi ffurflen IHT lai.

Marwolaeth wrth weithredu yn y lluoedd arfog

Os oedd yr ymadawedig yn aelod o'r lluoedd arfog neu rai gwasanaethau cysylltiol, ac achoswyd y farwolaeth gan anaf neu glefyd wrth wasanaethu, ceir eithriad cyflawn rhag Treth Etifeddiant pan drosglwyddir yr ystâd ar farwolaeth. Gellir cyflwyno ffurflen IHT400 lai os bydd hyn yn gymwys. Nid yw'r eithriad yn cynnwys rhoddion oes.

Beth sy'n rhaid i mi ei lenwi os gallaf gyflwyno ffurflen IHT400 lai

Os gallwch lenwi ffurflen IHT400 lai, bydd yn rhaid i chi lenwi'r rhannau canlynol o'r ffurflen yn unig:

• blychau 1 i 28 – cwblhewch yn llawn
• blychau 29 i 48 – rhaid i chi ateb pob cwestiwn, ond efallai na fydd angen cwblhau pob atodlen

Os atebwch yn gadarnhaol i unrhyw un o'r cwestiynau canlynol rhaid i chi gwblhau'r atodlen:

29 – llenwch Atodlen IHT402

30 – llenwch Atodlen IHT403

31 – llenwch Atodlen IHT404

35 – llenwch Atodlen IHT408

36 – llenwch Atodlen IHT409

44 – llenwch Atodlen IHT417

45 – llenwch Atodlen IHT418

47 – llenwch Atodlen IHT420.

Pan fo ased a gynhwyswyd yn unrhyw un o'r atodlenni uchod yn cael ei drosglwyddo i fuddiolwr a eithriwyd, gallwch gynnwys eich amcangyfrif eich hun o'r 'gwerth ar y farchnad agored' ond rhaid i chi beidio â chynnwys gwerth nominal.

Os atebwch unrhyw gwestiynau eraill yn gadarnhaol does dim angen i chi lenwi'r atodlen berthnasol os ydy pob un o'r asedion dan sylw yn cael eu trosglwyddo i fuddiolwyr a eithrwyd. Yn lle hynny dylech ysgrifennu gwerth yr asedion hynny yn uniongyrchol ar y ffurflen IHT400 yn y blychau ar dudalennau 6 a 7.

Mae hyn yn golygu petai warged yr ystâd yn cael ei adael mewn cyfrannau i nifer o fuddiolwyr, er enghraifft, 'hanner i'm gwraig a'r hanner sy'n weddill i'm plant wedi ei rannu'n gyfartal' yna rhaid i chi lenwi ffurflen IHT400 lawn.

Dylech lenwi'r blychau ar dudalennau 6 i 10 ar gyfer y gwahanol asedion a rhwymedigaethau. Pan fo'r ased yn cael ei drosglwyddo i fuddiolwr a eithrwyd, gallwch gynnwys eich amcangyfrif eich hun o'r 'gwerth ar y farchnad agored' ond rhaid i chi beidio â chynnwys gwerth nominal.

Rhestrwch yr holl asedion sy'n cael eu trosglwyddo i fuddiolwyr a eithriwyd ym mlychau 92 a 93 fel y bo'n briodol. Peidiwch â chynnwys blychau 109 a 110 oherwydd ni ddylai fod unrhyw dreth i'w thalu, ond llenwch flychau 111 i 117 i wneud yn siŵr.

Gadewch flwch 118 allan, ond cwblhewch y datganiad ar flwch 119. Does dim angen i chi restru unrhyw werthoedd a amcangyfrifwyd pan fo'r asedion yn cael eu trosglwyddo i fuddiolwyr a eithriwyd.

Defnyddiwch y rhestr wirio ar dudalen 14 i wneud yn siŵr eich bod yn cofio amgáu'r holl ddogfenni sydd angen i ni eu gweld, ond peidiwch â chynnwys prisiadau sy'n eu hategu os ydy'r asedion dan sylw yn cael eu trosglwyddo i fuddiolwyr a eithriwyd.

Newidiadau yng ngweinyddiaeth ystâd

Pan fydd newidiadau yng ngweinyddiaeth ystâd, gallwch wneud cais am grant er mwyn caniatáu parhad y gweinyddu, cyhyd a bod yr asedion dan sylw wedi eu cynnwys mewn grant cynharach.

Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon

Rhaid i chi ddefnyddio ffurflen Cap A5C (ar gael o'n Llinell Gymorth) (neu ffurflen Cap A5N yng Ngogledd Iwerddon) os ydych yn gwneud cais am:

- Grant Profiant Dwbl — Pan nad oedd ysgutor (efallai o ganlyniad i afiechyd) yn rhan o'r cais gwreiddiol am grant, ond ar ôl gwella mae'r ysgutor am ymgymryd â'r swydd.
- Grant de bonis non administratis — Pan fo'r unig neu'r ysgutor olaf sy'n dal yn fyw yn marw heb ddelio â'r ystâd yn llawn.

Pan fyddwch wedi llenwi'r ffurflen, anfonwch hi i'r Swyddfa Brofiant .
Peidiwch â'i hanfon atom ni yn gyntaf.

Yr Alban

Os oes angen 'Eik to Confirmation' arnoch ar gyfer asedion ychwanegol neu i ddiwygio ystâd, dylech lenwi ffurflen C4 *Rhestren Gywirol neu Corrective Inventory* a'i hanfon atom. Ar ôl i ni ei gwirio, byddwn yn ei stampio a dychwelyd y ffurflen atoch, er mwyn i chi ei hanfon at y Siryf neu'r Clerc Comisari (*Sheriff neu'r Commissary Clerk*). Os bydd angen 'Eik to Confirmation ad non executa' arnoch (pan nad yw'r ystâd wedi ei gweinyddu'n gyflawn a lle nad oes un o'r ysgutorion, neu eu dirprwyon yn dal yn eu swydd), dylech gael ffurflen X-1 oddi wrth y Siryf neu'r Clerc Comisari.

Treth Etifeddiant a'r grant

Rhaid i chi dalu unrhyw Dreth Etifeddiant a llog sy'n ddyledus cyn y gallwch gael grant. Gellir talu'r dreth ar rhai asedion trwy 10 rhandaliad blynyddol. Mae'r gyfraith yn datgan bod yn rhaid i ni godi llog o ddiwrnod cyntaf y seithfed mis ar ôl y mis y bu'r person farw.

Er enghraifft, os bu farw person ar 7 Ionawr byddwn yn codi llog o 1 Awst. Does dim gwahaniaeth pam na fyddwch wedi talu'r dreth erbyn hynny. Bydd y llog yn ddyledus o hyd.

Ceir fwy o wybodaeth am dalu trwy randaliadau ar dudalen 53 y canllaw hwn.

Iawndaliadau adeg rhyfel

Os cafodd yr ymadawedig iawndal yn ystod eu bywyd am niwed personol a achoswyd gan Lywodraethau Siapan neu'r Natsïaid, dylech ostwng swm y dreth a godir ar yr ystad gan y lleiaf o:

- 40% o'r taliadau a dderbyniwyd, neu
- swm y dreth sy'n daladwy cyn caniatáu'r didyniad.

Er enghraifft cafodd yr ymadawedig daliad o £10,000, a fyddai'n golygu didyniad o £10,000 x 40% = £4,000. Roedd y Dreth Etifeddiant ar yr ystâd cyn y didyniad yn £5,000. Gellir gostwng y dreth gan £4,000. I ddefnyddio'r didyniad dylech gynnwys y ffigur am y gostyngiad yn y dreth ym mlwch 17 ar ffurflen IHT400 *Cyfrifiad*.

Gall gweithredu'r gostyngiad ostwng y rhwymedigaeth treth i ddim yn unig, ni all greu ad-daliad o'r dreth. Os bu farw'r ymadawedig ar ôl gwneud cais ond cyn iddo/iddi dderbyn yr ad-daliad, dylech gynnwys y swm a hawliwyd ym mlwch 76 ar ffurflen IHT400 ac yna gostwng y dreth fel uchod. Dylech anfon copïau o unrhyw ohebiaeth sy'n dangos manylion cais yr ymadawedig gyda

Pryd y mae'n rhaid i mi ddychwelyd y ffurflen?

ffurflen IHT400. Os nad oes gohebiaeth yn bodoli rhowch fanylion yn y blychau 'Gwybodaeth ychwanegol' ar dudalennau 15 ac 16 ffurflen HT400.

Rhaid dychwelyd ffurflen IHT400 atom o fewn 12 mis o ddiwedd mis y farwolaeth. Os dychwelir y ffurflen heb esgus rhesymol ar ôl y cyfnod hwn gallech fod yn agored i gosb heb fod yn fwy na £200. Ar ben hyn, petai'r oedi yn ymestyn am 12 mis arall, hynny yw, dwy flynedd ar ôl y farwolaeth gellir codi cosb ychwanegol o hyd at £3,000. Mae fwy o wybodaeth ynglŷn â chosbau ar ein gwefan.

Gwefan: www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/

Llinell Gymorth: 0845 30 20 900

Pwy i gysylltu â nhw a pham

Pan fyddwch wedi edrych drwy holl bapurau'r ymadawedig a pharatoi rhestr fras o'i holl asedion a dyledion, bydd yn rhaid i chi ysgrifennu at bob sefydliad dan sylw i gael gwerth yr asedion a'r dyledion ar ddyddiad y farwolaeth, ac i ofyn a oedd gan yr ymadawedig unrhyw asedion eraill neu gyfrifon gyda'r sefydliad hwnnw.

Er enghraifft, efallai roeddech yn gwybod bod gan yr ymadawedig gyfrif mewn banc penodol, ond mai dim ond copi o hen gyfriflen sydd gennych. Dylech ysgrifennu at y banc hwnnw i ofyn beth oedd y gweddill yn y cyfrif ar ddyddiad y farwolaeth. Dylech ofyn hefyd p'un a oedd gan yr ymadawedig gyfrifon neu fuddsoddiadau eraill neu goffor adneuo gyda nhw.

Efallai y bydd angen i chi gysylltu â sefydliadau eraill hefyd. Gallai'r rhain gynnwys:

- Cynlluniau pensiwn personol neu alwedigaethol i weld p'un a fydd taliadau pensiwn yn parhau ar ôl y farwolaeth, neu p'un a oes cyfandaliad yn daladwy. Dylech ofyn hefyd p'un a oedd gan yr ymadawedig 'pensiwn a sicrhawyd trwy ddull amgen' neu p'un a oeddynt wedi gwneud newidiadau i'w trefniadau pensiwn ychydig cyn eu marwolaeth. Bydd yr wybodaeth hon yn eich helpu i gwblhau'r cwestiynau ar y ffurflen.
- Cwmnïau yswiriant i ddarganfod p'un a oedd gan yr ymadawedig unrhyw bolisïau yswiriant a oedd yn talu swm i'r ystâd, i rywun arall neu p'un a oedd gan yr ymadawedig bolisïau fel rhan o ymddiriedolaeth.
- Cyflenwyr ynni neu ffonau i weld p'un a oedd arian yn ddyledus iddynt gan yr ymadawedig neu p'un a fydd arian a ordalwyd yn debyg o gael ei ad-dalu i'r ystâd.
- Y cyngor lleol am fanylion o unrhyw dreth gyngor sy'n ddyledus neu sydd i'w ad-dalu i'r ystâd.
- Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol (NS&I) i ddarganfod gwerth unrhyw Dystysgrifau Cynilion Cenedlaethol neu p'un a oedd gan yr ymadawedig unrhyw wobrau Bondiau Premiwm heb ei hawlio.
- Unrhyw gyfreithwyr, gyfrifwyr neu gynghorwyr ariannol a fu'n delio â materion yr ymadawedig.
- Teulu a chyfeillion agos yr ymadawedig (yn arbennig i ddarganfod p'un a oedd yr ymadawedig wedi rhoi unrhyw roddion).
- Unrhyw un a enwyd yn yr Ewyllys a allai wybod am faterion yr ymadawedig.

Bydd angen i chi wneud ymholiadau manwl er mwyn i chi ddarganfod popeth y gallwch ynglŷn ag ystâd yr ymadawedig a pha asedion a dyledion y dylech eu cynnwys ar y ffurflen.

Pa werthoedd y dylid eu cynnwys?

Mae'r gyfraith yn dweud bod yn rhaid i chi brisio'r holl asedion at ddibenion Treth Etifeddiant, fel petai bob eitem wedi eu gwerthu ar y dyddiad y bu farw'r ymadawedig. Rydym yn galw hwn y 'gwerth marchnad agored'. Ceir fwy o wybodaeth ynglŷn â phrisio asedion ymhellach ymlaen yn y canllaw hwn. Talgrynnwch gwerth yr asedion i lawr i'r bunt agosaf a gwerth y rhwymedigaethau i fyny i'r bunt agosaf.

Amcangyfrif gwerthoedd

Dylech gynnal ymholiadau llawn i ddarganfod union werth pob eitem yn yr ystâd. Fodd bynnag, os cewch anhawster gydag un neu ddau o eitemau, megis ad-daliad treth incwm neu fil ar gyfer yr aelwyd, neu efallai manylion treth dramor neu incwm o ymddiriedolaeth, mae'r gyfraith yn dweud y gallwch gynnwys amcangyfrif dros dro. Dylech gynnwys yr amcangyfrif gorau y gallwch. Bydd angen i chi restru'r blychau sy'n cynnwys amcangyfrifon dros dro ym mlwch 119 ar ffurflen IHT400. **Eich cyfrifoldeb chi yw rhoi'r ffigur cywir i ni cyn gynted ag y byddwch yn ei wybod**.

Dogfennau sy'n rhaid i chi eu cadw

Does dim rhaid i chi anfon copïau o'r dogfennau, er enghraifft, llythyr o'r banc i ddangos y swm sy'n weddill mewn cyfrif neu dystiolaeth o filiau'r aelwyd, oni bai y byddwn yn gofyn i chi'n benodol i ddarparu copi yn y canllaw hwn. Fodd bynnag, rhaid i chi gadw'r holl ddogfennau a ddefnyddiwyd gennych i lenwi'r ffurflen IHT400 ynghyd â'r Atodlenni yn ddiogel oherwydd gallwn ofyn i chi am rai neu bob un ohonynt ar ôl i chi gael y grant.

Dogfennau gwreiddiol

Os oes rhaid i chi ddychwelyd dogfen wreiddiol, er enghraifft cytundeb yswiriant bywyd neu ymddiriedolaeth neu fenthyciad, dylech gadw copi rhag ofn y byddwn yn gofyn i chi ddarparu copi.

Mynd ati i ddechrau – sut i lenwi eich cyfrif Treth Etifeddiant

Mae'r siart llif ar dudalennau 2 a 3 y *Canllaw cychwyn cyflym* a gynhwyswyd gyda'r ffurflenni hyn yn eich tywys fesul cam drwy'r broses o sut i ddelio gyda'ch cyfrif Treth Etifeddiant. Gallwch ddod o hyd i gopi o'r *Canllaw cychwyn cyflym* trwy ffonio ein Llinell Gymorth.

Offerynnau amrywio

Mae offeryn amrywio yn ddogfen gyfreithiol sy'n caniatáu buddiolwyr ystâd i newid telerau'r Ewyllys neu ddiffyg ewyllys ar ôl y farwolaeth. Dylid llenwi'r ffurflen IHT400 i ddangos unrhyw effeithiau y caiff yr amrywiad ar y Dreth Etifeddiant sy'n ddyledus. Er enghraifft, os bydd plant yr ymadawedig yn etifeddu rhan o'r ystâd ac yn ailgyfeirio asedion i'r priod sy'n goroesi, gan gynyddu'r rhyddhad priod neu bartner sifil, dylai'r IHT400 ddangos y cynnydd yn y rhyddhad ym mlychau 92 a 93. Os bydd yr amrywiad yn effeithio ar fater o gyfraith gwlad, er enghraifft torri tenantiaeth ar y cyd, dylai'r IHT400 ddangos y sefyllfa gyfreithiol ar ddyddiad y farwolaeth, cyn effeithiau'r offeryn amrywio.

Llenwi ffurflen IHT400 (tudalennau 1 i 5) — llenwch yr holl flychau sy'n gymwys drwy roi'r wybodaeth y gofynnwn amdani yn gyflawn ac yn gynhwysfawr. Ticiwch y blychau fel bo'n briodol

Dilynwch y cyfarwyddiadau ar y ffurflen.
Gall methu ag ateb y cwestiynau'n llawn achosi oedi.
Rhoddir arweiniad pellach isod lle bo angen.
Os bydd angen i chi nodi blwch penodol er mwyn dangos eich ateb gallwch roi 'tic' neu 'groes'.

3

Cyfeirnod Treth Etifeddiant

Os bydd gennych Dreth Etifeddiant i'w thalu, bydd angen cyfeirnod IHT arnoch a slip talu cyn y gallwch dalu. Llenwch ffurflen IHT422 *Cais am gyfeirnod Treth Etifeddiant* ac anfonwch hi i'r cyfeiriad a welir ar y ffurflen honno neu gwnewch gais ar-lein yn: **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/**

Manylion yr ymadawedig tudalen 2 a 3

6

Domisil

Fel arfer ystyrir domisil person fel y wlad lle mae ei brif gartref. Nid yw'r DU yn 'wlad' er mwyn cadarnhau domisil person. Felly bydd domisil person yng Nghymru a Lloegr, neu'r Alban neu yng Ngogledd Iwerddon; yn y nodiadau hyn cyfeirir at y rhain i gyd fel y 'DU'. Ystyrir bod Ynysoedd y Sianel ac Ynys Manaw yn wledydd tramor at ddibenion domisil. Bydd angen i chi ddarllen gweddill y nodyn hwn os credwch nad oedd domisil yr ymadawedig yn y DU.

Er y gallai domisil yr ymadawedig fod wedi bod dramor, ceir rhai rheolau arbennig sy'n golygu y gallwn drin yr ymadawedig fel petai eu domisil yn y DU. Dyma'r rheolau:

- os bydd peron wedi byw yn y DU am amser hir, fel eu bod yn cael eu hystyried yn preswylio yma at ddibenion Treth Incwm am o leiaf 17 allan o 20 mlynedd gan ddod i ben yn y flwyddyn dreth y bu farw'r ymadawedig, neu
- os oedd domisil person yn y DU o dan gyfraith Lloegr ar unrhyw adeg yn y tair blynedd cyn iddynt farw

mae'r gyfraith yn dweud y gallwn drin yr ymadawedig fel petai eu domisil yn y DU ar adeg y farwolaeth. Mae hyn yn golygu y gallwn godi treth etifeddiant ar ystâd fyd-eang yr ymadawedig er nad oedd eu domisil un y DU ar adeg y farwolaeth.

Hefyd, os bydd telerau Confensiwn neu Gytundeb Trethiant Dwbl yn gymwys, gellir trin person fel petai ganddo fwy nag un domisil. Bydd telerau'r confensiwn neu'r cytundeb yn datgan pa ddomisil y dylid ei ddefnyddio.

Os bydd unrhyw un o'r rheolau arbennig hyn yn gymwys a chaiff yr ymadawedig ei drin at ddibenion Treth Etifeddiant fel petai ei ddomisil yn y DU, dylech nodi enw'r wlad dramor yn y blwch o hyd, ond dylech lenwi gweddill y ffurflen fel petai domisil yr ymadawedig yn y DU. Yn y blychau 'Gwybodaeth Ychwanegol' ar dudalennau 15 a 16 y ffurflen IHT400, ysgrifennwch y cafodd yr ymadawedig ei drin/thrin fel petai ei ddomisil/domisil (neu 'domisil tybiedig') yn y DU at ddibenion Treth Etifeddiant.
Os na fydd y rheolau arbennig yn gymwys ac roedd domisil yr ymadawedig y tu allan i'r DU, dylech lenwi Atodlen IHT401 *Domisil y tu allan i'r Deyrnas Unedig* er mwyn rhoi manylion i ni. Llenwch yr IHT400 gyda manylion asedion sydd yn y DU yn unig.

Os oedd domisil yr ymadawedig yn yr Alban ar adeg y farwolaeth, tudalen 2

7 Bydd hyn yn gymwys dim ond os bu farw'r ymadawedig pan oedd ei ddomisil / domisil yn yr Alban. Gweler tudalen 3 am esboniad o 'legitim'. Defnyddiwch y blychau 'Gwybodaeth ychwanegol' ar dudalennau 15 ac 16 y ffurflen IHT400 os bydd angen rhoi gwybodaeth bellach arnoch ynglŷn â chais am hawliau cyfreithiol.

14 **Rhif Yswiriant Gwladol**
Nodwch rif Yswiriant Gwladol yr ymadawedig . Os talwyd Pensiwn y Wladwriaeth yn uniongyrchol i fanc neu gymdeithas adeiladu, y cyfeirnod a ddangosir gan y banc neu'r gymdeithas adeiladu ar eu cyfriflenni yw'r rhif Yswiriant Gwladol. Os oedd yr ymadawedig yn dal i weithio, bydd y rhif Yswiriant Gwladol yn ymddangos ar y slip cyflog neu'r ffurflen P60 neu ar lythyron a anfonwyd gan Gyllid a Thollau EM, er enghraifft ar P2 *Hysbysiad cod TWE*.

15 **Cyfeirnod Treth Incwm neu Drethdalwr Unigryw**
Gellir dod o hyd i'r cyfeirnod Treth Incwm neu Drethdalwr Unigryw (UTR) ar holl ohebiaeth Cyllid a Thollau EM os oedd yr ymadawedig yn drethdalwr hunangyflogedig.

16 **Pŵer Atwrnai**
Dylech ateb 'Oedd' i'r cwestiwn hwn os oedd yr ymadawedig wedi llofnodi dogfen pŵer atwrnai cyffredinol, parhaol neu barhaus a defnyddiwyd y pŵer hwnnw gan yr Atwrnai yn ystod bywyd yr ymadawedig. Dylid amgáu copi o'r pŵer atwrnai gyda'r ffurflen.

Manylion cyswllt y person sy'n delio â'r ystâd

17 i **22** Os ydych yn gwneud cais am grant heb gymorth cyfreithiwr neu gyfrifydd i weithredu ar eich rhan, ac mae'n anodd i ni gysylltu â chi ar y ffôn yn ystod y dydd, ni allwn drafod materion yr ystâd gyda pherson arall heb eich awdurdod ysgrifenedig. Efallai y byddwch am i ni ysgrifennu atoch, ond ar ran rhywun arall - efallai, gŵr, gwraig, partner sifil neu berthynas arall – i ddelio â galwadau ffôn. Os felly, nodwch eu henwau a'u manylion ym mlychau 18 a 19.

Awdurdod i ad-dalu Treth Etifeddiant, tudalen 3

23 Os bydd angen i ni ad-dalu unrhyw Dreth Etifeddiant, caiff y siec ei pharatoi yn enwau'r bobl a lofnododd y ffurflen. Os nad oes gennych gyfrif banc yn yr enwau hynny, gallai fod yn anodd i chi gyflwyno'r siec. Er mwyn osgoi'r anhawster hwn, gallwch ddweud yn y blwch ar dudalen 3 sut yr hoffech chi i ni baratoi'r siec. Os oes tri neu bedwar ysgutor ac rydych am i'r siec fod yn enw dim ond un neu efallai dau ohonynt, nodwch enw(au) y bobl yma. Os oes cyfreithiwr neu asiant arall yn gweithredu ar eich rhan ac mae'r siec i'w thalu i'w cwmni, yna ticiwch 'ydw' yma.

Beth a gynhwysir yn eich Cyfrif Treth Etifeddiant - Atodlenni tudalennau 4 a 5

Gwefan:
www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/

Llinell Gymorth: 0845 30 20 900

Mewn rhai amgylchiadau bydd angen gwybodaeth ychwanegol arnom ynglŷn ag amgylchiadau'r ymadawedig neu asedion penodol. Rhaid i chi roi'r wybodaeth hon ar yr Atodlenni a amgaeir gyda ffurflen IHT400. Atebwch y cwestiynau ar dudalennau 4 a 5 ffurflen IHT400 i ddarganfod pa Atodlenni sydd angen arnoch. Efallai y bydd angen mwy nag un copi o Atodlen benodol arnoch.

Byddwch wedi cael detholiad o'r Atodlenni a ddefnyddir amlaf. Os bydd angen rhai eraill arnoch gallwch eu llwytho i lawr o'n gwefan neu gallwch ffonio ein Llinell Gymorth i ofyn am y rhai sydd angen arnoch. Os cawsoch Atodlenni nad oes eu hangen arnoch, peidiwch â'u defnyddio.

Pan fo angen, bydd y nodiadau ychwanegol hyn yn eich helpu i benderfynu pa Atodlenni sydd angen i chi eu llenwi.

29

Trosglwyddo'r haen gyfradd sero nas defnyddiwyd

Llenwch Atodlen IHT402 *Trosglwyddo'r haen gyfradd sero nas defnyddiwyd* os bu farw'r ymadawedig ar neu ar ôl 9 Hydref 2007, os oedd ganddynt briod neu bartner sifil a fu farw o'u blaen ac rydych am wneud cais i drosglwyddo'r haen gyfradd sero nas defnyddiwyd er mwyn ei hychwanegu at haen gyfradd sero ystâd yr ymadawedig.

Bydd hyn yn gymwys os nad oedd ystâd y priod neu'r partner sifil a fu farw gyntaf wedi defnyddio'r haen gyfradd sero a oedd ar gael yn llwyr. Bydd hyn fel arfer oherwydd bod y rhan fwyaf o'r ystâd wedi ei throsglwyddo i'r priod neu'r partner sifil a oedd yn goroesi neu roedd yr ystâd yn llai na'r haen gyfradd sero ar adeg y farwolaeth gyntaf,

30

Rhoddion a throsglwyddiadau eraill sydd o werth

Gallwch nodi 'Naddo' a does dim angen rhoi unrhyw fanylion os mai'r unig roddion a roddwyd gan yr ymadawedig oedd y categorïau canlynol:

- i ŵr, gwraig neu bartner sifil a bydd rhyddhad priod neu bartner sifil yn gymwys
- rhoddion llwyr i unigolyn heb fod yn fwy na £250 mewn unrhyw un flwyddyn. (Caiff y rhain eu cwmpasu gan eithriad rhoddion bychain.)
- rhoddion llwyr i unrhyw unigolyn o arian neu stociau a chyfranddaliadau a restrwyd sydd wedi eu cwmpasu'n gyfan gwbl gan y rhyddhad blynyddol a/neu ryddhad rhoddion o incwm
- rhoddion llwyr a wnaed yn rheolaidd o incwm nad oedd eu cyfanswm yn fwy na £3,000 bob blwyddyn.

Ceir manylion o'r eithriadau hyn ar dudalen 72 y canllaw hwn.

Petai'r ymadawedig wedi rhoi unrhyw roddion eraill neu 'trosglwyddiadau o werth' ers 18 Mawrth 1986, gan gynnwys trosglwyddiadau i ymddiriedolaethau, taliadau ar gyfer premiymau yswiriant er budd person arall, blaensymiau allan o gronfa ymddiriedolaeth neu unrhyw asedion a gymerwyd allan o ymddiriedolaeth cyn y farwolaeth, rhaid i chi lenwi Atodlen IHT403 *Rhoddion a throsglwyddiadau eraill sydd o werth*. Yn gyffredinol, mae 'trosglwyddiad o werth' yn golygu unrhyw drafodyn pan nad oedd yr ymadawedig wedi derbyn gwerth llawn yn gyfnewid.

31

Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd

Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu, stociau a chyfranddaliadau, nwyddau'r tŷ eiddo rhydd-ddaliadol a phrydlesol yw'r asedion sydd fel arfer mewn perchnogaeth ar y cyd. Rydym yn galw'r holl asedion sydd mewn perchnogaeth ar y cyd yn 'asedion ar y cyd'. Llenwch atodlen IHT404 *Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd* os oedd yr ymadawedig yn berchen ar asedion yn y DU ar y cyd gydag un neu ragor o bobl.

32

Tai, tir, adeiladau a buddiant mewn tir

Yn ogystal â bod yn berchen ar dir ac adeiladau, gallai'r ymadawedig fod wedi cael buddiannau mewn neu hawliau dros dir. Dylid dangos y rhain ar Atodlen IHT405. Mae enghreifftiau o'r buddiannau a'r hawliau hyn yn cynnwys:

- hawliau cloddio
- hawliau pysgota
- hawliau tramwy.

36

Pensiynau

Llenwch Atodlen IHT409 *Pensiynau* os:

- talwyd pensiwn gan gyflogwr neu o gynllun pensiwn personol neu gytundeb blwydd-dal ymddeol
- daeth cyfandaliad yn daladwy o'r fath ffynhonnell o ganlyniad i farwolaeth yr ymadawedig
- oedd yr ymadawedig wedi gwneud unrhyw newidiadau i'r darpariaethau pensiwn yn y ddwy flynedd cyn y farwolaeth
- oedd yr ymadawedig yn elwa o gronfa bensiwn a sicrhawyd trwy ddull amgen o dan gynllun pensiwn cofrestredig
- oedd yr ymadawedig yn elwa o gronfa bensiwn ansicredig o dan gynllun pensiwn cofrestredig ac roedd y canlynol yn gymwys
  - daeth yr ymadawedig yn gymwys i hawlio'r budd ar farwolaeth aelod gwreiddiol y cynllun, a oedd yn 75 oed neu'n hŷn
  - roedd gan aelod gwreiddiol y cynllun bensiwn a sicrhawyd trwy ddull amgen pan fu ef/hi farw
  - oedd yr ymadawedig yn 'ddibynnydd perthnasol' aelod y cynllun gwreiddiol.

Pensiwn ansicredig

Mae cronfa bensiwn ansicredig yn gronfa arian mewn cynllun pensiwn cofrestredig a glustnodwyd at fudd aelod neu ddibynnydd, ond nid yw wedi ei defnyddio i sicrhau pensiwn drwy brynu pensiwn drwy'r cynllun neu flwydd-dal (ac eithrio blwydd-dal tymor byr sy'n daladwy am ddim mwy na phum mlynedd sy'n dod i ben cyn bod y buddiolwr yn cyrraedd 75 mlwydd oed.

Pensiwn a sicrhawyd trwy ddull amgen

Mae pensiwn a sicrhawyd trwy ddull amgen, yn gronfa bensiwn ansicredig er budd rhywun sy'n 75 oed neu'n hŷn. Mae 'dibynnydd' aelod o gynllun pensiwn cofrestredig, yn berson a oedd ar ddyddiad marwolaeth aelod y cynllun:

- yn briod neu'n bartner sifil i'r aelod
- yn blentyn o dan 23 oed i'r aelod
- yn blentyn yr aelod a oedd yn 23 neu'n hŷn ac ym marn gweinyddwr y cynllun roedd yn ddibynnol ar aelod y cynllun oherwydd nam corfforol neu feddyliol.

Mae 'dibynnydd perthnasol' yn ddibynnydd sydd, ar ddyddiad marwolaeth aelod y cynllun yn:

- yn briod neu'n bartner sifil i aelod y cynllun
- yn ddibynnol yn ariannol ar yr aelod ar yr adeg honno.

Yswiriant bywyd a blwydd-daliadau

37 Llenwch ffurflen IHT410 *Yswiriant bywyd a blwydd-daliadau* os talodd yr ymadawedig naill ai premiymau'n rheolaidd, yn fisol neu drwy gyfandaliad ar gyfer:

- polisïau yswiriant sy'n daladwy i'r ystâd
- polisi diogelu morgais
- bondiau buddsoddi uned-gysylltiol gyda chwmnïau yswiriant neu ddarparwyr gwasanaethau ariannol eraill sy'n talu 101% o werth yr unedau i'r ystâd
- cynlluniau buddsoddi neu ail fuddsoddi, bondiau neu gytundebau gyda darparwyr gwasanaethau ariannol sy'n talu i'r ystâd ar farwolaeth
- polisïau yswiriant a bondiau buddsoddi uned-gysylltiol, ac ati sy'n daladwy i fuddiolwyr o dan ymddiriedolaeth ac nad ydynt yn ffurfio rhan o'r ystâd
- polisïau yswiriant bywyd ar y cyd pan oedd yr ymadawedig yn un o'r bywydau a yswiriwyd ond sydd dal mewn grym ar ôl y farwolaeth
- polisïau yswiriant bywyd ar fywyd person arall ond pan oedd yr ymadawedig yn cael y budd, neu
- os cafodd yr ymadawedig unrhyw daliadau o dan flwydd-dal a barhaodd ar ôl y farwolaeth, neu yr oedd cyfandaliad yn daladwy o ganlyniad i'w marwolaeth

Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd

38 Llenwch Atodlen IHT411*stociau a chyfranddaliadau a restrwyd* os oedd yr ymadawedig yn berchen ar unrhyw stociau a chyfranddaliadau a restrwyd ar Gyfnewidfa Stoc gydnabyddedig neu unrhyw warantau Llywodraeth y DU neu fwrdeisiol. Bydd cyfranddaliadau mewn Cwmnïau Cyfyngedig Cyhoeddus (PLC) wedi eu rhestru. Os oedd gan yr ymadawedig gyfran neu ddaliad rheoli o gyfranddaliadau mewn cwmni a restrwyd (mae'r rhain yn achosion prin) ni ddylech eu rhoi ar yr atodlen hon, ond yn hytrach defnyddiwch Atodlen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli* yn lle.

39

Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli

Llenwch Atodlen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli* os oedd yr ymadawedig yn berchen ar unrhyw gyfranddaliadau mewn cwmni cyfyngedig preifat nas rhestrwyd ar y Gyfnewidfa Stoc. Dylech hefyd lenwi'r atodlen hon os oedd yr ymadawedig yn berchen ar unrhyw gyfranddaliadau sydd:

- wedi eu rhestru ar y Farchnad Fuddsoddi Amgen (AIM), y Farchnad Warantau nas Rhestrwyd neu eu masnachu ar OFEX
- wedi eu cadw mewn Cynllun Ehangu Busnes (BES) neu Gynllun Dechrau Busnes (BSS)
- wedi eu rhestru ar Gyfnewidfa Stoc gydnabyddedig ac mae gan yr ymadawedig reolaeth dros y cwmni.

44

Asedion tramor

Llenwch ffurflen IHT417 *Asedion tramor* i roi manylion unrhyw asedion tramor yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen, gan gynnwys unrhyw asedion tramor mewn perchnogaeth ar y cyd. Peidiwch â chynnwys yma manylion am gyfranddaliadau tramor sydd wedi eu rhestru ar Gyfnewidfa Stoc Llundain. Rydym yn galw'r holl asedion roedd yr ymadawedig yn eu perchen dramor yn 'asedion tramor'. Mae Ynysoedd y Sianel ac Ynys Manaw yn wledydd tramor ac felly mae asedion a gadwyd yno yn asedion tramor.

45

Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth

Gelwir asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth yn 'eiddo setledig'. Rydym yn dweud bod gan yr ymadawedig 'buddiant mewn meddiant' neu '*interest in possession*' pan oedd ganddynt yr hawl:

- i'r incwm o asedion (er enghraifft, difidendau o gyfranddaliadau, llog o gyfrif banc, neu rent o eiddo ar osod), neu
- i daliadau sy'n swm sefydlog pob blwyddyn, yn aml mewn rhandaliadau rheolaidd, neu
- i fyw mewn tŷ neu ddefnyddio'r cynnwys heb dalu rhent.

Mewn rhai amgylchiadau pan fo gan berson fuddiant mewn meddiant mewn eiddo setledig cânt eu trin at ddibenion treth etifeddiant fel petaent yn berchen yn bersonol ar yr asedion hynny. Dylech lenwi ffurflen IHT418 *Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth* os oedd buddiant mewn meddiant yr ymadawedig mewn:

- ymddiriedolaeth a sefydlwyd cyn 22 Mawrth 2006, neu
- ymddiriedolaeth a sefydlwyd ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006 **ac a oedd yn**
  - fuddiant yn syth wedi marwolaeth
  - fuddiant person anabl
  - fuddiant trosiannol cyfresol

Beth ydy buddiant yn syth wedi marwolaeth?

Mae buddiant yn syth wedi marwolaeth yn un pan fo gan y buddiolwr hawl i fudd o ymddiriedolaeth, a:

- sefydlwyd yr ymddiriedolaeth o dan Ewyllys neu o dan reolau diewyllysedd
- cafodd y buddiolwr ei hawl i'r budd ar farwolaeth y person a sefydlodd yr ymddiriedolaeth (y setlwr)
- nid yw'r ymddiriedolaeth ar gyfer person anabl neu finorydd mewn profedigaeth

Beth ydy buddiant person anabl?

Mae buddiant person anabl yn codi:

- pan fydd mwy na hanner yr asedion mewn ymddiriedolaeth a phan nad oes gan neb yr hawl i elwa, yn cael ei ddefnyddio er budd y person anabl, neu
- pan fo unigolyn (y setlwr) sydd â chyflwr sy'n debyg o arwain at y person i fod yn anabl fel y disgrifir isod, yn creu ymddiriedolaeth gan ddefnyddio ei asedion/hasedion ei hun ac mae'r amodau canlynol yn berthnasol
  - does dim buddiant mewn meddiant yn ystod bywyd y setlwr
  - bydd unrhyw eiddo'r ymddiriedolaeth sy'n berthnasol yn cael ei ddefnyddio er ei fudd ef/budd hi
  - os dygir yr ymddiriedolaeth i ben yn ystod bywyd y setlwr, rhaid i'r asedion ddod yn eiddo i'r setlwr neu ran o ymddiriedolaeth person anabl
  - daeth person anabl yn berson â hawl i fuddiant mewn meddiant mewn ymddiriedolaeth a ddaeth i fodolaeth ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006
- mae'r buddiolwr yn berson anabl a sefydlwyd yr ymddiriedaeth ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006.

Diffiniad o berson anabl

At y diben hwn mae person anabl yn berson sy'n:

- methu â gweinyddu ei eiddo ei hun neu reoli ei faterion ef /materion hi ei hun, oherwydd anhwylder meddyliol, o fewn yr ystyr a roddir yn Neddf Iechyd Meddwl 1983, neu
- derbyn Lwfans Gweini o dan Adran 64 Deddf Cyfraniadau a Buddiannau Nawdd Cymdeithasol 1992 neu Ddeddf Cyfraniadau a Buddiannau Nawdd Cymdeithasol (Gogledd Iwerddon) 1992, neu a fyddai'n derbyn Lwfans Gweini pe na baent wedi eu rhwystro rhag gwneud hynny oherwydd eu bod yn derbyn triniaeth ar gyfer methiant arennol yn yr ysbyty, neu
- derbyn Lwfans Byw i'r Anabl o dan Adran 71 y Deddfau hynny oherwydd bod ganddynt hawl i elfen ofal ar y gyfradd uchaf neu'r gyfradd ganolog, neu fe fyddai ganddynt hawl iddo petai llety penodol heb ei ddarparu iddynt, neu
- bodloni Comisiynwyr CThEM y byddent fod wedi derbyn y naill fudd neu'r llall petaent wedi bodloni'r amodau preswylio.

Buddiant cyfresol trosiannol

Ceir dau fath o fuddiant cyfresol trosiannol. Y math cyntaf yw pan fo ymddiriedolaeth buddiant mewn meddiant yn codi ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006 a chyn 6 Ebrill 2008, ond mae'n dilyn buddiant mewn meddiant blaenorol a oedd eisoes yn bodoli cyn 22 Mawrth 2006.

Yr ail fath yw pan fo ymddiriedolaeth buddiant mewn meddiant yn codi ar farwolaeth, ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006, deiliad buddiant mewn meddiant blaenorol a naill ai:

- y deiliad newydd yw priod neu bartner sifil y deiliad blaenorol, neu
- mae'r eiddo setledig yn cynnwys cytundeb yswiriant bywyd.

Os hoffech gael rhagor o wybodaeth ynglŷn â buddiant cyfresol trosiannol, ewch i arweiniad y cwsmer yn **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/**

46

Dyledion a oedd yn ddyledus gan yr ymadawedig

Llenwch Atodlen IHT419 *Dyledion a oedd yn ddyledus gan yr ymadawedig* i roi manylion unrhyw:

- arian a fenthycwyd gan yr ymadawedig oddi wrth gyfeillion neu berthnasau agos
- arian a wariwyd gan gyfeillion neu berthnasau agos ar ran yr ymadawedig ac sydd i'w ad-dalu o'r ystad
- benthyciadau eraill, neu
- dyledion gwarantu yr ydych yn eu didynnu o'r ystâd

Does dim angen i chi lenwi Atodlen IHT419 os ydy'r ddyled yn cynrychioli morgais sydd wedi ei warantu yn erbyn eiddo a ddangosir yn Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiant mewn tir.* Yn lle hynny, dylid dangos y morgais ym mlwch 80 ar ffurflen IHT400.

47

Asedion Treftadaeth Genedlaethol

Gellir caniatáu rhyddhad amodol rhag Treth Etifeddiant ar rai asedion penodol sydd o ddiddordeb cenedlaethol. Mae'r asedion yn cynnwys, darluniau, printiadau, llyfrau, llawysgrifau, gweithiau celf a gwrthrychau gwyddonol. Gallant hefyd gynnwys hynafolion a gwrthrychau eraill nad ydynt yn cynhyrchu incwm.

I fod yn gymwys ar gyfer y rhyddhad, rhaid iddynt fod yn ddigyffelyb o ran diddordeb naturiol, gwyddonol, hanesyddol neu artistig, neu a bod ganddynt gysylltiad hanesyddol ag adeilad sy'n gymwys ar gyfer rhyddhad amodol. Gall adeiladau fod yn gymwys os dylent gael eu cadw oherwydd eu diddordeb hanesyddol neu bensaernïol eithriadol. Gall tir fod yn gymwys hefyd os oes ei angen er mwyn cadw adeiladau sydd o ddiddordeb hanesyddol neu bensaernïol eithriadol, neu os yw o ddiddordeb harddwch, hanesyddol, neu wyddonol eithriadol.

Mae'r rhyddhad yn gymwys cyhyd â bod rhai amodau penodol yn cael eu bodloni. Yn fras mae'r amodau yn datgan bod yn rhaid i'r ased:

- gael ei gadw yn y DU
- ei gadw
- aros ym mherchnogaeth y person sy'n rhoi'r ymrwymiad
- ar gael neu'n hygyrch i'r cyhoedd

Gallwch hefyd gynnig talu rhan neu'r holl dreth drwy drosglwyddo'r mathau hyn o eitemau i'r Goron.

Llenwch yr Atodlen IHT420 *Asedion Treftadaeth Genedlaethol. Rhyddhad amodol a chynigion yn lle treth* petai'r naill neu'r llall yn cymhwyso.

Cronfa cynhaliaeth gymeradwy

Mae cronfa cynhaliaeth gymeradwy yn gronfa ymddiriedolaeth a gymeradwywyd gan CThEM ar gyfer cynhaliaeth yr eiddo a ddynodwyd fel tir o ddiddordeb golygfaol, gwyddonol neu hanesyddol eithriadol, adeilad o ddiddordeb hanesyddol neu bensaernïol eithriadol, tir sy'n hanfodol er mwyn diogelu cymeriad a chyfleusterau'r adeilad neu gynnwys sy'n gysylltiedig â'r adeilad hwnnw.

48

Atodlenni

Pan fyddwch wedi penderfynu pa Atodlenni sydd eu hangen arnoch dylech eu llenwi cyn symud ymlaen i dudalen 6 ffurflen IHT400.

Cyflwyniad

Llenwi'r Atodlenni — nodiadau ychwanegol

Pan fo hynny'n bosibl rydym wedi cynnwys nodiadau ynglŷn â'r Atodlen.

Mae nodiadau ychwanegol ar gyfer yr Atodlenni canlynol wedi eu cynnwys yma:

- Atodlen IHT403 *Rhoddion a throsglwyddiadau o werth eraill* 18
- Atodlen IHT404 *Asedion ar y cyd* 23
- Atodlen IHT407 *Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol* 26
- Atodlen IHT408 *Nwyddau'r tŷ a phersonol a rhoddwyd i elusen* 26
- Atodlen IHT409 *Pensiynau* 27
- Atodlen IHT411 *Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd* 31
- Atodlen IHT412 *Stociau a chyfrannau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli* 32
- Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnes a phartneriaethau* 34
- Atodlen IHT414 *Rhyddhad amaethyddol* 37
- Atodlen IHT418 *Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth* 39
- Atodlen IHT420 Asedion Treftadaeth Genedlaethol 40

Atodlen IHT403

Rhoddion a throsglwyddiadau eraill o werth

Beth yw rhodd?

Mae'r gyfraith yn dweud y bydd rhodd pryd bynnag y bydd 'colled i'r rhoddwr' (y 'rhoddwr' yw'r person sy'n rhoi'r rhodd).
Nid yn unig rhoddion llwyr, megis rhoi siec o £10,000 i rywun ar achlysur arbennig, sy'n berthnasol ar gyfer Treth Etifeddiant. Gall hyn ddigwydd mewn ffyrdd gwahanol.

Enghraifft

• Mae rhiant yn gwerthu tŷ i'w fab am lai na'r hyn y gallai werthu'r eiddo ar y farchnad agored. At ddibenion treth etifeddiant byddai hyn yn golygu colled i'r rhoddwr.

• Mae gan berson gyfranddaliadau mewn cwmni sy'n golygu bod ganddo rheolaeth dros y cwmni hwnnw. Mae e'n gwerthu ychydig o gyfranddaliadau i berthynas ond mae hyn yn golygu colli rheolaeth ar y cwmni ac yn gostwng gwerth ei gyfranddaliadau eraill. At ddibenion treth etifeddiant byddai hyn yn golygu colled i'r rhoddwr.

Dywedwch wrthym am unrhyw asedion a roddwyd am ddim (rhoddion) neu a drosglwyddwyd gan yr ymadawedig pan fu 'colled i'r rhoddwr' ar neu ar ôl 18 Mawrth 1986.

Terfynau amser

Pan fyddwn yn ystyried gwerth ystâd person, byddwn fel arfer yn edrych ar y cyfnod o saith mlynedd cyn dyddiad y farwolaeth. Fodd bynnag, yn anaml y bydd angen ystyried rhoddion a wnaed cyn y cyfnod hwnnw o saith mlynedd. Gweler tudalen 22.

Gwerth rhoddion

Mae'n bwysig eich bod yn rhoi gwerth unrhyw roddion a wnaed gan yr ymadawedig rhag ofn y bydd angen didynnu'r gwerth o'r haen gyfradd sero, fel y gallwn gyfrifo faint o dreth sy'n daladwy.

Dylech gynnwys manylion llawn yr holl roddion nad ydynt wedi eu cynnwys yn y rhyddhad ar gyfer priod neu bartner sifil, rhyddhad rhoddion bychain neu ryddhad blynyddol. Ceir manylion llawn ynglŷn â'r eithriadau hyn ar dudalen 72 o'r canllaw hwn.

Pwy sy'n talu'r Dreth Etifeddiant ar y rhodd?

Os ydy cyfanswm gwerth y rhoddion o dan haen gyfradd sero Treth Etifeddiant, defnyddir yr haen gyfradd sero yn gyntaf gan y rhoddion. Bydd y dreth sy'n daladwy ar yr ystâd yn cymryd i ystyriaeth y rhoddion, ond ni fydd angen i'r derbynyddion dalu'r dreth eu hunain. Telir y dreth gan y cynrychiolwyr personol.

Enghraifft

Mae **A** yn rhoi rhodd o £100,000 ar 3 Mai 2005 ac yn marw ar 18 Ebrill 2006. Mae ystâd **A** pan fu farw yn £300,000.
Cyfrifir y Dreth Etifeddiant fel a ganlyn:

Haen cyfradd sero Treth Etifeddiant ar 18 Gorffennaf 2006	£285,000
Llai'r rhodd	£100,000
Haen cyfradd sero sydd ar gael	£185,000
Ystâd A pan fu farw	£300,000
Llai'r haen cyfradd sero sydd ar gael	£185,000
Codir treth ar	£115,000
Treth ar yr ystâd ar 40% = £115,000 x 40%	
Treth sy'n ddyledus = £46,000	£46,000

Os ydy cyfanswm y rhoddion yn fwy na'r haen gyfradd sero at ddibenion Treth Etifeddiant, yna bydd y dreth yn ddyledus ar y rhoddion eu hunain ac yn daladwy gan y derbynyddion eu hunain.

Enghraifft

Mae **B** yn rhoi rhodd o £300,000 ar 10 Mai 2005 ac yn marw ar 27 Awst 2006. Mae ystâd **B** pan fu farw yn £500,000. Cyfrifir y Dreth Etifeddiant fel a ganlyn:

Rhodd	£300,000
Llai haen cyfradd sero ar 27 Awst 2006	£285,000
Codir treth ar	£15,000
Treth ar y rhodd ar 40% = £15,000 x 40%	
Treth sy'n ddyledus =	£6,000

Mae'r Dreth Etifeddiant ar yr ystâd sy'n daladwy gan y cynrychiolwyr personol yn £500,000 x 40% = £200,000.

Rhoddion a wnaed o fewn saith mlynedd cyn y farwolaeth

1

Rhoddion neu asedion a drosglwyddwyd

Mae hyn yn cynnwys rhoddion o arian parod neu asedion eraill ac unrhyw drefniadau eraill sydd wedi achosi 'colled i'r rhoddwr'. Gallai hyn gynnwys:

- caniatáu prydles am lai na rhent llawn y farchnad
- ail drefnu'r cyfranddaliadau mewn cwmni preifat, neu newid yr hawliau sydd ynghlwm wrth y cyfranddaliadau
- cytuno i weithredu fel gwarantwr ar gyfer dyledion rhywun arall.

Os nad ydych yn siŵr p'un a ddylech gynnwys manylion trafodyn penodol, yna ffoniwch ein Llinell Gymorth.

2

a

3

Ymddiriedolaethau a setliadau a grëwyd gan yr ymadawedig yn ystod ei oes ef / ei hoes hi

Mae hyn yn cynnwys rhoddion o arian parod neu asedion eraill yn ogystal ag unrhyw drefniadau eraill gyda'r ymddiriedolwyr sydd wedi achosi 'colled i'r rhoddwr'. Os gwnaed y rhodd ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006 byddwn yn cyfrifo'r dreth gan ddefnyddio'r gyfradd dreth sy'n briodol i'r dyddiad pan wnaed y rhodd oni bai fod un o'r amodau canlynol yn berthnasol:

- sefydlwyd yr ymddiriedolaeth er budd person a oedd yn anabl ar yr adeg pan drosglwyddwyd yr asedion i'r ymddiriedolaeth, neu
- sefydlwyd yr ymddiriedolaeth gan berson sy'n dioddef o gyflwr y disgwylir iddo beri i'r person hwnnw fod yn anabl, ac

— roedd y rhodd o asedion y person ei hun

— mae'r ymddiriedolaeth er eich budd chi eich hun

Gweler tudalen 16 y canllaw hwn am ddiffiniad o berson anabl.

4

Premiymau a dalwyd ar bolisi yswiriant bywyd

Dylech ateb 'Do' i'r cwestiwn hwn os ydy'r ymadawedig wedi gwneud rhodd drwy dalu'r premiymau ar bolisi yswiriant bywyd er budd rhywun arall. Gallwch anwybyddu polisïau pan yr unig berson a fyddai'n elwa yw priod neu bartner sifil yr ymadawedig. Dylech ddarparu copi o:

- y polisi yswiriant bywyd, ac
- unrhyw ddogfennau perthnasol er enghraifft gweithredoedd ymddiriedolaeth a chytundebau benthyciadau.

Os oes mwy nag un polisi yswiriant ac maent i gyd yr unfath, anfonwch un copi'n unig atom. Rhaid i chi gynnwys manylion yr holl bremiymau a dalwyd a darparu copïau o ddogfennau'r polisi, hyd yn oed os didynnwch ryddhad am roddion a roddwyd o incwm. (Gweler tudalen 21.)

Mewn rhai amgylchiadau efallai y bydd yr ymadawedig wedi prynu blwydd-dal yn ogystal â thalu'r premiymau ar bolisi yswiriant bywyd er budd rhywun arall. Mae rheolau a allai fod yn gymwys mewn amgylchiadau o'r fath ac efallai na fydd y rhyddhad ar gyfer rhoddion a dalwyd allan o incwm ar gael ar gyfer y premiymau.

Dylech ddarparu copi o'r dogfennau blwydd-dal a'r polisi yswiriant bywyd os oedd yr ymadawedig:

- wedi prynu blwydd-dal (ar unrhyw adeg), ac
- wedi talu'r premiymau ar bolisi yswiriant bywyd er bydd rhywun arall, ac
- roedd y polisi yswiriant bywyd wedi ei drefnu ar ôl 27 Mawrth 1974.

5 **Peidiodd yr ymadawedig â chael hawl i elwa o'r asedion**

Efallai yr oedd gan yr ymadawedig hawl i elwa o'r asedion a gadwyd mewn ymddiriedolaeth neu setliad, ond daeth yr hawl hwnnw i ben yn ystod ei fywyd/bywyd. Gallai hyn fod yn llwyr neu'n rhannol.

Gallai ei hawl ef/hi i elwa o'r ased fod wedi dod i ben oherwydd telerau'r ymddiriedolaeth neu oherwydd i'r ymadawedig ofyn i'r ymddiriedolwyr i newid yr hawl neu ddod a'r hawl i ben.

6 **Rhoddion a gaiff eu trin fel rhai a eithrir oherwydd eu bod yn rhai a delir allan o incwm**

Os hawliwch fod rhoddion a wnaed gan yr ymadawedig yn rhoddion sydd wedi eu heithrio oherwydd eu bod wedi eu talu allan o incwm arferol, dylech gwblhau'r tabl ar dudalen 6 yr Atodlen, yn ogystal â rhoi manylion o'r rhoddion ar dudalen 2 yr Atodlen.

Ceir fwy o wybodaeth ynglŷn â'r rhyddhad am 'wariant arferol allan o incwm' ar dudalen 72 o'r canllaw hwn.

Rhoddion amodol

Mae rhodd amodol yn un lle nad yw'r derbynnydd yn ei berchen yn llawn, neu lle mae'r rhoddwr naill ai'n cadw neu'n cymryd rhyw faint o fudd ohono. Pan fydd hyn yn digwydd dywed y gyfraith y gallwn gynnwys yr asedion fel rhan o ystâd yr ymadawedig ar adeg y farwolaeth. Mae'r rheol hon yn berthnasol dim ond i roddion a wnaed ar neu ar ôl 18 Mawrth 1986 ac nid oes terfyn o saith mlynedd yn yr un modd â rhoddion llwyr.

Mae'r enghreifftiau mwyaf cyffredin o roddion amodol yn cynnwys:

- Rhiant (sydd bellach wedi marw) a roddodd ei dŷ/thŷ i'w fab/mab, ond a barhaodd i fyw yno heb dalu rhent.
- Rhiant a roddodd gyfrif cymdeithas adeiladu yn enw ei ferch/ merch ond roedd y llog a enillwyd ar yr arian yn parhau i'w cael ei dalu i'r rhiant.

Petai'r rhiant yn yr enghraifft gyntaf wedi trefnu i dalu rhent ar gyfradd y farchnad, yna ni fyddai gan y rhiant (y rhoddwr) budd ar gadw.

Dylid nodi manylion am y rhodd ar dudalen 2 ffurflen IHT403, 'Rhoddion a wnaed o fewn saith mlynedd cyn y farwolaeth' yn lle hynny.

Gallai fod adegau pan roddir y rhodd wreiddiol yn amodol ac mae'r rhodd yn peidio â bod yn un amodol yn ddiweddarach. Er enghraifft, mae rhiant yn rhoi ei dŷ i'w fab ac yn parhau i fyw yno heb dalu rhent. Dwy flynedd yn ddiweddarach mae'r rhiant yn dechrau talu rhent ar gyfradd y farchnad. Golyga hyn bod y rhodd yn peidio â bod yn un amodol.

Unwaith y bydd y rhodd yn peidio â bod yn un amodol, mae'r rhodd yn dod yn rhodd lwyr. Byddwn yn ystyried bod y rhodd wedi ei rhoi ar y dyddiad pan beidiodd y rhodd â bod yn un amodol. Yn yr enghraifft hon bydd hyn ar y dyddiad cyntaf y talwyd y rhent (ar gyfradd y farchnad).

Pan fyddwn yn cyfrifo'r dreth sy'n ddyledus, byddai'r cyfnod o saith mlynedd yn dechrau ar y dyddiad pan beidiodd y rhodd a bod yn un amodol.

Os bu farw'r ymadawedig o fewn y cyfnod saith myned, peidiwch â nodi manylion yma. Rhowch fanylion ar dudalen 2, 'Rhoddion a wnaed o fewn saith mlynedd cyn y farwolaeth' yn lle hynny a chynhwyswch werth yr eiddo ar yr adeg pan beidiodd y rhodd â bod yn un amodol.

Rhoddion neu asedion a drosglwyddwyd

Sylwer, dywed y gyfraith pan fo rhodd amodol yn dod yn rhodd lwyr, ni allwch ddidynnu unrhyw un o'r eithriadau o werth y rhodd.

Os bydd angen help neu fwy o wybodaeth arnoch, ffoniwch y llinell gymorth.

Asedion roeddech yn eu perchen yn flaenorol

Mewn rhai amgylchiadau, pan fo person yn elwa o ased yr oeddynt yn ei berchen yn flaenorol, gallai tâl Treth Etifeddiant godi o dan reolau mewn perthynas â rhoddion amodol.

Cyflwynwyd tâl Treth Incwm ar asedion roeddech yn eu perchen yn flaenorol yn y flwyddyn dreth 2005-06. Mae'r tal hwn yn berthnasol i asedion a waredwyd gan berson ond parhaodd y person i elwa ohonynt. Gall hyn fod yn berthnasol hefyd pan wnaeth y person gyfrannu tuag at brynu ased ar gyfer person arall y mae ef/hi wedyn yn cael budd ohono.

Mae'r ddeddfwriaeth yn rhoi'r opsiwn i chi ddewis i drin yr ased fel rhan o'ch ystâd at ddibenion Treth Etifeddiant, o dan reolau cadw budd. Cyhyd â bod y dewis yn parhau, ni fydd yn rhaid i chi dalu Treth Incwm.

Er mwyn gwneud y dewis hwn rhaid eich bod wedi dewis ffurflen IHT500 *Dewis at ddibenion Treth Etifeddiant ar gyfer asedion roeddech yn eu perchen yn flaenorol* cyn 31 Ionawr ar ôl y flwyddyn y daethoch yn agored i dreth, neu fel eithriad, os gallwch ddangos esgus rhesymol am fethu â chyflwyno'r ffurflen erbyn y dyddiad cau, ar ddyddiad sy'n fwy diweddar. Nid yw'n bosibl gwneud dewis ar ran yr ymadawedig ar ôl y farwolaeth.

Trosglwyddiadau cynharach

Mae'r rhan hon o'r ffurflen yn sôn am unrhyw roddion a wnaed gan yr ymadawedig (y rhoddwr) yn y cyfnod cyn y rhoddion a ddangosir ar dudalennau 2 i 4 o'r ffurflen. I gyfrifo p'un a oes treth yn daladwy ar unrhyw rodd, dywed y gyfraith bod yn rhaid i ni ei ychwanegu at unrhyw roddion trethadwy a wnaed yn y saith mlynedd cyn y rhodd dan sylw.

Er enghraifft, os gwnaeth yr ymadawedig rhodd chwe blynedd cyn iddo/iddi farw, byddwn yn ychwanegu'r rhodd honno at unrhyw roddion trethadwy a wnaed yn y saith mlynedd cyn i'r rhodd gael ei rhoi.

Mae rhodd drethadwy yn golygu unrhyw rodd nad yw wedi ei gwmpasu'n gyfan gwbl gan eithriadau a:

- cafodd ei rhoi cyn 18 Mawrth 1986, neu
- cafodd ei rhoi rhwng 18 Mawrth 1986 a 21 Mawrth 2006 ac fe'i rhoddwyd i gwmni neu ymddiriedolwyr ymddiriedolaeth ddewisol.
- cafodd ei rhoi ar neu ar ôl 22 Mawrth 2006 oni bai ei fod yn rhodd
  - i unigolyn arall
  - i ymddiriedolaeth anabl
  - i ymddiriedolaeth minorydd mewn profedigaeth wrth i fuddiant 'yn syth wedi'r farwolaeth' ddod i ben.

Nid yw rhoddion o un unigolyn i'r llall yn rhoddion trethadwy ac ni ddylid eu cynnwys yn yr adran hon o'r ffurflen.

Ni ddylech gynnwys y rhoddion cynharach hyn yn yr ystâd ar adeg y farwolaeth oherwydd dim ond wrth gyfrifo'r dreth sy'n daladwy ar rodio maent yn berthnasol.

Rhoddion a wnaed fel rhan o wariant arferol allan o incwm

Arweiniad yw'r tabl ar dudalen 6 i'r wybodaeth y mae'n rhaid i chi ei darparu os ydych am ddangos bod y rhoddion rheolaidd a wnaed gan yr ymadawedig yn ffurfio rhan o'i wariant ef / gwariant hi allan o'i incwm/hincwm ac o ganlyniad ei fod wedi'i eithrio.

Mae angen manylion llawn o incwm a gwariant yr ymadawedig ar gyfer pob blwyddyn y mae'r eithriad yn cael ei ddidynnu, fel eich bod yn dangos bod y rhoddion wedi dod o incwm yr ymadawedig yn hytrach nag o gyfalaf.

Does dim rhaid i chi ddarparu copïau o gyfriflenni banc neu filiau ar yr adeg hon ond dylech fod yn barod i ddarparu tystiolaeth ddogfennol o incwm a gwariant yr ymadawedig os byddwn yn gofyn amdanynt ar ôl i chi anfon y ffurflen atom.

Atodlen IHT404
Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd

Penderfynu cyfran yr ymadawedig

Gallai cyfran yr ymadawedig o'r ased fod yn wahanol i'r sefyllfa gyfreithiol at ddibenion Treth Etifeddiant a bydd yn rhaid i chi gadarnhau cyfran yr ymadawedig.

Pan fo tir ac adeiladau mewn perchnogaeth ar y cyd, bydd gweithredoedd yr eiddo fel arfer yn datgan cyfran pob perchennog. Ond gydag asedion eraill, bydd cyfran pob perchennog fel arfer yn cyfateb i'w gyfraniad ef / ei chyfraniad hi at yr ased. Lle nad yw cyfran yr ymadawedig yn cyfateb i'w gyfraniad ef / chyfraniad hi at yr ased bydd angen i chi esbonio pam mae cyfran yr ymadawedig yn wahanol ar Atodlen IHT404 *Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd*.

Busnesau

Rhaid i chi beidio â chynnwys unrhyw asedion busnes sydd mewn perchnogaeth ar y cyd gan bartneriaeth ar Atodlen IHT404. Dylid cynnwys asedion o'r fath ar Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau* ac ym mlwch 69 ar dudalen 7 ffurflen IHT400.

Eiddo tramor

Nid yw'r modd y gallai asedion fod mewn perchnogaeth ar y cyd yn y DU fel arfer yn gymwys mewn gwledydd eraill. Rhaid i chi beidio â chynnwys unrhyw eiddo tramor mewn perchnogaeth ar y cyd ar Atodlen IHT404. Cwblhewch Atodlen IHT417 *Asedion tramor* gan roi manylion am yr eiddo tramor. Yna yn y blychau ar gyfer 'Gwybodaeth ychwanegol' ar dudalennau 15 ac 16 yr IHT400, nodwch fanylion y perchnogion eraill sy'n gydberchnogion. Dylech ddefnyddio'r cwestiynau ar dudalen 2 Atodlen IHT404 fel canllaw i'r wybodaeth sydd ei hangen arnom.

Tai a thir

Os oedd yr ymadawedig yn berchen tai neu dir mewn perchnogaeth ar y cyd, rhowch fanylion am yr eiddo yma.

Nwyddau'r tŷ

Os oedd yr ymadawedig yn berchen ar nwyddau'r tŷ ac ati ar y cyd, dylid eu cynnwys yma fel eiddo mewn perchnogaeth ar y cyd. Rhowch eitemau o'r un categori mewn grwpiau a'u rhestru yn yr un drefn ac a welir ar Atodlen IHT407 *Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol*.

Polisïau yswiriant a bondiau

Os ydych wedi didynnu unrhyw arian a oedd yn ddyledus o dan forgais ar y cyd ym mlwch 2 ar Atodlen IHT404 ac aseiniwyd polisi i ad-dalu'r morgais, dylech gynnwys gwerth cyfran yr ymadawedig o dderbyniadau'r polisi fel ased ar Atodlen IHT404 ym mlwch 6.

Os oedd hawl gan yr ymadawedig i elwa o bolisi 'bywyd a goroeswr ar y cyd' (gweler Atodlen IHT410 *Yswiriant bywyd a blwydd-daliadau*), rhowch enw'r cwmni yswiriant, rhif y polisi a gwerth buddiant yr ymadawedig yn y polisi ar Atodlen IHT404 ym mlwch 6. Mae hwn yn faes cymhleth. Gallwch ddarganfod mwy am bolisïau yswiriant bywyd yn y canllaw i gwsmeriaid yn **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/**

Sut i brisio eiddo mewn perchnogaeth ar y cyd

Mae'r rheolau ar gyfer prisio eiddo ar y cyd yr yn fath a'r rheolau ar gyfer prisio asedion yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen ar ei ben / phen ei hun. Am fwy o wybodaeth ynglŷn â phrisio asedion gweler tudalennau 65 i 71 o'r canllaw hwn. Yn achos cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu, stociau a chyfranddaliadau canfyddwch y gwerth cyflawn ac yna cynhwyswch werth cyfran yr ymadawedig.

Enghraifft

Roedd yr ymadawedig yn berchen ar gyfrif ar y cyd gyda dau o bobl eraill a oedd yn werth £9,000 ar ddyddiad y farwolaeth. Roedd pob un wedi cyfrannu'r un swm o arian i'r cyfrif. Byddai gwerth cyfran yr ymadawedig yn union draean y cyfanswm (hynny yw, £3,000).

Fodd bynnag, mewn achos tŷ neu dir, mae gwerth cyfran ar y farchnad agored yn debygol o fod yn llai na chyfran a gyfrifwyd yn y ffordd hon, oherwydd gallai disgownt fod yn briodol. Bydd swm y disgownt yn amrywio yn dibynnu ar amgylchiadau pob eiddo a ph'un ai cyfraith Lloegr neu'r Alban sy'n gymwys.

Cyfraith Lloegr – Er mwyn i ni gael man cychwyn, gallwch leihau cyfran rifyddol gwerth llawn yr eiddo gan 10%. Bydd hyn yn arwydd o werth cyfran o'r eiddo. Mae'r ffigur hwn o 10% yn rhoi man cychwyn i ni yn unig. Efallai y bydd angen newid swm y disgownt, yn ogystal ag amcangyfrif o werth yr eiddo cyfan ar ôl anfon y grant.

Enghraifft

Roedd yr ymadawedig yn berchen ar dŷ gwerth £120,000 ar y cyd gyda un person arall. Gwerth rhifyddol cyfran yr ymadawedig yw £60,000 a gellir lleihau hwn gan 10% (neu £6,000). Y gwerth y dylid ei gynnwys yw £54,000.

Cyfraith yr Alban – O dan gyfraith yr Alban mae gan berchennog ar y cyd hawl i weithredu er mwyn rhannu a gwerthu. Bydd disgownt ar gyfer perchnogaeth ar y cyd yn adlewyrchu'r gost ac o bosibl yr oedi o gynnal gweithred o'r fath. Nid yw'r gost yn berthynol i werth yr eiddo, ac felly ni ellir ei gyfrifo yn nhermau canran. Fel man cychwyn gallwch ddidynnu £4,000 o werth yr eiddo cyfan cyn cyfrifo gwerth rhifol cyfran yr ymadawedig fel y gwerth i'w gynnwys yn y cyfrif. Dim ond man cychwyn yw hyn. Efallai y bydd angen newid y gwerth a amcangyfrifir ar ôl cael Confirmation.

Priod neu bartner sifil yw'r cydberchennog arall

P'un ai cyfraith Lloegr neu'r Alban sy'n gymwys ni ddylech gynnwys unrhyw ddisgownt os mai'r cydberchennog arall yw priod neu bartner sifil yr ymadawedig. Mae rheolau arbennig yn atal y disgownt hwn rhag bod yn gymwys, felly dylech gynnwys cyfran rifyddol yr ymadawedig o werth cyflawn y tŷ neu'r tir.

Byddwn fel arfer yn gofyn i'r Swyddfa Brisio roi eu barn ynglŷn â gwerth eiddo'r ymadawedig. Byddant yn cymryd i ystyriaeth amgylchiadau unrhyw eiddo mewn perchnogaeth ar y cyd a swm y disgownt i'w ganiatáu. Os na all y Swyddfa Brisio dderbyn y ffigurau a anfonwyd gennych, byddant yn ceisio cytuno ar brisiad gyda chi. Os bydd y gwerth y cytunir arno yn fwy na'r ffigur a awgrymwyd gennych, efallai y bydd yn rhaid i chi dalu mwy o dreth (a llog).

Prisio nwyddau'r tŷ a nwyddau personol

Atodlen IHT407
Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol

Ceir gwybodaeth ynglŷn â sut i brisio nwyddau'r tŷ a nwyddau personol ar dudalen 68 y canllaw hwn.

Mae angen gwerthoedd unigol arnom, dim ond ar gyfer yr asedion a ddisgrifir ym mlychau 1 i 3 ar Atodlen IHT407. Gellir ychwanegu holl nwyddau'r tŷ eraill at ei gilydd a gellir nodi'r cyfanswm ym mlwch 4.

Rhyddhad elusennol

Atodlen IHT408
Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol a gyfrannwyd at elusen

Weithiau bydd y bobl sy'n etifeddu nwyddau'r tŷ a nwyddau personol yr ymadawedig am roi rhai ohonynt neu'r cyfan i elusen.
Er enghraifft, trwy eu rhoi i siop elusennol. Os byddant yn penderfynu gwneud hynny, byddant ond yn gallu didynnu rhyddhad elusennol o werth y nwyddau os byddant yn llofnodi offeryn amrywio. Am ragor o wybodaeth ynglŷn ag offerynnau amrywio ewch i'r arweiniad ar gyfer cwsmeriaid yn **www.hmrc.gov.uk/inheritence tax/**

Mae Atodlen IHT408 yn ffurflen safonol sy'n caniatáu'r buddiolwyr i wneud rhodd o'r fath ac elwa o ryddhad elusennol heb orfod llofnodi offeryn amrywio.

Dylai pob buddiolwr sydd wedi etifeddu nwyddau gwblhau a llofnodi'r datganiad i ddangos p'un a yw'r holl nwyddau neu rhai ohonynt yn cael eu rhoi i elusen a pha elusen neu elusennau sy'n mynd i elwa.

Rhestr o eitemau

Os bydd peth o'r nwyddau ond nid y nwyddau i gyd yn cael eu rhoi i elusen, dylai'r buddiolwyr sy'n rhoi'r rhodd gwblhau'r Rhestr o eitemau i ddangos pa eitemau sy'n cael eu rhoi a gwerth yr eitemau hynny.

Dylid cynnwys yr holl eitemau sy'n cael eu rhoi yn y ffordd hon yn Atodlen IHT407 hefyd.

Dylid dangos swm y rhyddhad elusennol y gwneir cais ar ei gyfer ym mlwch 92 ar ffurflen IHT400.

Atodlen IHT409
Pensiynau

Gwnaeth polisïau pensiynau personol disodli cytundebau blwydd-daliadau o 1 Gorffennaf 1988. Pan fyddwn yn cyfeirio at bolisïau pensiynau personol bydd hyn hefyd yn gymwys i gytundebau *blwydd-daliadau ymddeol*.

Os oedd yr ymadawedig yn berchen ar gytundeb *blwydd-dal ymddeol*, cwblhewch Atodlen IHT409 *Pensiynau* fel petai'n bolisi pensiwn personol.

Cynlluniau a gymeradwywyd neu nas cymeradwywyd

At ddibenion Treth Incwm, caiff cynlluniau pensiwn a pholisïau pensiynau personol eu cofrestru fel rhai a gymeradwywyd neu nas cymeradwywyd. Dylai papurau'r cynllun neu ddogfennau'r polisi ddangos statws y cynllun. Os nad ydynt, bydd Gweinyddwr y Cynllun yn gallu dweud wrthych. Os bydd y buddiannau yn daladwy o dan gynllun a nas cymeradwywyd, rhowch fanylion (yn y blwch ar gyfer 'gwybodaeth ychwanegol' ar ffurflen IHT400) y buddiannau sy'n daladwy o dan y cynllun a'r rheiny a gymerwyd gan yr ymadawedig yn ogystal ag ateb y cwestiynau ar Atodlen IHT409 *Pensiynau*.

Os ydych am drafod sefyllfa benodol gyda ni, ffoniwch y llinell gymorth ar **0845 30 20 900**.

Taliadau pensiwn sy'n parhau

Yn y mwyafrif o achosion, bydd taliadau pensiwn neu fuddiannau eraill yn dod o ben pan fydd y person sydd â hawl i'w derbyn yn marw. Mewn rhai achosion, gallai'r pensiwn fod wedi'i warantu am gyfnod penodedig ac mae'r person sydd â hawl iddo yn marw cyn daw'r cyfnod hwnnw i ben. Efallai y bydd y taliadau yn parhau i gael eu talu i'r ystâd. Dylid cynnwys gwerth yr hawl i dderbyn gweddill y taliadau ar yr Atodlen hon ac ar ffurflen IHT400.

Buddiant ar ffurf cyfandaliadau

Enghreifftiau o newidiadau i fuddiannau

Mae rhai cynlluniau pensiwn neu bolisïau pensiynau personol yn talu buddiannau ar ffurf cyfandaliadau pan fydd y person yn marw. Yn aml gelwir hyn yn fuddiant marwolaeth. Mae'r cyfandaliad yn ased ystâd yr ymadawedig a dylid ei gynnwys ffurflen IHT400 os:

- caiff ei dalu i gynrychiolydd personol yr ymadawedig, naill ai drwy hawl neu oherwydd nad oes unrhyw un arall sy'n gymwys am y taliad, neu
- gallai'r ymadawedig, hyd at adeg ei farwolaeth / marwolaeth fod wedi llofnodi 'enwebiad' (naill ai am y tro cyntaf neu ar ôl diddymu 'enwebiad' a oedd yn bodoli eisoes) a oedd yn ymrwymo ymddiriedolwyr y cynllun pensiwn i wneud y taliad i'r person a enwyd gan yr ymadawedig.

Llythyr dymuniadau

Mae enwebiad cyfrwymol yn wahanol i 'llythyr dymuniadau'. Mae llythyr dymuniadau yn cofnodi beth hoffai'r ymadawedig weld yn digwydd gyda'r buddiant marwolaeth ac nid yw'n rhwymo ymddiriedolwyr y cynllun pensiwn i ddilyn dymuniadau'r ymadawedig.

Mae'n bwysig darganfod p'un a allai'r ymadawedig rwymo'r ymddiriedolwyr gydag enwebiad. Mae llawer o gynlluniau pensiwn a pholisïau yn darparu ffurflen a elwir yn enwebiad, ond sydd fel arfer yn mynd ymlaen i ddweud nad yw'r ymddiriedolwyr wedi eu rhwymo i ddilyn dymuniadau'r ymadawedig. Os gwnaeth yr ymadawedig lofnodi ffurflen o'r fath, bydd ef/ hi wedi llofnodi llythyr dymuniadau ac nid enwebiad sy'n rhwymo.

Newidiadau i fuddiannau pensiwn

Mae'r mwyafrif o gynlluniau pensiwn a pholisïau pensiwn personol yn caniatáu'r aelod i waredu'r buddiannau marwolaeth a gwneud newidiadau i'r buddiannau y mae hawl ganddynt iddo o dan y cynllun neu'r polisi. Fel arfer, gall yr aelod:

•enwebu neu bennu'r buddiannau marwolaeth i rywun arall
• aseinio'r buddiannau marwolaeth i ymddiriedolaeth
• gwneud newidiadau i'r buddiannau pensiwn maent yn bwriadu eu cymryd a phryd maent yn bwriadu eu cymryd (ceir enghreifftiau o'r math o newidiadau a allai gael eu gwneud yn yr adran nesaf).

Os trefnodd yr ymadawedig enwebiad, apwyntiad neu aseiniad neu os gwnaeth unrhyw newidiadau i'r buddiannau pensiwn yn y ddwy flynedd cyn iddynt farw, gallai rhwymedigaeth i Dreth etifeddiant godi. Os bydd hyn yn gymwys, cwblhewch Yr adran o dan y pennawd 'Newidiadau i fudd-daliadau pensiwn'.

Mae **'Incwm o'r pensiwn'** yn sefyllfa arbennig pan fo'r ymadawedig wedi cyrraedd oed pensiwn ond wedi dewis peidio â phrynu blwydd-dal a fydd yn darparu ei bensiwn / phensiwn. Yn lle hynny, penderfynodd ef / hi godi swm penodol o incwm o'i gronfa / chronfa ymddeol gyda golwg ar brynu blwydd-dal ar ddyddiad diweddarach.

'Ymddeoliad graddol' yw pan fo'r ymadawedig wedi rhannu ei hawl i bensiwn yn gyfres o ddarnau ac wedi cytuno gyda darparwr ei bensiwn / phensiwn ar gynllun ymddeol i gymryd hyn a hyn o ddarnau bob blwyddyn.

Enghreifftiau o newidiadau i fuddiannau

Mae rhai enghreifftiau o newidiadau yn y buddiant a allai ddigwydd yn cynnwys:

• pan gyrhaeddodd yr ymadawedig oed pensiwn a phenderfynodd beidio â chymryd y taliad pensiwn ar yr adeg honno neu dewisodd gymryd 'incwm o'r pensiwn, neu
• pan gyrhaeddodd yr ymadawedig oed pensiwn penderfynodd gymryd incwm o'r pensiwn yn hwyrach (a thra'n dioddef salwch) i ostwng lefel yr incwm a gymerwyd, neu
• pan gyrhaeddodd yr ymadawedig oed pensiwn penderfynodd gymryd 'ymddeoliad graddol', yn hwyrach (a thra'n dioddef salwch) i ostwng nifer y rhannau a gymerwyd.

Pan fo'r ymadawedig wedi rhoi unrhyw fuddiannau am ddim, neu wedi gwneud rhai newidiadau i'r buddiannau yr oedd hawl ganddo / ganddi iddynt, mae'n bosibl y gallent fod wedi trosglwyddo gwerth. Nodwch y manylion y gofynnwn amdanynt uchod ar ffurflen IHT409 *Pensiynau* ac edrychwn ar yr hyn a nodwyd gennych ar ôl rhoi'r grant. Os credwn y bu trosglwyddiad mewn gwerth, byddwn yn trafod y gwerth gyda chi.

Os ydych am gynnwys eich gwerth eich hun ar gyfer y buddiannau a roddwyd am ddim, nodwch ffigur ar Atodlen IHT403 *Rhoddion a throsglwyddiadau eraill sydd o werth.* Defnyddiwch y blychau ar gyfer 'Gwybodaeth ychwanegol' ar dudalennau 15 ac 16 ar ffurflen IHT400 i ddangos sut y gwnaethoch bennu eich gwerth.

Prisio'r buddiannau a roddwyd am ddim
Bydd gwerth y buddiannau a roddwyd am ddim neu effaith y newidiadau a wnaed yn dibynnu i raddau helaeth ar iechyd yr ymadawedig ar ddyddiad yr enwebiad, penodiad neu godiant. Dylech ddarparu tystiolaeth o gyflwr iechyd a disgwyliad oes yr ymadawedig ar yr adeg honno fel y gallwn gadarnhau'r gwerth. Llythyr gan feddyg yr ymadawedig yw'r math gorau o dystiolaeth.

Os bydd cael llythyr gan feddyg yr ymadawedig yn golygu oedi i'ch cais am grant, does dim rhaid i chi ei gael cyn anfon ffurflen IHT400 atom. Fodd bynnag, bydd angen i ni weld y llythyr cyn gynted a fyddwch yn ei dderbyn ar ôl i'r grant gael ei roi.

Cyfraniadau i gynllun pensiwn o fewn dwy flynedd i'r farwolaeth

Gallai cyfraniadau i gynllun pensiwn gan aelod o'r cynllun neu ei gyflogwr / chyflogwr fod yn drosglwyddiad o werth (rhodd) os gwneir y cyfraniadau pan fo'r aelod mewn iechyd gwael.

Cronfeydd pensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol

Mae cronfa bensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol yn gronfa o arian mewn cynllun pensiwn cofrestredig a glustnodwyd er budd aelod neu ddibynnydd (sy'n 75 oed neu'n hŷn) ond sydd heb ei ddefnyddio i sicrhau pensiwn trwy brynu pensiwn drwy'r cynllun neu flwydd-dal (ac eithrio blwydd-dal tymor byr a delir am gyfnod nad yw'n hwy na phum mlynedd).

Mae 'dibynnydd' aelod cynllun pensiwn cofrestredig yn berson a oedd: ar ddyddiad marwolaeth aelod y cynllun:
- yn briod neu'n bartner sifil yr aelod
- yn blentyn yr aelod a oedd o dan 23 mlwydd oed
- yn blentyn yr aelod a oedd yn 23 mlwydd oed neu'n hŷn ac ym marn Gweinyddwr y Cynllun yn ddibynnol ar aelod y cynllun oherwydd nam corfforol neu feddyliol.

Mae 'dibynnydd perthnasol' yn ddibynnydd a oedd ar ddyddiad marwolaeth yr aelod:
- yn briod neu'n bartner sifil aelod y cynllun, neu
- yn dibynnu'n ariannol ar yr aelod ar yr adeg honno.

Treth a godir ar gronfeydd pensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol
Os oedd gan yr ymadawedig gronfa bensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol fel aelod gwreiddiol o'r cynllun, cyfunir gwerth y gronfa sydd ar ôl ar ddyddiad y farwolaeth gydag ystâd yr ymadawedig at ddibenion Treth Etifeddiant. Dosrennir cyfanswm y Dreth Etifeddiant sy'n daladwy rhwng cynrychiolwyr personol yr ystâd a gweinyddwyr y cynllun pensiwn Anwybyddir unrhyw ran o'r gronfa a fydd yn cael ei ddefnyddio i ddarparu buddiannau ar gyfer dibynyddion perthnasol yr ymadawedig, oherwydd gohirir y Dreth Etifeddiant a godir tan farwolaeth y dibynnydd perthnasol.

Eithrir unrhyw ran o'r gronfa sy'n cael ei throsglwyddo i elusen.

Os nad ydych yn sicr p'un a oedd pensiwn yr ymadawedig yn Bensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol, dylech gysylltu â'r darparwr pensiwn.

Cronfa bensiwn dibynnydd

Os oedd yr ymadawedig yn elwa o bensiwn dibynnydd nad oedd wedi ei sicrhau neu gronfa bensiwn dibynnydd a sicrhawyd mewn modd gwahanol, fel dibynnydd aelod o gynllun pensiwn a gofrestrwyd, gallai Treth Etifeddiant fod yn daladwy hefyd.

Bydd y tâl hwn yn codi yn y ddwy sefyllfa ganlynol:
- roedd yr ymadawedig yn elwa o bensiwn dibynnydd nad oedd wedi ei sicrhau neu gronfa pensiwn dibynnydd a sicrhawyd mewn modd gwahanol, fel 'dibynnydd perthnasol' aelod o gynllun a fu farw gyda phensiwn dibynnydd a sicrhawyd mewn modd gwahanol?
- roedd yr ymadawedig yn elwa o bensiwn dibynnydd a sicrhawyd mewn modd gwahanol a oedd yn deillio o'r cyfandaliad marwolaeth pensiwn aelod o'r cynllun a fu farw cyn cyrraedd 75 mlwydd oed.

Yn y sefyllfa gyntaf byddai'r Dreth Etifeddiant yn cael ei chyfrifo drwy ystyried ystâd aelod gwreiddiol y cynllun ac nid ystâd y dibynnydd perthnasol. Byddai'r dreth yn cael ei thalu gan weinyddwyr y cynllun pensiwn, a fyddai'n cwblhau ffurflenni IHT100 *Digwyddiad trethadwy ar gyfer Cyfrif Treth Etifeddiant*, a IHT100g *Digwyddiad trethadwy ar gyfer Pension a sicrhawyd mewn modd gwahanol* er mwyn dweud wrthym amdano.

Yn yr ail sefyllfa cyfunir gwerth Pensiwn a sicrhawyd mewn modd gwahanol gyda gwerth ystâd y dibynnydd a chaiff y dreth sy'n daladwy ei dosrannu rhwng cynrychiolwyr personol yr ystâd a gweinyddwyr y cynllun pensiwn.

Atodlen IHT411
Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd

Difidendau a llog

Ym mlychau 1 a 2 cynhwyswch unrhyw ddifidendau a llog ar yr asedion a oedd yn ddyledus ar ddyddiad y farwolaeth, ond sydd heb eu talu eto. Mae mwy o wybodaeth ynglŷn â'r mathau gwahanol o daliadau difidend a'r hyn y dylid ei gynnwys yn 'Sut i brisio'r asedion' ar dudalen 65 y canllaw hwn.

Ymddiriedolaethau Uned

Pan fyddwch yn llenwi Atodlen IHT411, nodwch enw llawn yr ymddiriedolaeth uned, er enghraifft, 'AXA Equity & Law Unit Trust Managers, Pacific Basin Trust Accumulation Units'.

Nid yw papurau newydd yn dangos y difidendau sy'n ddyledus ar ymddiriedolaethau uned. Bydd angen i chi ofyn rheolwyr y cronfeydd beth ddylech ei gynnwys fel y difidend a gyhoeddwyd.

Cynlluniau Ecwiti Personol (PEPs)

Os oedd yr ymadawedig yn berchen ar PEP dylech gael prisiad gan reolwyr y PEP. Dylech ei amgáu gyda'r Atodlen a nodi 'gweler y prisiad amgaeedig' yn y rhan briodol. Copïwch werth y cyfranddaliadau yn y PEP i'r golofn briodol, ond peidiwch â chynnwys unrhyw ddidyniadau ar gyfer ffioedd y rheolwr. Os na allwch ddod o hyd i brisiad, rhestrwch y cyfranddaliadau a gedwir mewn PEP ar y ffurflen a'u prisio yn yr un modd â chyfranddaliadau eraill. Rhaid i chi gynnwys ffigur ar gyfer unrhyw arian nas buddsoddwyd, ac a gadwyd yn y PEP, gyda gwerth y cyfranddaliadau.

Cyfrifon Cynilo Unigol (ISAs)

Dim ond cyfranddaliadau a restrir ar gyfnewidfa stoc gydnabyddedig y gellir eu cadw mewn ISA. Os oedd cyfranddaliadau mewn ISA gan yr ymadawedig, dylech gynnwys y cyfranddaliadau hynny ym mlwch 2 ar Atodlen IHT411. Rhestrwch y cyfranddaliadau ar yr Atodlen a'u prisio yn yr un modd â chyfranddaliadau eraill. Rhaid i chi gynnwys ffigur ar gyfer unrhyw arian nas buddsoddwyd ac a gedwir mewn ISA, ond peidiwch â chynnwys unrhyw arian arall neu bolisïau yswiriant a gedwir mewn ISA gyda'r prisiad ar gyfer y cyfranddaliadau.

Rhowch arian a gedwir mewn ISA ym mlwch 1 ar Atodlen IHT406 *Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu a Chynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol*. Gallai cyfranddaliadau a restrwyd ar gyfnewidfa stoc dramor hefyd gael eu cadw mewn ISA. Dylech gynnwys cyfranddaliadau tramor (ac eithrio'r rhai a restrir ar Gyfnewidfa Stoc Llundain) ar Atodlen IHT417 *Asedion tramor*.

Dylid nodi cyfranddaliadau a restrir ar y marchnadoedd hyn fel a ganlyn:

• AIM, yr Alternative Investment Market, dylech gynnwys unrhyw gyfranddaliadau ar ffurflen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd a daliadau rheoli*.

• NASDAQ, y National Association of Securities Dealers Automated quotations, dylech gynnwys unrhyw gyfranddaliadau Atodlen IHT417 Asedion tramor.

• EASDAQ, yr European Association of Securities Dealers Automated Quotations, dylech eu cynnwys ar Atodlen IHT417 Asedion tramor.

• OFEX, cyfleuster masnachu heb ei reoleiddio er mwyn delio mewn cyfranddaliadau nas rhestrwyd, dylech gynnwys unrhyw gyfranddaliadau ym mlwch 1 ar Atodlen IHT412 *Stociau nas rhestrwyd a chyfranddaliadau, a daliadau rheoli*.

• USM, yr Unlisted Securities Market. Mae hyn yn berthnasol dim ond os bu farw'r ymadawedig cyn Rhagfyr 1996. Dylech gynnwys unrhyw gyfranddaliadau yn Atodlen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli*.

Stociau'r Llywodraeth a gwarantau bwrdeisiol

1

Dylid defnyddio'r blwch hwn ar gyfer rhestru holl warantau Llywodraeth y DU a gwarantau bwrdeisiol gan gynnwys:

- Stociau'r Trysorlys, Stociau'r Siec, Stociau Trosiadwy, Stociau Cyfunol a Benthyciadau, Stociau ariannu, Bondiau cynilo, Bondiau Buddugoliaeth, Benthyciadau Rhyfel
- Stoc y Llywodraeth a gedwir ar Gofrestr Stoc Llywodraeth Prydain
- dinasoedd neu drefi, dociau, porthladdoedd a byrddau dŵr, Awdurdod Porthladd Llundain, Corfforaeth Morgais Amaethyddol, Stociau Bwrdeisiol Gogledd Iwerddon
- holl warantau bwrdeisiol y DU, morgeisi, dyledebion a stociau mewn siroedd, dinasoedd neu drefi, dociau, porthladdoedd a byrddau dŵr, Awdurdod Porthladd Llundain, Corfforaeth Morgais Amaethyddol, Stociau Bwrdeisiol Gogledd Iwerddon.

Stociau, cyfranddaliadau a buddsoddiadau a restrwyd

2

Dylid rhestru'r holl stociau, cyfranddaliadau, dyledebion a gwarantau eraill a restrwyd ar Restr Ddyddiol Swyddogol y Gyfnewidfa Stoc yn y blychau hyn. Mae'r rhain yn cynnwys:

- ymddiriedolaethau uned
- ymddiriedolaethau buddsoddi
- cwmnïau buddsoddi penagored
- Cynlluniau Ecwiti Personol
- cyfranddaliadau a gedwir mewn Cyfrif Cynilo Unigol
- cyfranddaliadau tramor a restrir ar Gyfnewidfa Stoc Llundain.

Dylid defnyddio blwch 2 ar gyfer daliadau o gyfranddaliadau a restrwyd **nad** oedd yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig.
Os oedd gan yr ymadawedig gyfranddaliadau a oedd yn rhoi rheolaeth iddo/iddi dros y cwmni dylid eu dangos ar Atodlen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd a daliadau rheoli*.

Atodlen IHT412

Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli

Prisio cyfranddaliadau nas rhestrwyd

Rhoddir gwybodaeth ynglŷn â sut i brisio cyfranddaliadau nas rhestrwyd yn 'Sut i brisio'r asedion' ar dudalen 65 y canllaw hwn.

Byddwn fel arfer yn gofyn Adran Brisio Cyfranddaliadau ac Asedion, Cyllid a Thollau EM i ystyried cyfranddaliadau nas rhestrwyd; rhif ffôn eu Llinell Gymorth yw **0115 974 2222**.

Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd a fasnachir

1 a **4**

Dylech gynnwys y cyfranddaliadau canlynol yn y blychau hyn:

- cyfranddaliadau a restrwyd ar Alternative Investment Market (AIM)
- cyfranddaliadau a fasnachwyd ar OFEX (cyfleuster masnachu heb ei reoleiddio er mwyn delio mewn cyfranddaliadau nas rhestrwyd)

Dylid rhestru cyfranddaliadau **nad oeddynt** yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig ym mlwch 1.

Dylid rhestru cyfranddaliadau a **oedd** yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig ym mlwch 4.

Stociau, cyfranddaliadau a buddsoddiadau nas rhestrwyd

2 a **3**

Dylech gynnwys y cyfranddaliadau canlynol yn y blychau hyn:

- cyfranddaliadau a gwarantau mewn cwmnïau cyfyngedig preifat nas rhestrwyd
- cyfranddaliadau a gedwir mewn Cynllun Ehangu Busnes (BES) neu mewn Cynllun Dechrau Busnes (BSS).

Dylid rhestru cyfranddaliadau **nad oeddynt** yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig ym mlwch 2.

Dylid rhestru cyfranddaliadau a **oedd** yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig ym mlwch 3.

Stociau, cyfranddaliadau a buddsoddiadau a restrwyd a roddodd rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig

5

Dylech gynnwys y canlynol yn y blwch hwn. Holl stociau, cyfranddaliadau, dyledebion a gwarantau eraill a restrwyd ar Restr Ddyddiol Swyddogol y Gyfnewidfa Stoc a roddodd rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig.

Rhyddhad busnes

Os ydych am ddidynnu rhyddhad busnes o stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli, stociau a chyfranddaliadau a restrwyd, dylech ddarllen y nodiadau yn y canllaw hwn ar gyfer Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau*.

Rhyddhad busnes a rhoddion o stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheolaeth

Er mwyn i ryddhad busnes fod yn gymwys i rodd o stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, mae'r rheolau arbennig ychwanegol sy'n dilyn yn berthnasol:

- rhaid bod y cyfranddaliadau wedi bod yn eiddo i'r person dderbyniodd y rhodd o ddyddiad y rhodd hyd at y dyddiad y bu farw'r trosglwyddwr
- ni ddylai'r gyfran fod wedi bod yn destun cytundeb cyfrwymol ar gyfer ei werthu ar ddyddiad y farwolaeth
- byddai'r cyfranddaliadau wedi bod yn gymwys am ryddhad busnes petai'r person a dderbyniodd y rhodd wedi trosglwyddo'r cyfranddaliadau ar ddyddiad y farwolaeth.

Nid yw'r rheol olaf yn gymwys i ddaliadau rheoli cyfranddaliadau a restrwyd neu gyfranddaliadau nas rhestrwyd a oedd heb eu rhestru ar ddyddiad y rhodd ac a barodd heb eu rhestru trwy gydol y cyfnod rhwng y rhodd a marwolaeth yr ymadawedig (neu farwolaeth y person a dderbyniodd y rhodd, os bu iddo/iddi farw'n gyntaf).

Atodlen IHT413
Buddiannau ac asedion Busnes a phartneriaethau

Rhaid i chi lenwi Atodlen 413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau* os oedd yr ymadawedig yn berchen ar:

• busnes neu ran o fusnes, neu
• ased a ddefnyddiwyd mewn busnes ac rydych yn didynnu rhyddhad busnes.

Os bydd angen, cwblhewch ffurflen ar wahân ar gyfer pob partneriaeth busnes neu ased a ddefnyddir mewn busnes. Am ragor o wybodaeth ynglŷn â rhyddhad busnes ewch i **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/** neu ffoniwch ein Llinell Gymorth ar **0845 30 20 900**.

I gael rhyddhad busnes ar gyfer cyfranddaliadau defnyddiwch Atodlen IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd a daliadau rheoli* yn lle Atodlen IHT413.

Pryd mae rhyddhad busnes ar gael

Mae'r rhyddhad ar gael ar gyfer trosglwyddiadau o fath arbennig o fusnesau, asedion busnes a chyfranddaliadau. Rhaid bod yr ymadawedig wedi bod yn berchen ar yr asedion am gyfnod sydd o leiaf, yn gyffredinol yn ddwy flynedd, a rhaid i'r asedion gymhwyso o dan nifer o reolau eraill hefyd.

Beth ydy cyfradd y rhyddhad?

Os ydy'r asedion yn gymwys am ryddhad, dangosir y gyfradd y caniateir y rhyddhad yn y tabl ar dudalen 35. Rhoddir y rhyddhad trwy ddidynnu'r canran perthnasol o werth cyfalafol yr ased.

Os ydy'r ased yn gymwys am ryddhad o 100%, dylech gynnwys gwerth yr ased ym mlwch 69 ar ffurflen IHT400. Dylech ddidynnu'r rhyddhad trwy ddefnyddio'r un ffigur ym mlwch 93 ar ffurflen IHT400.

Cyfradd y rhyddhad

Math o fuddiant yn y busnes	Dyddiad y farwolaeth ar neu ar ôl 6 Ebrill 1996	Dyddiad y farwolaeth rhwng 10 Mawrth 1992 a 6 Ebrill 1996 yn gynwysiedig	Dyddiad y farwolaeth rhwng 17 Mawrth 1987 a 9 Mawrth 1992 yn gynwysiedig
Busnes neu fuddiant mewn busnes	**100%**	**100%**	**50%**
Daliadau cyfranddaliadau sy'n rhoi rheolaeth mewn cwmni nas rhestrwyd	**100%**	**100%**	**50%**
Daliadau sylweddol o gyfranddaliadau mewn cwmni nas rhestrwyd	**100%**	**100%**	**50%**
Cyfranddaliadau eraill mewn cwmni nas rhestrwyd	**100%**	**50%**	**30%**
Daliadau cyfranddaliadau sy'n rhoi rheolaeth mewn cwmni a rhestrwyd	**50%**	**50%**	**50%**
Tir, adeiladau neu offer a pheiriannau a ddefnyddir mewn busnes	**50%**	**50%**	**30%**
Tir, adeiladau neu offer a pheiriannau a gedwir mewn ymddiriedolaeth	**50%**	**50%**	**30%**

Diffiniadau

Cwmni a restrwyd

Cwmni a restrwyd ar gyfnewidfa stoc gydnabyddedig. Mae hyn yn cynnwys cyfranddaliadau a fasnachir ar NASDAQ America a EASDAQ Ewrop ar gyfer marwolaethau ar ôl 9 Mawrth 1992.

Cwmni nas rhestrwyd

Cwmni nas rhestrwyd ar gyfnewidfa stoc gydnabyddedig. Ystyrir rhai cwmnïau fel rhai nas rhestrwyd o hyd, er eu bod wedi eu rhestru yn Rhestr Ddyddiol Swyddogol y Gyfnewidfa Stoc, wrth ystyried rhyddhad busnes. Mae'r rhain yn cynnwys:

• cyfranddaliadau a restrwyd ar yr Alternative Investment Market (AIM)

• cyfranddaliadau a restrwyd ar yr Unlisted Securities Market (USM).

Ceir rheolau penodol ar gyfer cyfranddaliadau a restrwyd ar yr USM ynglŷn â marwolaethau cyn 10 Mawrth 1992. Dylech ffonio ein Llinell Gymorth os oedd yr ymadawedig yn berchen ar gyfranddaliadau a restrwyd ar yr USM ac roedd dyddiad y farwolaeth, neu ddyddiad y rhodd, cyn 10 Mawrth 1992.

Daliadau rheoli

Daliad stociau a chyfranddaliadau sy'n rhoi rheolaeth dros gwmni i berson At ddibenion Treth Etifeddiant mae person yn rheoli cwmni os gallant reoli'r mwyafrif (mwy na 50%) o'r pwerau pleidleisio ynglŷn â phob cwestiwn sy'n effeithio'r cwmni cyfan.

Daliad sylweddol

Daliad stociau a chyfranddaliadau sy'n rhoi mwy na 25% o'r pwerau pleidleisio ar bob cwestiwn sy'n effeithio ar y cwmni cyfan i'r perchennog.

Defnyddir mewn busnes
Bydd tir, adeiladau neu offer a pheiriannau yn cymhwyso am ryddhad busnes dim ond os cânt ei defnyddio mewn busnes yr oedd yr ymadawedig yn bartner ar ddyddiad y farwolaeth neu os cawsant eu defnyddio gan gwmni a oedd yn cael ei rheoli gan yr ymadawedig.

Ei gadw mewn ymddiriedolaeth
Bydd tir, adeiladau neu offer a pheiriannau a gedwir mewn ymddiriedolaeth yn cymhwyso am ryddhad busnes dim ond os oedd gan yr ymadawedig yr hawl i elwa o'r ymddiriedolaeth a defnyddiwyd yr ased mewn busnes a gynhaliwyd gan yr ymadawedig.

Prisio busnes

Rhoddir gwybodaeth ynghylch sut i brisio'r busnes ar dudalen 70 y canllaw hwn.

Perchnogaeth, manylion cytundeb gwerthiant a buddiannau busnes

1

Perchnogaeth
Os ateboch 'Naddo' i'r cwestiwn hwn, ni fu'r ymadawedig yn berchen ar yr ased hwn yn ddigon hir i gymhwyso am ryddhad busnes. Fodd bynnag, y mae rheolau pan fydd rhyddhad busnes ar gael o hyd. Mae'r rheolau hyn yn gymwys pan:
- etifeddwyd yr ased gan yr ymadawedig ar farwolaeth, neu
- mae'r ased wedi disodli asedion eraill a oedd yn gymwys am ryddhad busnes.

Ceir fwy o wybodaeth ynglŷn â hyn yn y canllaw i gwsmeriaid yn **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/** neu drwy ffonio ein llinell gymorth.

3

Cytundeb i werthu
Os oedd y busnes neu'r buddiant busnes yn destun cytundeb cyfrwymol ar gyfer gwerthiant ar ddyddiad y farwolaeth, ni fydd rhyddhad busnes fel arfer ar gael oni bai bod y naill neu'r llall o'r ddau amod a nodir ym mlwch 6 yn gymwys.

Rhyddhad busnes ar gyfer rhoddion oes o fuddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau

Cwblhewch yr adran hon os ydych yn didynnu rhyddhad busnes mewn cysylltiad â rhodd oes ar ddyddiad rhoi'r rhodd. Rhaid i chi ateb pob un o'r cwestiynau er mwyn i ni benderfynu p'un a yw'r rhyddhad yn ddyledus.

Ar y ffurflen rydym yn cyfeirio at y cyfnod rhwng dyddiad y rhodd a'r dyddiad y bu farw'r ymadawedig fel y 'cyfnod perthnasol'.

Rhaid i chi ystyried, petai'r person a dderbyniodd y rhodd wedi trosglwyddo'r eiddo ar ddyddiad y farwolaeth, y byddai'r trosglwyddiad wedi bod yn gymwys am ryddhad busnes, a elwir yn 'drosglwyddiad tybiannol'.

Sylwer
Os bydd yr amodau ar gyfer rhyddhad amaethyddol yn ogystal â rhyddhad busnes wedi eu bodloni, caniateir rhyddhad amaethyddol yn hytrach na rhyddhad busnes. Ni chaniateir rhyddhad busnes yn lle, neu'n ychwanegol at ryddhad amaethyddol.

Atodlen IHT414
Rhyddhad Amaethyddol

Pryd mae rhyddhad amaethyddol ar gael?

Mae rhyddhad amaethyddol ar gael ar gyfer trosglwyddiadau o eiddo amaethyddol a chyfranddaliadau mewn rhai cwmnïau amaethu. Ceir tair rheol sylfaenol:

1 rhaid i'r eiddo fod yn eiddo amaethyddol
2 rhaid bod yr ymadawedig wedi bod yn berchen ar yr eiddo am nifer penodol o flynyddoedd, a
3 rhaid bod yr eiddo wedi ei ddefnyddio at ddibenion amaethyddol.

Beth yw rhyddhad amaethyddol?

At ddibenion rhyddhad amaethyddol, mae eiddo amaethyddol yn golygu tir amaethyddol neu dir pori yn yr Ardal Economaidd Ewropeaidd, Ynysoedd y Sianel neu Ynys Manaw a ddefnyddir i dyfu cnydau neu ddwys fagu anifeiliaid am gymeriant bwyd. Caiff adeiladau a ddefnyddir er mwyn dwys fagu da byw neu bysgod a choetiroedd eu trin fel eiddo amaethyddol os yw eu defnydd yn ategol i'r defnydd o dir amaethyddol a thir pori.

Mae hefyd yn cynnwys unrhyw ffermdy, bythynnod neu adeiladau sydd o'r 'natur briodol' i'r eiddo. Golyga hyn bod yn rhaid iddynt fod yn gymesur o ran maint a natur i anghenion gweithgareddau amaethu a gynhelir ar y tir amaethyddol neu'r tir pori dan sylw.

Beth yw'r gyfradd ar gyfer rhyddhad?

Cyfrifir y rhyddhad drwy ddidynnu canran perthnasol gwerth cyfalafol yr ased. Felly, os ydy'r eiddo'n cymhwyso am ryddhad o 100%, dylech gynnwys gwerth yr asedion ym mlwch 68 ar ffurflen IHT400. Dylech ddidynnu'r rhyddhad gan ddefnyddio'r un ffigur ym mlwch 93. Os yw'n cymhwyso am ryddhad o 50%, cynhwyswch werth yr ased ym mlwch 68 a didynnwch y rhyddhad drwy ddefnyddio hanner y ffigur hwnnw ym mlwch 93.

	Dyddiad y farwolaeth ar neu ar ôl 10 Mawrth 1992
Tir gyda meddiant gwag	**100%**
Tir ar osod	**50%**
Tir ar osod ar ôl 31 Awst 1995	**100%**

Bydd rhai amgylchiadau pan ellir defnyddio'r gyfradd uwch o ryddhad ar gyfer tir ar osod.

Mae'n bosibl y gallai'r rhyddhad fod ar gael ar y gyfradd uwch os oedd y tir yn destun tenantiaeth a ddechreuodd cyn 10 Mawrth 1981. Mae tri amod arall sy'n gymwys. Sef bod:

- yr ymadawedig wedi bod yn berchen ar y tir ers 10 Mawrth 1981
- byddai'r tir wedi bod yn gymwys am ryddhad amaethyddol llawn o dan y gyfraith ar y dyddiad hwnnw, a
- nid oedd gan yr ymadawedig ac ni allai'r ymadawedig gael yr hawl i feddiant gwag rhwng 10 Mawrth 1981 a dyddiad y farwolaeth.

Rhowch fanylion llawn am y rhesymau pam y credwch fod hyn yn gymwys yn yr achos hwn yn y blwch 'Unrhyw wybodaeth arall' ar dudalen 4.

Sylwer
Os bydd yr amodau ar gyfer rhyddhad amaethyddol yn ogystal â rhyddhad busnes wedi eu bodloni, caniateir rhyddhad amaethyddol yn hytrach na rhyddhad busnes. Ni chaniateir rhyddhad busnes yn lle, neu'n ychwanegol at ryddhad amaethyddol.

Mae'r rheolau ynglŷn â rhyddhad amaethyddol yn gymhleth ac mae fwy o wybodaeth ar gael ar ein gwefan, ewch i **www.hmrc.gov.uk/inheritencetax/**

Cytundeb gwerthu cyfrwymol

3

Os oedd yr eiddo cyfan neu ran ohono yn destun cytundeb gwerthu cyfrwymol cyn y bu farw'r ymadawedig, pan oedd cytundebau wedi eu cyfnewid (neu pan oedd 'missives' wedi eu cwblhau yn yr Alban) ond nid oedd y gwerthiant wedi ei gwblhau, ni fydd rhyddhad amaethyddol yn ddyledus. Dylech roi manylion y gwerthiant, a nodi'n glir y rhan o'r eiddo a werthwyd ar y cynllun a darparwyd gennych.

Defnydd o dir amaethyddol

5

Disgrifiwch y gweithgareddau amaethyddol a gynhelir gan bob deiliad
Nodwch :
• p'un a oedd yn fferm âr, fugeiliol neu gymysg
• y math o gnydau a dyfir fel arfer, a
• y math o dda byw a oedd yn pori'r tir.

Os oedd amrywiaeth o anifeiliaid yn pori'r tir, rhowch syniad ynghylch nifer yr anifeiliad a nifer yr erwau a ddefnyddiwyd gan bob math.

Dywedwch wrthym os daeth y gweithgareddau amaethyddol i ben ar unrhyw adeg. Nodwch bryd y digwyddodd hyn a pham. Gallai rhyddhad amaethyddol fod yn ddyledus o hyd os cafodd yr eiddo ei reoli o dan drefniant agro-amgylcheddol neu gynllun cynefin.

6

Disgrifiwch y gweithgareddau amaethyddol a gynhaliwyd gan yr ymadawedig.
Nodwch :
• p'un a oedd yn fferm âr, fugeiliol neu gymysg
• y math o gnydau a dyfir fel arfer, a
• y math o dda byw a oedd yn pori'r tir.

Os oedd amrywiaeth o anifeiliaid yn pori'r tir, rhowch syniad ynghylch nifer yr anifeiliad a nifer yr erwau a ddefnyddiwyd gan bob math.

Os caniatawyd trwydded bori neu borfelaeth gan yr ymadawedig (conacre yng Ngogledd Iwerddon), darparwch gopi o'r drwydded os oes un, neu rhowch fanylion llawn y drwydded bori ym mlwch 5.

Dylech ddweud wrthym hefyd os bu i'r ymadawedig adael yr eiddo neu ddod â'r gweithgaredd amaethyddol i ben. Nodwch pryd ddigwyddodd hyn a pham. Gallai rhyddhad amaethyddol fod yn ddyledus o hyd os cafodd yr eiddo ei reoli o dan drefniant agro-amgylcheddol neu gynllun cynefin.

Ffermdai a bythynnod

12 i **15**

Mae angen manylion llawn arnom o'r holl dai a bythynnod y gwnaethoch ddidynnu rhyddhad amaethyddol ar eu cyfer. Os oes angen fwy o le arnoch, yna lawr lwythwch neu llungopïwch gopïau ychwanegol o dudalen 3 Atodlen IHT414.

Rhyddhad amaethyddol a throsglwyddiadau oes

17 i 20

Os ydych yn hawlio rhyddhad amaethyddol ar gyfer rhodd, rhaid i chi ateb cwestiynau 17 i 20 i'n helpu i benderfynu a yw'r rhyddhad yn ddyledus.

Atodlen IHT418
Asedion mewn ymddiriedolaeth

Buddiant mewn meddiant yr ymadawedig

Rhaid i chi gwblhau Atodlen IHT418 os oedd gan yr ymadawedig fuddiant mewn meddiant ac mae'r ymddiriedolaeth yn un o'r canlynol.

- Ymddiriedolaeth a sefydlwyd cyn 22 Mawrth 2006 yr oedd hawl gan yr ymadawedig elwa ohoni
- Buddiant yn union ar ôl y farwolaeth.
- Buddiant person anabl.
- Buddiant cyfresol trosiannol.

Esbonnir yr holl fuddiannau hun ar dudalennau 15 ac 16 y canllaw hwn.

Ymddiriedolaethau tramor

Os oedd gan yr ymadawedig hawl i elwa o eiddo setledig pan oedd yr asedion dramor, ac roedd domisil y person a sefydlodd yr ymddiriedolaeth y tu allan i'r DU pan grëwyd yr ymddiriedolaeth, atebwch gwestiynau 2 i 5 yn unig.

Pwy ddylai ddweud wrthym am ymddiriedolaeth?

Rhaid i ymddiriedolwyr yr ymddiriedolaeth roi manylion llawn i ni ynglŷn â'r asedion a'r rhwymedigaethau sydd ynghlwm yn yr ymddiriedolaeth a phwy ddylai dalu unrhyw Dreth Etifeddiant sy'n ddyledus.

Fodd bynnag, mae angen i ni wybod cyfanswm gwerth net yr eiddo setledig i'w gynnwys yn yr ystâd er mwyn ein galluogi i gyfrifo cyfanswm y dreth sy'n ddyledus. Mewn rhai amgylchiadau penodol bydd yr ymddiriedolwyr yn talu'r dreth ar yr un adeg ag y byddwch chi'n gwneud cais am grant. Gallai hyn ddigwydd os mai'r un bobl yw'r ymddiriedolwyr a'r cynrychiolwyr personol.

Os ydy hwn yn gymwys yma, rhowch fanylion llawn yr holl asedion a'r rhwymedigaethau ar y ffurflen ac anfonwch atom gopi o weithredoedd yr ymddiriedolaeth. Os mai'r un bobl yw'r ymddiriedolwyr a'r cynrychiolwyr personol ac rydych yn rhoi manylion yr eiddo setledig i ni, efallai y gofynnwn i chi gwblhau cyfrif ffurfiol a lofnodwyd gan yr ymddiriedolwyr. Byddwn yn gwneud hyn mewn amgylchiadau eithriadol yn unig.

Os ydy'r ymddiriedolwyr a'r cynrychiolwyr personol yn bobl wahanol neu os mai dim ond manylion byr yr oedd yn bosibl i chi nodi ar y ffurflen, byddwn yn gofyn i'r ymddiriedolwyr i gwblhau cyfrif ar wahân.

Asedion yn yr ymddiriedolaeth

Os oes gennych fanylion llawn o'r asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth gallwch roi'r manylion hynny ym mlychau 8 a 13. Os bydd angen mwy o le arnoch er mwyn rhestru'r asedion, gallwch ddefnyddio'r blwch 'Unrhyw wybodaeth arall' ar dudalen 4 Atodlen IHT418. Gellir dangos rhwymedigaethau sy'n ymwneud â'r asedion ym mlychau 9 a 14. Gweler tudalen 72 o'r canllaw hwn am wybodaeth ynglŷn ag eithriadau a rhyddhad.

Sut i brisio asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth

Mae'r rheolau ar gyfer prisio eiddo setledig yr un peth â'r rheolau ar gyfer prisio asedion yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen. Am fwy o wybodaeth ynglŷn â phrisio asedion gweler tudalennau 65 i 71 y canllaw hwn.

Polisïau yswiriant a gedwir mewn ymddiriedolaethau

Dylech sicrhau bod buddiant yr ymadawedig o dan delerau'r polisi yn un o'r buddiannau lle y dylid cynnwys gwerth yr ymddiriedolaeth fel rhan o'i ystâd/hystâd at ddibenion Treth Etifeddiant. Os mai dyma'r achos, nodwch:
• enwau a chyfeiriadau'r ymddiriedolwyr, a
• gwerth buddiant yr ymadawedig yn y polisi.
Atodwch gopi o'r polisi.

Hawliau i asedion mewn ymddiriedolaeth yn y dyfodol

19 i 23

Efallai yr oedd hawl gan yr ymadawedig i rai asedion mewn ymddiriedolaeth ond bod rhywun arall yn derbyn y budd ohono yn ystod bywyd y person. Ni fydd ystâd yr ymadawedig yn derbyn yr asedion ar ôl i'r person arall farw. Gelwir hyn yn 'fuddiant rifersiwn' neu'n 'fuddiant disgwyliad'. Bydd treth ond yn ddyledus ar yr hawl sydd i ddod mewn amgylchiadau prin a dylech ateb cwestiwn 20 i weld os dylai'r gwerth gael ei gynnwys ar ffurflen IHT400 ai peidio.

Atodlen IHT420
Asedion Treftadaeth Genedlaethol

Rhyddhad treftadaeth

Cwblhewch Atodlen IHT420 *Asedion Treftadaeth Genedlaethol* os:
• ydych yn ymwybodol bod yr ymddiriedolwyr yn bwriadu hawlio rhyddhad treftadaeth, neu
• ydy unrhyw ased yr ymddiriedolaeth ar unrhyw adeg flaenorol wedi elwa o naill ai
  — rhyddhad treftadaeth, neu
  — cronfa gynhaliaeth a gymeradwywyd.
Gallai trosglwyddiadau asedion sy'n ffurfio rhan o dreftadaeth genedlaethol y wlad fod wedi eu heithrio'n amodol rhag Treth Etifeddiant.

Nid yw Treth Etifeddiant yn daladwy pan drosglwyddir yr ased i berchennog newydd ar farwolaeth neu drwy rodd. Er mwyn cymhwyso am y rhyddhad, rhaid i'r perchennog newydd gytuno i ofalu am yr eitem, caniatáu mynediad iddo gan y cyhoedd ac, os yw'n symudol, ei gadw yn y DU. Ond eithriad amodol yn unig ydyw. Os na fydd y perchennog newydd yn cadw at y cytundeb, tynnir yr eithriad yn ôl a bydd treth yn daladwy. Bydd treth yn daladwy hefyd os gwerthir yr eitem.

Pa eitemau sy'n gymwys am eithriad amodol?

Gall ystod eang o asedion treftadaeth gymhwyso ar gyfer y rhyddhad.

- Adeiladau hanesyddol nodedig, ystadau a pharcdir a gweithiau celf, eitemau dodrefn, cerfluniau, er enghraifft, sydd ynghlwm wrth y rhain neu at adeiladau hanesyddol eraill.
- Adeiladau o ddiddordeb pensaernïol eithriadol.
- Tir o ddiddordeb hanesyddol eithriadol neu o harddwch naturiol eithriadol neu sydd â golygfeydd ysblennydd gan gynnwys coetiroedd, rhostir ac ati
- Tir o ddiddordeb gwyddonol eithriadol gan gynnwys ardaloedd arbennig er cadwraeth bywyd gwyllt, planhigion a choed.
- Darluniau, darluniau portreadol, lluniau, dyfrlliwiau, dodrefn, cerfluniau, llyfrau, llawysgrifau, gweithiau ceramig ac ati o ddiddordeb hanesyddol neu wyddonol o ran eu hunain.

Pwy sy'n penderfynu pa eitemau sy'n gymwys?

Cyllid a Thollau EM sy'n penderfynu p'un a ydy eitem yn cymhwyso am ryddhad amodol gyda chymorth a chyngor gan asiantaethau cynghori'r Llywodraeth ar faterion treftadaeth.

- Cadw: Henebion Hanesyddol Cymru (ar gyfer adeiladau yng Nghymru).
- English Heritage (ar gyfer tir hanesyddol, adeiladau, a'u cynnwys yn Lloegr).
- Natural England (tir hynod o hardd yn Lloegr).
- English Nature (tir o ddiddordeb gwyddonol arbennig yn Lloegr).
- Historic Scotland (ar gyfer adeiladau a thir hanesyddol yn yr Alban).
- Scottish Natural Heritage (ar gyfer tir hynod o hardd a thir o ddiddordeb gwyddonol arbennig yn yr Alban).
- Cyngor Cefn Gwlad Cymru (ar gyfer tir yng Nghymru).
- Environment and Heritage Service (ar gyfer tir ac adeiladau yng Ngogledd Iwerddon
- Y Comisiwn Coedwigaeth (ar gyfer ardaloedd coetir).
- Y Cyngor Amgueddfeydd, Llyfrgelloedd ac Archifau ar gyfer darluniau, darluniau portreadol, lluniau, dyfrlliwiau, dodrefn, cerfluniau, llyfrau, llawysgrifau o ddiddordeb artistig hanesyddol neu wyddonol ynddo eu hunain.

Cynigion yn lle Treth Etifeddiant?

Gallwch gynnig talu rhan neu'r holl dreth a llog yr ydych yn agored i'w dalu trwy drosglwyddo asedion treftadaeth genedlaethol i'r Goron. Mae'r rheolau'n gymhleth. Yn benodol, ni allwn dderbyn asedion oddi wrthych cyn eich bod wedi cael grant cynrychiolaeth. Os byddwn yn derbyn trosglwyddiad o asedion fel tâl am y dreth, byddwn yn ad-dalu unrhyw dreth a ordalwyd gennych i chi.

1

Dylech ddefnyddio Atodlen IHT420 *Asedion treftadaeth genedlaethol,* i roi manylion o'r asedion yr ydych am hawlio eithriad amodol. Ar ôl i chi gyflwyno ffurflen IHT400 bydd ein Tîm Treftadaeth yn gofyn i chi am fanylion pellach ynglŷn â'ch cais.

2

Bydd rhaid asedion eisoes yn elwa o eithriad amodol pan fydd y trosglwyddiad ar adeg y farwolaeth neu drwy rodd yn digwydd. Dylech ddarparu gymaint o wybodaeth â phosibl ynglŷn â'r cais cynharach ffeiliau.

3 Rhowch fanylion o'r asedion yr ydych am drosglwyddo yn lle treth. Rhaid i werth yr asedion hyn hefyd gael eu cynnwys yn yr IHT400 a dylid talu'r Dreth Etifeddiant pan gyflwynir yr IHT400. Os byddwn yn derbyn cynnig o asedion yn lle treth ac, o ganlyniad, rydych wedi gordalu treth, byddwn yn ad-dalu unrhyw dreth a ordalwyd gennych. Bydd ein tîm Treftadaeth yn cysylltu â chi am fanylion pellach o'r asedion pan fyddwch wedi cyflwyno ffurflen IHT400.

Ym mhle y gallaf gael mwy o wybodaeth?

Os ydych am gael rhagor o wybodaeth ynglŷn ag asedion treftadaeth, eithriad amodol neu gynigion yn lle treth, ewch i **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/** neu ffoniwch Linell Gymorth Profiant a Threth Etifeddiant ar **0845 30 20 900** gan ofyn i gael eich trosglwyddo i'r Tîm Treftadaeth.

Llenwi ffurflen IHT400 (tudalennau 6 i 16) — ystâd yn y DU

Asedion y gellir ac na ellir talu'r dreth arnynt mewn rhandaliadau

Rhaid i chi lenwi tudalennau 6 i 10 gyda manylion asedion a rhwymedigaethau'r ymadawedig. Rhennir y tudalennau hyn yn ddwy golofn wedi'u labeli colofn A a cholofn B. Rhaid talu Treth Etifeddiant ar yr holl asedion a welir yng ngholofn A cyn y gallwch gael grant cynrychiolaeth (neu Confirmation yn yr Alban). Gellir talu'r Dreth Etifeddiant ar asedion yng ngholofn B mewn 10 rhandaliad blynyddol (hynny yw, un rhandaliad bob blwyddyn am 10 mlynedd) ar yr amod nad yw'r asedion dan sylw wedi cael eu gwerthu. Bydd yn rhaid i chi dalu'r llog ar y rhandaliadau.

Ar ôl i chi lenwi tudalennau 6 i 10 byddwch yn gallu penderfynu p'un a ydych am dalu'r dreth ar yr asedion yng ngholofn B trwy randaliadau ym mlwch 110.

Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd, tudalen 6

49 a **50**

Rhaid i chi gynnwys gwerth cyfran yr ymadawedig o'r holl asedion roedd ef/hi'n eu perchen ar y cyd ym mlychau 49 a 50. Bydd angen i chi hefyd roi manylion llawn y rhain ar Atodlen IHT404. Ceir fwy o wybodaeth ynglŷn ag asedion mewn perchnogaeth ar y cyd ar dudalen 23 y canllaw hwn.

Rhaid i chi gynnwys gwerth yr holl asedion a ddisgrifir yng nghwestiynau 51 i 76 yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen yn y DU yn ei enw ef/hi ei hun pan fu ef/hi farw.

Asedion yr oedd yr ymadawedig yn berchen arnynt yn llwyr, tudalennau 6 a 7

51

Preswylfa'r ymadawedig (ac eithrio ffermdai a thai mewn perchnogaeth ar y cyd)
Cynhwyswch werth cartref yr ymadawedig.

Os mai ffermdy yw cartref yr ymadawedig ac rydych yn didynnu rhyddhad amaethyddol, peidiwch â'i gynnwys yma. Dylech ei gynnwys ym mlwch 68 yn lle hynny. Os oedd yr ymadawedig wedi symud i gartref nyrsio neu gartref preswyl arall cyn y bu ef/hi farw, ac roedd ei gartref/chartref yn wag, dylech gynnwys gwerth y tŷ yma ac nid ym mlwch 70. Os oedd preswylfa'r ymadawedig yn cael ei osod ar ddyddiad y farwolaeth, dylech ei gynnwys ym mlwch 70 ac nid ym mlwch 51.

Rhaid i chi hefyd lenwi Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiannau mewn tir* gan roi manylion llawn am gartref yr ymadawedig os oedd yn cael ei osod neu os oedd yn ffermdy. Os oedd preswylfa'r ymadawedig mewn perchnogaeth ar y cyd, dylech ei gynnwys ym mlwch 49 a llenwi IHT404 *Asedion mewn perchnogaeth ar y cyd*.

52

Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu

Rhestrwch bob cyfrif neu fuddsoddiad ar Atodlen IHT406 *Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu a Chynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol*. (neu ffurflen C1 *Inventory* yn yr Alban) a chynhwyswch yn y blwch hwn y cyfanswm ar gyfer:

- cyfrifon, cyfredol, adnau, llog uchel, llog sefydlog, tymor, bond a'r farchnad arian gyda banc, cymdeithas adeiladu, cymdeithas cilyddol, cyfeillgar neu gydweithredol
- cyfrifon gydag archfarchnadoedd neu gwmnïau yswiriant
- cyfrifon Banc Cynilion Cenedlaethol
- Cyfrifon TESSA
- arian a gedwir mewn Cyfrif Cynilo Unigol (ISA)

Sut i brisio cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu

Bydd y banc neu'r gymdeithas adeiladu yn gallu dweud wrthych faint o arian oedd ym mhob cyfrif pan fu farw'r ymadawedig a faint o log oedd yn ddyledus, ond heb ei dalu, hyd at ddyddiad y farwolaeth. Os oes gennych ffigurau gwahanol ar gyfer cyfalaf a llog, yna ychwanegwch nhw at ei gilydd ar Atodlen IHT406. Ni ddylai cyfrifon banc y busnes gael eu cofnodi ar Atodlen IHT406 *Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu*, dylid eu cynnwys ar dudalen 7 yr IHT400 ac Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau.*

53

Arian

Cynhwyswch yn y blwch hwn:

- unrhyw arian a gedwir gan yr ymadawedig neu a gadwyd gartref neu unrhyw le arall er enghraifft blychau adneuo
- arian a gedwir ar ran yr ymadawedig gan rywun arall, er enghraifft, brocer stoc
- sieciau teithio
- unrhyw sieciau heb eu cyflwyno i'r banc yn enw'r ymadawedig.

Dylid cynnwys sieciau teithio sterling i ddangos eu hwynebwerth. Os ydy'r sieciau teithio mewn arian cyfred tramor mwyaf cyffredin, dylech eu trosi i sterling gan ddefnyddio'r pris canol adeg cau, ar ddyddiad y farwolaeth. Gallwch ddod o hyd i dablau arnewid arian cyfred yn nhudalennau ariannol y papurau newydd neu gallwch ddod o hyd i'r wybodaeth hon ar y rhyngrwyd.

54

Premiymau Bond a Chynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol.

Rhestrwch bob buddsoddiad ar wahân ar Atodlen IHT406 *Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu a Chynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol* (neu ffurflen C1 *Inventory* yn yr Alban) a chynhwyswch yn y blwch hwn y cyfanswm ar gyfer eitemau megis:

- Premiymau Bond, gan gynnwys unrhyw wobrau nas hawliwyd neu heb eu cyflwyno am arian.
- Tystysgrifau Cynilion Cenedlaethol
- Bondiau Cyfalaf neu Adneuo Cynilion Cenedlaethol
- Bondiau Incwm Cynilion Cenedlaethol
- Bondiau Incwm Gwarantedig i Bensiynwyr
- Bondiau Bonws i Blant
- Bondiau First Option
- Cytundebau Cynilo wrth Ennill
- Cynlluniau Blynyddol

Gallwch ddarganfod gwerth holl fuddsoddiadau Cynilion Cenedlaethol drwy anfon ffurflen NSA 904. Mae'r ffurflen hon ar gael o Swyddfa'r Post. Os yw'r ateb yn rhoi ffigurau ar wahân ar gyfer cyfalaf a'r llog sy'n ddyledus, ond heb ei dalu, hyd at ddyddiad y farwolaeth, ychwanegwch nhw at ei gilydd ar Atodlen IHT406.

55

Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol

Ym mlwch 55 nodwch gyfanswm gwerth yr holl nwyddau tŷ a nwyddau personol a restrwyd ar Atodlen IHT407 *Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol* a chopïwch y ffigur o flwch 6 ar yr Atodlen honno i flwch 55 ar ffurflen IHT400.

56

Pensiynau

Ym mlwch 56 nodwch gyfanswm y ffigurau ym mlychau 7 a 15 o Atodlen IHT409 *Pensiynau*, yn ogystal â gwerth unrhyw ôl-daliadau pensiwn sy'n ddyledus i'r ymadawedig o'r taliadau misol diwethaf hyd at ddyddiad y farwolaeth.

57

Polisïau yswiriant bywyd a gwarchod morgeisi

Ym mlwch 57 nodwch y cyfanswm sy'n daladwy:

- o bolisïau yswiriant bywyd, gan gynnwys bonysau
- o dan bolisïau gwarchod morgeisi (gallwch ganfod mwy ynglŷn â pholisïau ar y cyd ar gyfer gwarchod morgeisi ar dudalen 24 y canllaw hwn.
- o dan gynlluniau buddsoddi sydd ynghlwm wrth unedau sy'n talu 101% o werth yr uned ar farwolaeth
- o dan gynlluniau buddsoddi neu ail-fuddsoddi bondiau neu gytundebau gyda darparwyr gwasanaethau ariannol sy'n talu arian ar farwolaeth
- gwerth buddiant yr ymadawedig mewn polisïau ar y cyd ar gyfer yswiriant bywyd yr oedd yr ymadawedig yn un o'r bywydau a yswiriwyd drwyddo, ond sy'n parhau mewn grym ar ôl y farwolaeth
- am werth polisïau yswiriant bywyd ar fywyd person arall ond roedd yr ymadawedig i elwa ohono
- o bolisïau yswiriant sy'n rhan o Gyfrif Cynilo Unigol
- o dan yswiriant meddygol preifat i gwrdd â chostau ysbyty a chostau iechyd eraill a gododd cyn y farwolaeth.

Llenwch Atodlen IHT410 *Yswiriant bywyd a blwydd-daliadau* i roi manylion pob polisi yswiriant.

62

Gwarantau Llywodraeth y DU a rhai bwrdeisiol

Ym mlwch 62 nodwch gyfanswm y gwerth ar gyfer:

- Stociau'r Trysorlys, Stociau'r Siec, Stociau Trosiadwy, Stociau Cyfunol a Benthyciadau, Stociau ariannu, Bondiau cynilo, Bondiau Buddugoliaeth, Benthyciadau Rhyfel
- Stoc y Llywodraeth a gedwir ar Gofrestr Banc Lloegr (a gadwyd yn flaenorol ar Gofrestr Cynilion Cenedlaethol)
- dinasoedd neu drefi, dociau, porthladdoedd a byrddau dŵr, Awdurdod Porthladd Llundain, Corfforaeth Morgais Amaethyddol, Stociau Bwrdeisiol Gogledd Iwerddon.

Llenwch Atodlen IHT411 *Stociau a Buddsoddiadau a rhestrwyd* i roi manylion pob buddsoddiad. Copïwch y ffigur o flwch 1 yr atodlen i flwch 62 yr IHT400.

63

Stociau, cyfranddaliadau a buddsoddiadau a restrwyd

Ym mlwch 63 nodwch gyfanswm y gwerth ar gyfer:

- holl stociau, cyfranddaliadau, dyledebion a gwarantau eraill a restrwyd ar Restr Ddyddiol Swyddogol y Gyfnewidfa Stoc
- ymddiriedolaethau uned
- ymddiriedolaethau buddsoddi
- cwmnïau buddsoddi penagored Cynlluniau Ecwiti Personol (PEPs)
- cyfranddaliadau sy'n rhan o Gyfrif Cynilo Unigol (ISA)
- cyfranddaliadau tramor a restrir ar Gyfnewidfa Stoc Llundain.

Peidiwch â chynnwys cyfranddaliadau a restrwyd a oedd yn rhoi rheolaeth dros gwmni i'r ymadawedig. Dylech gynnwys y rheiny ym mlwch 67 yn lle hynny.

Ceir arweiniad ynghylch sut i brisio stociau a chyfranddaliadau ar dudalen 65 y canllaw hwn.

Bydd angen i chi hefyd lenwi Atodlen IHT411 *Stociau a chyfranddaliadau a restrwyd* i restru holl stociau, cyfranddaliadau a buddsoddiadau'r ymadawedig. Copïwch y ffigur o flwch 2 yr Atodlen i flwch 63 ar ffurflen IHT400.

64

Difidendau neu log ar stociau, cyfranddaliadau a gwarantau

Ym mlwch 64 nodwch gyfanswm gwerth y difidendau a llog ar asedion ym mlychau 62, 63, 65, 66 a 67 sy'n ddyledus ar ddyddiad y farwolaeth ond nad oeddynt wedi eu talu eto.

65

Cyfranddaliadau nas rhestrwyd ac a fasnachir a chyfranddaliadau nas rhestrwyd ac eithrio daliadau rheoli.

Pan fo cwmni heb ei restru ar gyfnewidfa stoc y DU unrhyw gyfnewidfa Stoc dramor gydnabyddedig neu farchnad amgen, dynodir ei gyfranddaliadau a'i warantau fel rhai nas rhestrwyd.

Ym mlwch 65 nodwch gyfanswm gwerth:

- stociau a chyfranddaliadau mewn cwmnïau cyfyngedig preifat nas rhestrwyd
- cyfranddaliadau a gedwir mewn Cynllun Ehangu Busnes (BES) neu mewn Cynllun Dechrau Busnes (BSS) nad oedd yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig. Dylech gynnwys y stociau a'r cyfranddaliadau ar IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau rheoli*

66

Rhandaliadau ar gyfranddaliadau

Gallwch dalu'r dreth ar rai cyfranddaliadau nas rhestrwyd a fasnachir a chyfranddaliadau nas rhestrwyd drwy randaliadau ond bydd hyn yn anghyffredin iawn. Gweler y nodiadau ar ffurflen IHT412 ynglŷn â thalu treth drwy randaliadau.

67

Daliadau sy'n rhoi rheolaeth drwy gyfranddaliadau nas rhestrwyd ac a fasnachir a chyfranddaliadau nas rhestrwyd

Yn y blwch hwn dylech gynnwys cyfanswm y gwerth ar gyfer:

- cyfranddaliadau a restrwyd ar yr Alternative Investment Market (AIM)
- cyfranddaliadau a fasnachir ar OFEX

roedd yn rhoi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig.

Dylech gynnwys y stociau a'r cyfranddaliadau ar IHT412 *Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd, a daliadau sy'n rhoi rheolaeth.*

68

Ffermydd, ffermdai a thir fferm

Yn y blwch hwn dylech gynnwys cyfanswm gwerth y ffermydd, ffermdai a thir fferm yr ydych yn didynnu rhyddhad amaethyddol ar eu cyfer.

Rhaid i chi hefyd lenwi Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiannau mewn tir* gan roi manylion llawn y ffermydd, ffermdai a thir fferm ac Atodlen IHT414 *Rhyddhad amaethyddol* i ddidynnu rhyddhad amaethyddol.

69

Busnesau gan gynnwys busnesau ffermio, asedion busnes a choed

Dylech gynnwys gwerth net buddiant yr ymadawedig mewn busnes ym mlwch 69. Os bu'r ymadawedig yn cymryd rhan mewn mwy nag un busnes, efallai y bydd angen i chi lenwi Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau* hân ar gyfer pob busnes neu bartneriaeth. Nodwch gyfanswm gwerth yr holl fusnesau yn y blwch priodol.

Busnes ffermio

Yn y blwch hwn dylech gynnwys unrhyw asedion yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen ar gyfer gweithgareddau busnes ffermio.

Eiddo busnes

Cynhwyswch werth unrhyw eiddo roedd yr ymadawedig yn ei berchen lle'r oedd yn cynnal ei fusnes/busnes, naill ai ar ei ben/phen ei hun neu mewn partneriaeth, (er enghraifft, gwesty, siop, neu ffatri). Os oedd yn fusnes ffermio, cynhwyswch werth yr eiddo ym mlwch 68.

Buddiant mewn busnes

Dylech gynnwys gwerth net buddiant yr ymadawedig mewn busnes neu mewn busnes ffermio. Os oedd yr ymadawedig mewn partneriaeth, nodwch y gwerth ym mlwch 69. Os bu'r ymadawedig yn cymryd rhan mewn mwy nag un busnes, efallai y bydd angen i chi lenwi Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau* ar gyfer pob buddiant busnes.

Buddiant yn y bartneriaeth

Dylech gynnwys gwerth net buddiant yr ymadawedig mewn partneriaeth. Os bu'r ymadawedig yn cymryd rhan mewn mwy nag un bartneriaeth, efallai y bydd angen i chi lenwi Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnesau a phartneriaethau ar wahân* ar gyfer pob buddiant partneriaeth.

Asedion busnes

Yn y blwch hwn dylech gynnwys unrhyw asedion yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen ac a ddefnyddiwyd gan yr ymadawedig ar gyfer gweithgareddau busnes.

Coed a choetiroedd

Dylech gynnwys gwerth unrhyw goed neu goetiroedd yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen nad oedd yn rhan o'r fferm. Bydd y rhan fwyaf o ffermydd yn cynnwys coedlannau, coedwigoedd bychain a lleiniau o goed sy'n cysgodi'r tir. Cynhwyswch y rhain gyda gwerth y fferm ym mlwch 68.

70

Tir, adeiladau a hawliau dros diroedd eraill

Cynhwyswch yn y blwch hwn gwerth unrhyw dir, adeiladau neu hawliau dros diroedd nas cynhwyswyd mewn blychau mewn mannau eraill.

Gallai'r rhain gynnwys:

• eiddo sydd wedi eu gosod

• garejys cloi

- tir segur
- eiddo diffaith
- chwareli
- meysydd awyr
- hawliau pysgota neu hawliau eraill sydd ynghlwm wrth dir.

Llenwch Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiannau* gyda manylion y tir neu'r eiddo.

71

Buddiant mewn ystâd arall

a

72

Gallai'r ymadawedig fod wedi cael yr hawl i gymynrodd neu gyfran o ystâd rhywun a fu farw o'i flaen/blaen. Os bu farw'r ymadawedig cyn derbyn y cymynrodd yn llawn neu gyfran o'r ystâd honno, dylech gynnwys ffigur yn y blwch hwn ar gyfer asedion y mae ef/hi i'w derbyn o hyd. Bydd angen llenwi Atodlen IHT415 *Buddiant mewn ystâd arall* i roi manylion o'r buddiant hwn.

73

Dyledion sy'n ddyledus i'r ystâd

Nodwch gyfanswm gwerth:

- arian y mae'r ymadawedig wedi rhoi benthyg yn bersonol i rywun ac na chafodd ei ad-dalu, hyd at ddyddiad y farwolaeth.
- arian yr oedd yr ymadawedig wedi rhoi benthyg i ymddiriedolwyr mewn perthynas â pholisi yswiriant bywyd a gedwir mewn ymddiriedolaeth
- arian yr oedd yr ymadawedig yn dal nodyn addewidiol
- arian yr oedd yr ymadawedig yn dal nodyn benthyciad sef 'IOU'
- arian sy'n ddyledus i'r ymadawedig o gyfrif benthyciad cyfarwyddwr neu gyfrif cyfredol gyda chwmni.

Bydd angen i chi lenwi Atodlen IHT416 *Dyledion sy'n ddyledus i ystâd* i roi manylion pob swm sy'n ddyledus i'r ymadawedig.

Dyledion sy'n ddyledus i'r ymadawedig ac a warantwyd gan forgais

Nodwch gyfanswm yr arian y gwnaeth yr ymadawedig rhoi benthyg i rywun a oedd wedi ei warantu gan forgais ac roedd heb ei ad-dalu, hyd at ddyddiad y farwolaeth. Bydd angen i chi lenwi Atodlen IHT416 *Dyledion sy'n ddyledus i ystâd* gan roi manylion pob morgais.

74

Ad-daliad Treth Incwm neu Dreth Enillion Cyfalaf

Ym mlwch 74 nodwch gyfanswm unrhyw Dreth Incwm neu Dreth Enillion Cyfalaf a ad-dalwyd mewn gwirionedd i'r ystâd neu amcangyfrif rhesymol o unrhyw swm a allai fod yn ad-daladwy i'r ymadawedig. Gallai ad-daliad Treth Incwm fod yn ddyledus os bu farw'r ymadawedig yn gynnar yn y flwyddyn dreth gan dderbyn pensiwn ac incwm arall pan ddidynnwyd treth wrth y ffynhonnell.

75

Incwm o ymddiriedolaeth sy'n ddyledus i'r ymadawedig

Yn y blwch hwn nodwch incwm o ymddiriedolaeth sy'n ddyledus i'r ymadawedig. Gallai hyn fod yn incwm a gafodd yr ymddiriedolwyr ond na dalwyd i'r ymadawedig neu incwm a oedd wedi cronni, ond heb ei dalu i'r ymddiriedolwyr.

At ddibenion ateb y cwestiynau hyn does dim gwahaniaeth p'un a ddylai gwerth eiddo'r ymddiriedolaeth gael ei drin fel rhan o ystâd yr ymadawedig at ddibenion Treth Etifeddiant. Dylai ymddiriedolwyr yr ymddiriedolaeth fod yn gallu dweud wrthych ba ffigur i'w gynnwys ym mlwch 75.

76

Asedion eraill ac incwm sy'n ddyledus i'r ymadawedig

Ym mlwch 76 nodwch gyfanswm gwerth unrhyw asedion nas rhestrwyd ym mlychau 49 i 75 neu incwm sy'n ddyledus i'r ymadawedig nas talwyd ar ddyddiad y farwolaeth. Cynhwyswch yma swm gros unrhyw rent o eiddo ar osod a oedd yn ddyledus i'r ymadawedig. Cynhwyswch yr eiddo ei hun ar wahân ar Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiannau mewn tir.*

Asedion ac incwm arall

Nodwch gyfanswm gwerth:

- arian a oedd yn ddyledus ar ffurf tâl, cyflog neu ffioedd cyfarwyddwr
- buddion (ac eithrio ôl-daliadau pensiwn) sy'n ddyledus ond sydd heb eu hawlio o'r Adran Gwaith a Phensiynau. (Cynhwyswch ôl-daliadau pensiwn ym mlwch 56.)
- unrhyw ad-daliadau o gyflenwyr nwy, trydan neu ddŵr
- unrhyw bremiymau yswiriant neu ad-daliadau trwyddedi
- cyfandaliadau sy'n daladwy i'r ystâd o flwydd-dal, cynllun pensiwn neu bolisi
- arian sy'n ddyledus i'r ymadawedig drwy werthu eiddo real neu ar brydles pan fo'r contract am werthu wedi ei gyfnewid cyn y farwolaeth ond lle nad oedd y gwerthiant wedi ei gwblhau erbyn yr adeg y bu farw'r ymadawedig
- unrhyw asedion eraill nas cynhwyswyd mewn man arall.

Didyniadau o'r ystâd a wnaed hyd at ddyddiad y farwolaeth, tudalennau 8 a 9

80

Morgeisi a benthyciadau wedi eu gwarantu

Yn y blwch hwn dylech gynnwys unrhyw arian a warantwyd ar forgais ar yr adeiladau neu dir a ddangosir ar dudalennau 6 a 7. Os oedd yr un morgais wedi ei warantu ar eiddo mewn dau neu ragor o flychau 49 i 71, ac ar yr un adeg mae eithriad neu ryddhad yn ddyledus, bydd yn rhaid dosrannu'r morgais rhwng yr eiddo. Hefyd, yn yr achosion prin hynny pan fo dim ond un eiddo o fewn y categori a ddisgrifir ym mlychau 49 i 79, ond defnyddir rhan o'r eiddo hwnnw yn gyfan gwbl neu'n bennaf at ddibenion busnes ac ni ddefnyddir rhan arall, yna fel arfer dylid dosrannu'r morgais rhwng rhan yr eiddo a ddefnyddir ar gyfer y busnes a'r rhan nas defnyddir ar ei gyfer.

Os oedd gan yr ymadawedig bolisi diogelu morgais, dylech gynnwys y morgais ym mlwch 80 a chynnwys yr arian sy'n ddyledus i'r ystâd o'r polisi ym mlwch 57.

81

Treuliau'r angladd

Gallwch ddidynnu costau'r angladd a threuliau galaru rhesymol. Gallwch hefyd ddidynnu cost carreg bedd er nodi lle bedd yr ymadawedig.

Gallai'r treuliau hyn gynnwys hefyd swm rhesymol i gwrdd â chostau:

- blodau
- darparu lluniaeth ar gyfer galarwyr ar ôl y gwasanaeth
- treuliau angenrheidiol a dalwyd gan yr ysgutor neu'r gweinyddwr wrth drefnu'r angladd.

Defnyddiwch y gofod a ddarparwyd i roi manylion y costau eraill sy'n cael eu didynnu.

82

Rhwymedigaethau eraill

Cynhwyswch dim ond dyledion yr oedd mewn gwirionedd yn ddyledus gan yr ymadawedig ar ddyddiad y farwolaeth. Rhaid i chi beidio â chynnwys ffioedd am wasanaethau proffesiynol a gyflawnwyd oni bai fod y ffioedd wedi eu talu i gael ad-daliad Treth Incwm neu Dreth Enillion Cyfalaf a dangosir yr ad-daliad fel ased yr ystâd ym mlwch 74. Golyga hyn na ellir didynnu ffioedd profiant, unrhyw ffioedd cyfreithiwr neu werthwr tai ac unrhyw ffioedd prisio a dalwyd wrth ddelio ag ystâd yr ymadawedig

Rhestrwch yr holl ddyledion sy'n ddyledus gan yr ymadawedig ar ddyddiad y farwolaeth. Llenwch enw'r person neu'r corff y mae arian yn ddyledus iddynt a nodwch yn gryno pam mae'r arian yn ddyledus. Os byddwch yn cynnwys didyniad ar gyfer ffioedd cyfreithiwr neu gyfrifydd, rhowch ddyddiadau'r cyfnod y cafodd y gwaith ei wneud ynddo. Ychwanegwch y rhwymedigaethau at ei gilydd a nodwch y cyfanswm yn y blwch hwn.

Benthyciadau

Llenwch Atodlen IHT419 Dyledion sy'n ddyledus i'r ymadawedig i roi manylion unrhyw fenthyciadau a wnaed i'r ymadawedig.

Sieciau heb eu clirio

Os ydych yn cynnwys sieciau a ysgrifennwyd gan yr ymadawedig, ond nad oeddynt wedi eu clirio cyn iddo ef/iddi hi farw, nodwch ar gyfer pwy roedd y sieciau wedi eu hysgrifennu ac ar gyfer pa nwyddau neu wasanaethau. Ni ellir didynnu sieciau nas cliriwyd ac a ysgrifennwyd gan yr ymadawedig fel rhoddion, fel rhwymedigaethau'r ystâd.

Arian sy'n cael ei ad-dalu

Llenwch Atodlen IHT419 Dyledion sy'n ddyledus gan yr ymadawedig i roi manylion am arian sy'n cael ei ad-dalu i berthnasau.

Dyledion a warantwyd

Llenwch Atodlen IHT419 *Dyledion sy'n ddyledus gan yr ymadawedig* i roi manylion am unrhyw ddyledion a warantwyd.

Delio â diffyg ariannol, tudalen 9

85

a

86

Os ydy'r ffigur ym mlwch 85 neu flwch 86 yn ffigur minws (oherwydd roedd y rhwymedigaethau ar yr asedion yng ngholofn A neu golofn B yn fwy na gwerth yr asedion) gallwch ddelio â'r diffyg fel a ganlyn:

- os ydy'r ffigur ym mlwch 85 yn ffigur minws, ysgrifennwch '0' ym mlwch 85 a didynnwch y diffyg ym mlwch 88
- os ydy'r ffigur ym mlwch 86 yn ffigur minws, ysgrifennwch '0' ym mlwch 86 a didynnwch y diffyg ym mlwch 87
- os ydy'r ffigur ym mlwch 89 neu flwch 90 yn ffigur minws, ysgrifennwch '0' ym mlwch 89 neu 90 a didynnwch y diffyg o'r eiddo tramor (os oes un) trwy ychwanegu'r diffyg at y rhwymedigaethau ym mlwch 2 ar Atodlen IHT417 *Asedion Tramor*
- os ydy'r eiddo tramor yn dangos diffyg hefyd, ysgrifennwch '0' ym mlwch 3 ar Atodlen IHT417.

Eithriadau a rhyddhad, tudalen 9

92

Eithriadau a rhyddhad a ddidynnwyd o asedion yng ngholofn A

Mae mwy o wybodaeth ynglŷn ag eithriadau a rhyddhad ar dudalen 72 o'r canllaw hwn. Mae'r mwyafrif o eithriadau a rhyddhad yn gymwys ar gyfer asedau penodol. Felly, cyfyngir swm yr eithriad neu'r rhyddhad i werth yr ased ar ôl didynnu unrhyw rwymedigaethau. Nodwch yma'r eithriad neu'r rhyddhad i'w ddidynnu o'r asedion a gynhwyswyd yng ngholofn A ar dudalennau 6 a 7.

Gallai rhai eithriadau, er enghraifft, rhyddhad elusen, fod yn gymwys i'r ystâd gyfan. Pan fo hyn yn gymwys, dosrannwch y rhyddhad rhwng yr asedion dan sylw, waeth sut gaiff y gymynrodd ei ariannu, felly gallai cyfran o'r rhyddhad fod yn gymwys i'r asedion yng ngholofn A a'r rhan arall i'r asedion yng ngholofn B.

Treth Ystâd a dalwyd ar farwolaeth priod

Os oedd gan yr ymadawedig hawl i elwa o ymddiriedolaeth a grëwyd gan yr Ewyllys neu drwy ddiewyllysedd priod neu gyn briod a fu farw cyn 13 Tachwedd 1974, caiff y gwerth cyfalafol ei adael allan o'r cyfrif os talwyd y Dreth Ystâd neu os cafodd ei thrin fel petai wedi ei thalu ar adeg y farwolaeth gynharach mewn perthynas â'r asedion hynny ac nid oedd yr ymadawedig 'yn gymwys i waredu' yr asedion. Er enghraifft, os rhoddwyd y grym i'r ymadawedig i ddweud sut y dylid delio â'r eiddo setledig naill ai yn ystod ei fywyd/bywyd neu ar adeg ei farwolaeth/marwolaeth, y byddai ef/hi'n gymwys i waredu'r asedion ac ni fyddai'r eithriad yn gymwys.

Eiddo a eithriwyd

Os oedd domisil yr ymadawedig y tu allan i'r DU ac nid oedd yn preswylio neu fel arfer yn preswylio yn y DU pan fu ef/hi farw, ystyrir cyfrifon arian cyfred tramor a gedwir gyda rhai banciau yn y DU yn 'eiddo a eithrir'.
Bydd unrhyw gyfrif arian cyfred tramor gydag unrhyw fanc 'y Stryd Fawr', er enghraifft Barclays neu'r Royal Bank of Scotland yn gymwys. Bydd cyfrifon arian cyfred gyda banciau eraill megis:

- ANZ Grindlays Bank Plc
- Banque Nationale de Paris Plc
- Italian International Bank Plc
- Wesleyan Savings Bank Plc

yn gymwys hefyd. Ffoniwch ein Llinell Gymorth os bydd angen i chi wirio p'un a ydy cyfrif arian cyfred tramor yn cymhwyso fel 'eiddo eithriedig'. Gan gynnwys y cyfrifon banc ym mlwch 52 ar ffurflen IHT400, ond didynnwch y gwerth ym mlwch 92.

Os nad oedd yr ymadawedig fel arfer yn preswylio yn y DU pan fu ef/hi farw, ystyrir pob gwarant Llywodraeth y DU a gyhoeddwyd ar ôl 29 Ebrill 1996, er enghraifft, 9% Conversion Stock 2011 neu 61/4% Treasury Stock 2010, fel eiddo eithriedig. Cynhwyswch y gwarantau ym mlwch 62 ffurflen IHT400, ond didynnwch y gwerth ym mlwch 92.

Os ydych yn tynnu didyniad ar gyfer eiddo a eithrir o asedion mewn ymddiriedolaeth, bydd unrhyw incwm a ddosrannir, a gynhwyswyd ym mlwch 74, wedi ei eithrio hefyd. Fodd bynnag, nid yw'r eithriad yn gymwys i unrhyw incwm cronedig nad oedd wedi ei dalu i'r ymadawedig ac fe'i cynhwysir ym mlwch 74.

Eithriadau a rhyddhad , tudalen 10

93 **Eithriadau a rhyddhad a ddidynnwyd o asedion yng ngholofn B**

Mae'r mwyafrif o eithriadau a rhyddhad yn gymwys ar gyfer asedion penodol. Felly cyfyngir swm yr eithriad neu'r rhyddhad i werth yr ased ar ôl didynnu unrhyw rwymedigaethau. Nodwch yma'r eithriad neu'r rhyddhad i'w didynnu o'r asedion a gynhwyswyd yng ngholofn B ar dudalennau 6 a 7.

Gallai rhai eithriadau, er enghraifft, rhyddhad elusen, fod yn gymwys i'r ystâd gyfan. Pan fo hyn yn gymwys, dosrannwch y rhyddhad rhwng yr asedion dan sylw, waeth sut gaiff y gymynrodd ei hariannu, felly gallai cyfran o'r rhyddhad fod yn gymwys i'r asedion yng ngholofn Ac a'r rhan arall i'r asedion yng ngholofn B.

Os ydych yn didynnu rhyddhad busnes neu amaethyddol o ased, bydd angen i chi hefyd gwblhau Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnes neu bartneriaethau* neu Atodlen IHT414 *Rhyddhad Amaethyddol* fel y bo'n briodol.

Asedion eraill a ystyriwyd i gyfrifo'r dreth, tudalen 10

Dylech gynnwys yn y blychau ar dudalen 10 yr holl asedion eraill sydd angen eu hystyried er mwyn cyfrifo'r Dreth Etifeddiant.

99

Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth y dymuna'r ymddiriedolwyr dalu treth arnynt nawr

a

100

Gall ymddiriedolwyr ymddiriedolaeth yr oedd gan yr ymadawedig hawl i elwa ohoni ddewis talu'r dreth ar yr ymddiriedolaeth honno'r un pryd ag y telir y dreth ar ystâd yr ymadawedig. Os mai dyna'r achos, nodwch ym mlychau 99 neu 100 gwerth yr asedion a gedwir yn yr ymddiriedolaeth, y mae'r dreth ar ei chyfer yn cael ei thalu nawr. Gweler tudalen 15 y canllaw hwn am wybodaeth ynglŷn ag ymddiriedolaethau.

101

Asedion enwebedig

Os yn ystod ei oes/hoes gwnaeth yr ymadawedig 'enwebiad' yn nodi y dylai ased gael ei drosglwyddo i berson arbennig, nodwch werth yr ased hwnnw, ar ôl didynnu eithriadau, ym mlwch 101. Yr unig asedion y gellir eu henwebu yn y modd hwn yw adneuon o hyd at £5,000 mewn cymdeithasau cyfeillgar a chymdeithasau diwydiannol a darbodus neu, tystysgrifau neu gyfrifon Cynilion Cenedlaethol cyn 1 Mawrth 1981.

Defnyddiwch y tudalennau 'Gwybodaeth ychwanegol' ar ffurflen IHT400 i roi disgrifiad o'r asedion enwebedig ac enw'r person a fydd yn derbyn yr asedion ac unrhyw eithriadau a ddidynnir.

105

Asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth lle nad yw'r ymddiriedolwyr yn talu treth arnynt nawr

Os ydy'r ymddiriedolwyr yn mynd i dalu'r dreth sy'n ddyledus ar yr ymddiriedolaeth ar wahân, nodwch yma werth yr asedion a gedwir mewn ymddiriedolaeth. Dylid ychwanegu gwerth yr asedion yn yr ymddiriedolaeth at gyfanswm gwerth yr ystâd er mwyn cyfrifo cyfanswm y Dreth Etifeddiant sy'n ddyledus, ond anfonir cyfrifiad treth ar wahân at yr ymddiriedolwyr yn dangos y dreth sy'n ddyledus ar yr ymddiriedolaeth .

Cyfrifo'r Dreth Etifeddiant, tudalen 10

Os nad oes Treth Etifeddiant i'w thalu, does dim angen i chi lenwi blychau 109 i 117 ar dudalen 11.

Os ydych yn llenwi ffurflen IHT400 heb gymorth cyfreithiwr neu gynghorydd arall, does dim angen i chi gyfrifo'r dreth sy'n ddyledus eich hun, gallwn ni wneud hynny ar eich rhan. Ond mae angen i chi benderfynu p'un a ydych am dalu rhan o'r dreth drwy randaliadau, os oes unrhyw asedion yn yr ystâd a ddangosir yng ngholofn B ar dudalen 6 a 7.

Darllenwch yr wybodaeth ganlynol ynglŷn â thalu Treth Etifeddiant drwy randaliadau ac yna atebwch gwestiwn 110.

Talu Treth Etifeddiant trwy randaliadau

Beth a olygir gan daliadau Treth Etifeddiant trwy randaliadau?
Gellir talu Treth Etifeddiant sy'n ddyledus ar asedion penodol trwy 10 rhandaliad blynyddol, hynny yw, un rhandaliad y flwyddyn am 10 mlynedd. Fel arfer bydd llog yn daladwy ar bob rhandaliad.

Ar ba fath o asedion y gallaf dalu trwy randaliadau?
Gallwch dalu trwy randaliadau ar asedion sydd heb gael eu gwerthu, megis:
- tir ac adeiladau
- cyfranddaliadau a gwarantau penodol
- gwerth net busnes neu fuddiant mewn busnes (ar ôl didynnu unrhyw ryddhad busnes)
- coed.

Yr ased mwyaf cyffredin y gallwch dalu treth trwy randaliadau ar ei gyfer yw tŷ'r ymadawedig.
Mae'r IHT400 yn rhestru'r asedion **na** ellir talu treth arnynt trwy randaliadau yng **ngholofn A** ar dudalennau 6 a 7 ac asedion y gellir talu treth arnynt trwy randaliadau yng **ngholofn B** ar dudalennau 6 a 7.

A oes rhaid i mi dalu trwy randaliadau ar asedion y mae'n bosibl talu trwy randaliadau?
Nac oes. Gallwch ddewis talu'r holl dreth os dymunwch pan fyddwch yn cyflwyno'r ffurflen IHT400.
Byddwn yn gofyn i chi p'un a ydych am dalu trwy randaliadau ym mlwch 110. Rhennir rhai o'r Atodlenni i asedion pan **na** ellir talu treth trwy randaliadau ac asedion y gellir talu treth arnynt trwy randaliadau. Byddwch wedyn wedi copïo'r ffigurau o'r Atodlenni i'r
golofn gywir ar ffurflen IHT400.

Ar ba fath o gyfranddaliadau y gallaf dalu'r dreth trwy randaliadau?
Gallwch dalu Treth Etifeddiant trwy randaliadau ar gyfranddaliadau neu warantau mewn cwmni os:
- gwnaethant roi rheolaeth dros y cwmni i'r ymadawedig ar adeg y trosglwyddiad
- ydynt heb eu rhestru, a
  - gallwch ddangos na ellid talu'r Dreth Etifeddiant ar eu gwerth mewn un swm heb achosi caledi gormodol, neu
  - bod o leiaf 20% o'r dreth y mae'r un person yn agored i'w thalu, yn rhinwedd yr un swydd, ar asedion (gan gynnwys y cyfranddaliadau dan sylw) yn gymwys i'w thalu trwy randaliadau
- maent yn gyfranddaliadau nas rhestrwyd ac mae eu gwerth yn fwy nag £20,000 ac mae'r cyfranddaliadau yn cynrychioli o leiaf 10% o werth nominal cyfranddaliadau'r cwmni.

Dangosir y cyfranddaliadau hyn ym mlychau 66 a 67 ar yr IHT400, nid blychau 62, 63 neu 65.

Rhandaliadau di-log

Fel arfer mae llog yn daladwy ar randaliadau Treth Etifeddiant, ond mae ychydig o asedion sy'n gymwys am ryddhad llog. Sef :

- eiddo amaethyddol sy'n gymwys am ryddhad amaethyddol
- cyfranddaliadau, gwarantau, busnesau neu fuddiannau mewn busnesau
- coetiroedd, pan godir Treth Etifeddiant wrth eu gwaredu.

Mae pob rhandaliad Treth Etifeddiant ar yr asedion hyn yn ddi-log os caiff ei dalu cyn y dyddiad dyledus. Os caiff ei dalu ar ôl y dyddiad dyledus, codir llog o'r dyddiad dyledus tan y dyddiad y caiff ei dalu.

Rhandaliadau treth

110

Os nad ydych am gyfrifo'r dreth eich hun, nodwch ym mlwch 110 gyfanswm gwerth yr asedion a ddangosir yng ngholofn B ar dudalennau 6 a 7 sydd heb ei gwerthu ac rydych am dalu'r dreth trwy randaliadau. Os nad oes asedion yr ydych am dalu'r dreth ar eu cyfer trwy randaliadau, nodwch '0' ym mlwch 110, nesaf at yr arwydd '£'. Os ydych yn cyfrifo'r dreth eich hun, gofynnir i chi ar ffurflen IHT400 *Cyfrifiad* ar ba asedion rydych yn talu treth trwy randaliadau.

Cyfrifiad Treth Etifeddiant Syml

111
i
117

Os ydy'r ystâd yn un syml ac rydych am dalu'r holl dreth nawr, efallai y gallech ddefnyddio tudalen 11 i gyfrifo'r dreth. Darllenwch y paragraff uwchben blwch 111 i weld os ydy'r cyfrifiad syml yn addas i chi. Os nad yw'r cyfrifiad syml yn addas i chi , ewch i'r ffurflen IHT400 Cyfrifiad i gyfrifo'r dreth nawr, ac yna parhewch i lenwi'r ffurflen hon o flwch 118.

Cynllun Talu Uniongyrchol

118

Mae Cynllun Talu Uniongyrchol ar gael ar gyfer cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladau. O dan y Cynllun Talu Uniongyrchol bydd banciau a chymdeithasau adeiladu yn rhyddhau arian o gyfrifon yr ymadawedig yn uniongyrchol i Gyllid a Thollau EM er mwyn talu Treth Etifeddiant. Rhaid i'r cyfrifon dan sylw fod yn enw'r ymadawedig yn unig, felly ni allwch ddefnyddio cyfrifon ar y cyd ar gyfer y dull hwn o dalu.

Mae nifer o fanciau a chymdeithasau adeiladu yn rhan o'r cynllun hwn, ond dylech ofyn i fanc neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig i sicrhau eu bod yn rhan o'r cynllun cyn mynd ymhellach.

Os ydych am ddefnyddio'r cynllun hwn dylech wneud eich hun yn hysbys i'r banciau neu'r cymdeithasau adeiladu y bwriadwch roi cyfarwyddiau iddynt i drosglwyddo arian a phrofi iddynt eich bod yn gynrychiolydd personol priodol. Dylech gysylltu â phob sefydliad i ganfod beth yw eu gofynion er mwyn i chi wneud hyn. Argymhellwn eich bod yn gwneud hyn ymhell o flaen llaw cyn eich bod yn bwriadu gwneud cais am grant cynrychiolaeth er mwyn osgoi unrhyw oedi'n hwyrach.

Dylech lenwi ffurflen IHT423 *Cynllun Talu Uniongyrchol cyfrifon banc neu chymdeithasau adeiladu* ar gyfer pob banc neu gymdeithas adeiladu a ddefnyddir i drosglwyddo arian. Yna dylech anfon ffurflen(ni) IHT423 i'r banciau neu'r cymdeithasau adeiladu a ddefnyddir i drosglwyddo'r arian ar yr un adeg ag y byddwch yn anfon ffurflenni IHT400 ac IHT421 *Crynodeb Profiant* i'n swyddfa yn Nottingham os ydych yn gwneud cais am grant yng Nghymru ,Lloegr neu Ogledd Iwerddon, neu ein swyddfa yng Nghaeredin os ydych yn gwneud cais am grant yn yr Alban.

Bydd y banciau neu'r cymdeithasau adeiladu yn trosglwyddo'r arian atom ni Byddant yn gallu dweud wrthych faint o amser bydd y trosglwyddiad yn ei gymryd. Unwaith y byddwn yn cael ein hysbysu o'r taliad, byddwn yn cysylltu'r taliad â'ch IHT400 ac ar yr amod bod popeth yn iawn, byddwn yn stampio ac yn anfon ffurflen IHT421 *Crynodeb Profiant*

Datganiad, tudalen 12

119

Rhaid i'r holl bobl a enwir ar y grant fel ysgutorion neu weinyddwyr ddarllen y datganiadau a'r rhybuddion ar dudalen 12 yn ofalus.
Ticiwch y blychau i ddweud pa fath o grant rydych yn gwneud cais ar ei gyfer a pha Atodiadau rydych yn eu cynnwys.

Amcangyfrifon dros dro
Rhestrwch unrhyw werthoedd dros dro rydych wedi eu cynnwys ar y ffurflen. Os ydych wedi cynnwys amcangyfrifon dros dro ar ffurflen IHT400 neu ar unrhyw un o'r Atodlenni, eich cyfrifoldeb chi ydy rhoi'r ffigurau terfynol i ni cyn gynted ag y byddwch yn gwybod

Llofnodion
Dylai pob person roi ei enw/henw llawn a'r cyfeiriad, llofnodi a dyddio'r ffurflen yn y mannau priodol a ddarperir ar dudalen 13.

Trwy lofnodi'r ffurflen mae pob person yn cadarnhau ei fod/bod wedi darllen y datganiad a'r rhybuddion a'u bod yn cytuno bod yr wybodaeth a roddir ar ffurflen IHT400, yr Atodlenni ac unrhyw bapurau ategol arall yn gywir.

Newidiadau i'r ystâd
Os ydy gwerth unrhyw ased neu ddyled yn newid, rhaid i chi ddweud wrthym. Pan fyddwch yn cysylltu â ni, rhowch ein cyfeiriad os yn bosib, fel arall rhowch enw llawn yr ymadawedig a'r dyddiad y bu farw. Dim ond am newidiadau sy'n effeithio ar y dreth sy'n daladwy y mae angen i chi sôn wrthym. Os ydy'r ystâd wedi'i heithrio oherwydd ei bod yn cael ei throsglwyddo i briod neu bartner sifil yr ymadawedig, bydd angen i chi ddweud wrthym yn unig am newidiadau sy'n golygu bod Treth Etifeddiant yn daladwy.

Beth i'w wneud ar ôl i chi lenwi ffurflen IHT400

Ffurflen IHT421 *Crynodeb Profiant* — Cymru, Lloegr, a Gogledd Iwerddon

Os ydych yn gwneud cais am grant yng Nghymru, Lloegr neu Ogledd Iwerddon, llenwch ffurflen IHT421 *Crynodeb Profiant*. Mae'n rhoi gwybod i'r Swyddfa Gofrestru pa werthoedd rydych wedi eu cynnwys ar ffurflen IHT400 Mae angen yr wybodaeth hon ar y Swyddfa Gofrestru cyn y gallant roi grant. Llenwch ffurflen IHT421 ar ôl llenwi a llofnodi ffurflen IHT400.

Ffurflen C1 *Inventory* — yr Alban

Os ydych yn gwneud cais am grant Confirmation yn yr Alban, llenwch ffurflen C1 *Inventory*. Mae angen y ffurflen ar Lys y Siryf cyn y gallant roi grant.

Pan fyddwch wedi llenwi a llofnodi'r holl ffurflenni

Pan fyddwch wedi llenwi a llofnodi ffurflen IHT400 ac wedi llenwi unrhyw Atodlenni, gan gynnwys ffurflen IHT421 neu ffurflen C1, defnyddiwch y rhestr wirio ar dudalen 14 yr IHT400 er mwyn gwneud yn siŵr bod gennych yr holl bapurau sydd eu hangen i'w hanfon atom. Yna dilynwch y nodiadau sy'n gymwys i chi ar dudalennau 56 i 62.

Pryd y mae'n rhaid i chi anfon atom ffurflen IHT400 cyn gwneud unrhyw beth arall.

Ceir dwy sefyllfa pan fo rhaid anfon ffurflen IHT400, yr holl Atodlenni wedi'u cwblhau ac unrhyw ddogfennau ategol eraill i Dreth Etifeddiant CThEM cyn eich bod yn mynd cam ymhellach. Dyma nhw:

- os ydych wedi ateb cwestiwn 6 ar dudalen 1 y ffurflen i ddweud bod domisil yr ymadawedig y tu allan i'r DU pan fu ef/hi farw, neu os cafodd yr ymadawedig ei drin/thrin fel petai ei ddomisil/domisil yn y DU yn unig (os oes unrhyw dreth i'w thalu ac rydych wedi cyfrifo'r dreth eich hun, yna dylech gynnwys eich taliad yn ogystal)
- mae angen y grant ar gyfer tir a oedd yn dir setledig cyn marwolaeth yr ymadawedig ac sy'n parhau'n dir setledig ar ôl y farwolaeth.

Pa swyddfa ddylwn ei defnyddio?

Mae ein cyfeiriadau i'w gweld ar gefn y canllaw hwn. Rydym yn sôn wrthych isod pa swyddfa i gysylltu â hi. Pan fyddwn wedi gwirio'r papurau byddwn yn dweud wrthych beth ddylech wneud nesaf.

Pa weithdrefn ddylwn ei dilyn?

Pan fyddwch wedi gwneud cais am grant, neu os bydd angen i chi anfon y ffurflenni atom cyn y gallwch wneud cais am grant, dylech anfon y papurau i'n:

- swyddfa yn **Nottingham,** os ydych yn gwneud cais am grant yng Nghymru, Lloegr neu Ogledd Iwerddon.
- swyddfa yng **Nghaeredin**, os ydych yn gwneud cais am Confirmation yn yr Alban.

Ymhle y mae cael gwybodaeth ynglŷn â phrofiant?

Ffoniwch Linell Gymorth Profiant a Threth Etifeddiant ar **0845 30 20 900** am ffurflenni a chyngor ynglŷn â phrofiant.

Beth os byddaf am i chi gyfrifo'r dreth ar fy rhan?

Mae gweithdrefnau gwahanol yn bodoli yn dibynnu p'un a ydych yn gwneud cais am grant yng Nghymru, Lloegr Gogledd Iwerddon neu'r Alban. Dilynwch y camau a welir ar y siart llif sy'n gymwys i chi ar dudalennau 60, 61 neu 62.

Beth fydd yn digwydd pan gaf grant?

Pan fyddwch wedi cael y grant, nid yw'n golygu eich bod wedi talu'r holl Dreth Etifeddiant a'r llog ar yr ystâd. Os byddwch yn anfon y ffurflen atom cyn cael y grant byddwn yn edrych ar y manylion a roesoch. Os na fydd gwallau amlwg byddwn yn derbyn mai'r dreth rydych wedi ei nodi yw'r hyn sy'n ddyledus.

Gall y Dreth etifeddiant ar yr ystâd newid

Unwaith y byddwch wedi dychwelyd ffurflen IHT421 *Crynodeb o'r Profiant* neu ffurflen C1 *Inventory* byddwn yn edrych ar ffurflen IHT400 yn fanylach. Gallwn ofyn cwestiynau i chi ein helpu i ddeall yr hyn rydych wedi ei ddweud ar y ffurflen ac unrhyw Atodlenni. Gallwn drafod gwerth unrhyw asedion yn yr ystâd a holi p'un a ddidynnwyd dyledion yn gywir. Byddwn yn edrych yn ofalus ar unrhyw ddidyniadau ar gyfer rhyddhad ac eithriadau a wnaed gennych.

Gallwn hefyd anfon datganiadau atoch i ddangos y dreth a'r llog y mae'n rhaid i chi eu talu, yn arbennig os ydych wedi sôn eich bod am dalu rhan o'r dreth mewn rhandaliadau.

Amcangyfrifon dros dro

Os ydych wedi cynnwys amcangyfrifon dros dro ar ffurflen IHT400 neu ar unrhyw un o'r Atodlenni, eich cyfrifoldeb chi ydy rhoi'r ffigurau terfynol i ni cyn gynted ag y byddwch yn gwybod

Rhaid i chi ddweud wrthym am newidiadau eraill i'r ystâd

Rhaid i chi ddweud wrthym os bydd gwerth unrhyw asedion neu ddyledion yn newid ac o ganlyniad mae swm y Dreth Etifeddiant sy'n ddyledus yn newid. Gallwch ein helpu drwy roi ein cyfeirnod os yw'n hysbys. Fel arall rhowch enw llawn a dyddiad marwolaeth yr ymadawedig.

Gwneud cais am grant yng Nghymru a Lloegr – os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth

Bydd angen cyfeirnod Treth Etifeddiant arnoch (gweler tudalen 10). Os ydych am ddefnyddio Cynllun Talu Uniongyrchol IHT, dylech ganfod p'un a yw banc neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

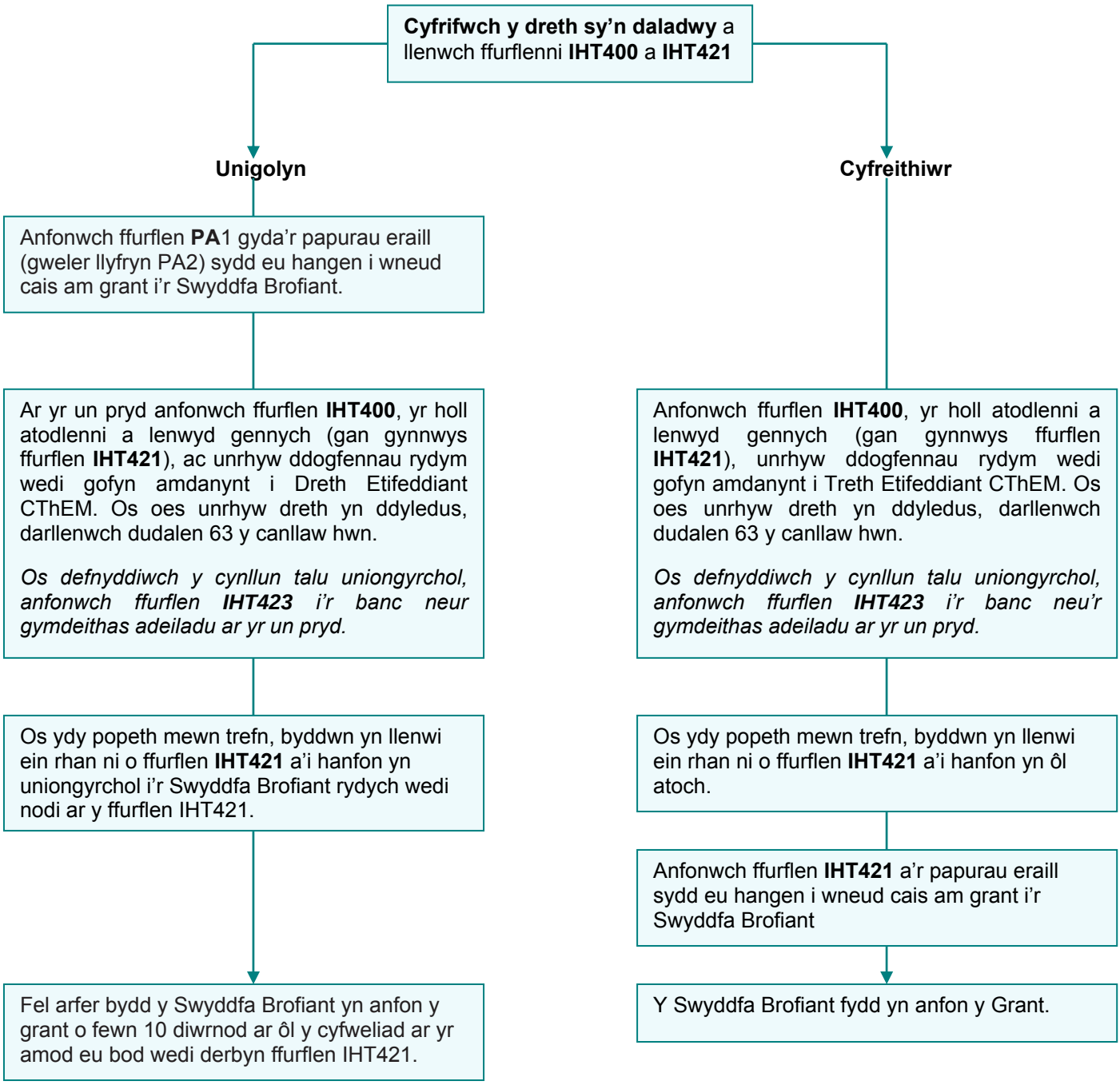

Gwneud cais am grant yn yr Alban - os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth

Bydd angen cyfeirnod Treth Etifeddiant arnoch (gweler tudalen 10). Os ydych am ddefnyddio Cynllun Talu Uniongyrchol IHT, dylech ganfod p'un a yw banc a/neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

Cyfrifwch y dreth sy'n daladwy a llenwch ffurflenni **IHT400** a **C1**

Anfonwch ffurflen **IHT400**, yr atodlenni a lenwyd gennych, ffurflen **C1** ac unrhyw ddogfennau y gofynnwn amdanynt a thaliad unrhyw dreth sy'n ddyledus i Dreth Etifeddiant CThEM yng Nghaeredin. *Os defnyddiwch y cynllun talu uniongyrchol, anfonwch ffurflen **IHT423** i'r banc neu'r gymdeithas adeiladu ar yr un pryd.*

Os ydy popeth mewn trefn, byddwn yn stampio ffurflen **C1** a'i hanfon yn ôl atoch. *Os defnyddiwch y cynllun talu uniongyrchol, byddwn yn gwneud hyn pan fyddwn wedi derbyn cadarnhad am y taliad gan y banc.*

Anfonwch ffurflen **C1** a'r papurau eraill sydd ei hangen i wneud cais am Confirmation i Glerc y Siryf neu Glerc y Comisari.

Clerc y Siryf neu Glerc y Comisari fydd yn anfon y Confirmation.

Gwneud cais am grant yng Ngogledd Iwerddon - os ydych yn drethdalwr neu'n gyfreithiwr sy'n cyfrifo'r dreth

Bydd angen cyfeirnod Treth Etifeddiant arnoch (gweler tudalen 10). Os ydych am ddefnyddio Cynllun Talu Uniongyrchol IHT, dylech ganfod p'un a yw banc a/neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

Cyfrifwch y dreth sy'n daladwy

Unigolyn

Anfonwch ffurflen **IHT400**, yr holl atodlenni a lenwyd gennych (gan gynnwys ffurflen **IHT421**) ac unrhyw ddogfennau rydym wedi gofyn amdanynt i Dreth Etifeddiant CThEM.Os oes unrhyw dreth i'w thalu darllenwch dudalen 63 y canllaw hwn.

Os ydy popeth mewn trefn, byddwn yn cwblhau ein rhan ni o ffurflen **IHT421** a'i hanfon yn ôl atoch.

Mynychwch gyfweliad yn y Swyddfa Brofiant gan ddod a ffurflen **IHT421** ac unrhyw bapurau eraill sydd eu hangen i wneud cais am grant.

Cyfreithiwr

Anfonwch ffurflen **IHT400**, yr holl atodlenni a lenwyd gennych (gan gynnwys ffurflen **IHT421**) ac unrhyw ddogfennau rydym wedi gofyn amdanynt i Dreth Etifeddiant CThEM. Os oes unrhyw dreth i'w thalu darllenwch dudalen 63 y canllaw hwn.

Os ydy popeth mewn trefn, byddwn yn cwblhau ein rhan ni o ffurflen **IHT421** a'i hanfon yn ôl atoch.

Anfonwch ffurflen **IHT421** ac unrhyw bapurau eraill sydd eu hangen i wneud cais am grant i'r Swyddfa Brofiant.

Os ydy popeth mewn trefn, bydd y Swyddfa Brofiant yn anfon y grant atoch.
Gallwch ddechrau delio â'r ystâd drwy gasglu'r asedion a thalu'r dyledion.

Gwneud cais am grant yng Nghymru a Lloegr - heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth ar eich rhan

Os ydych am ddefnyddio **Cynllun Talu Uniongyrchol IHT**, dylech ganfod p'un a yw banc neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

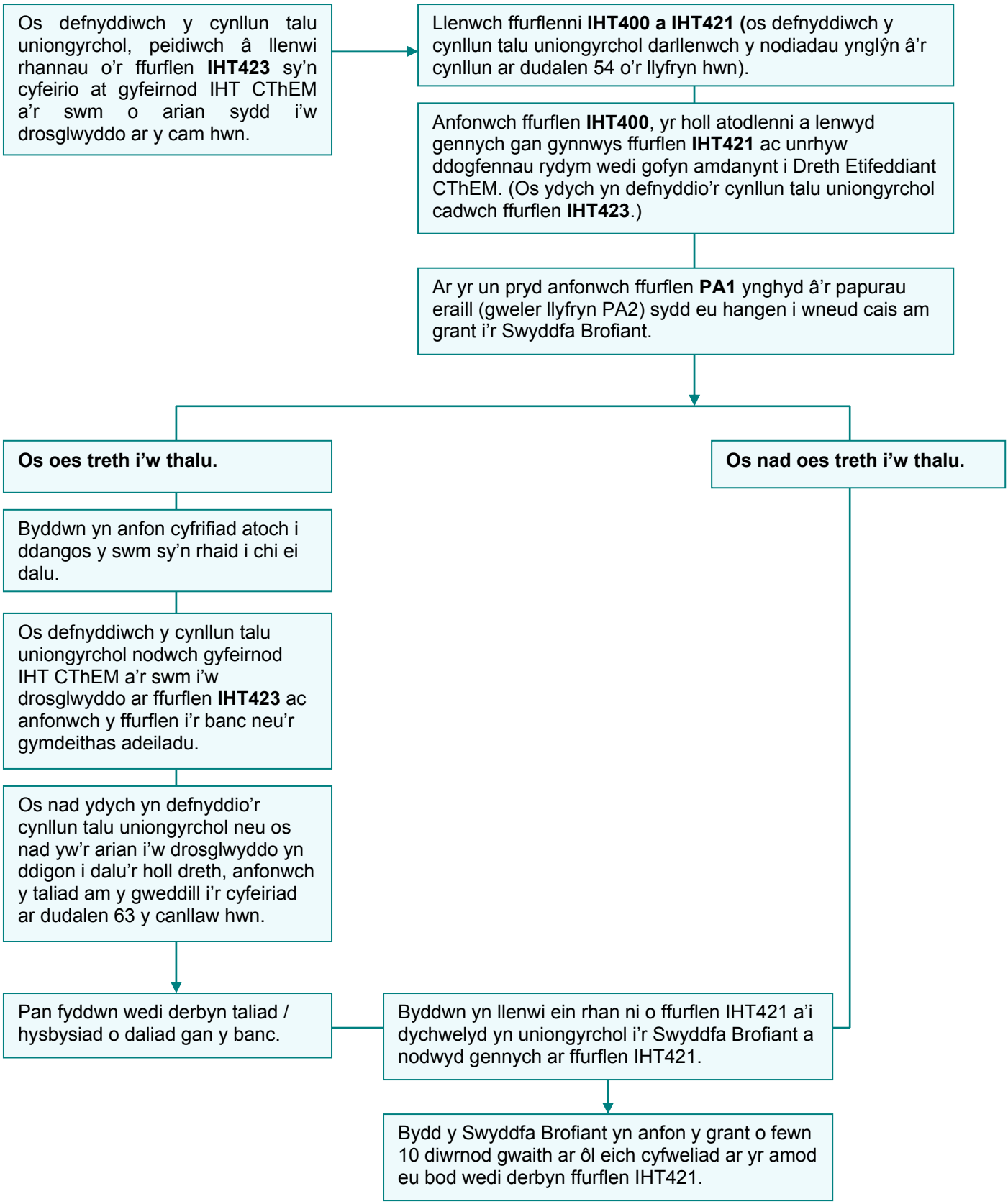

Gwneud cais am grant yn yr Alban – heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth ar eich rhan

Os ydych yn defnyddio Cynllun Talu Uniongyrchol IHT, dylech ganfod p'un a yw banc a/neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

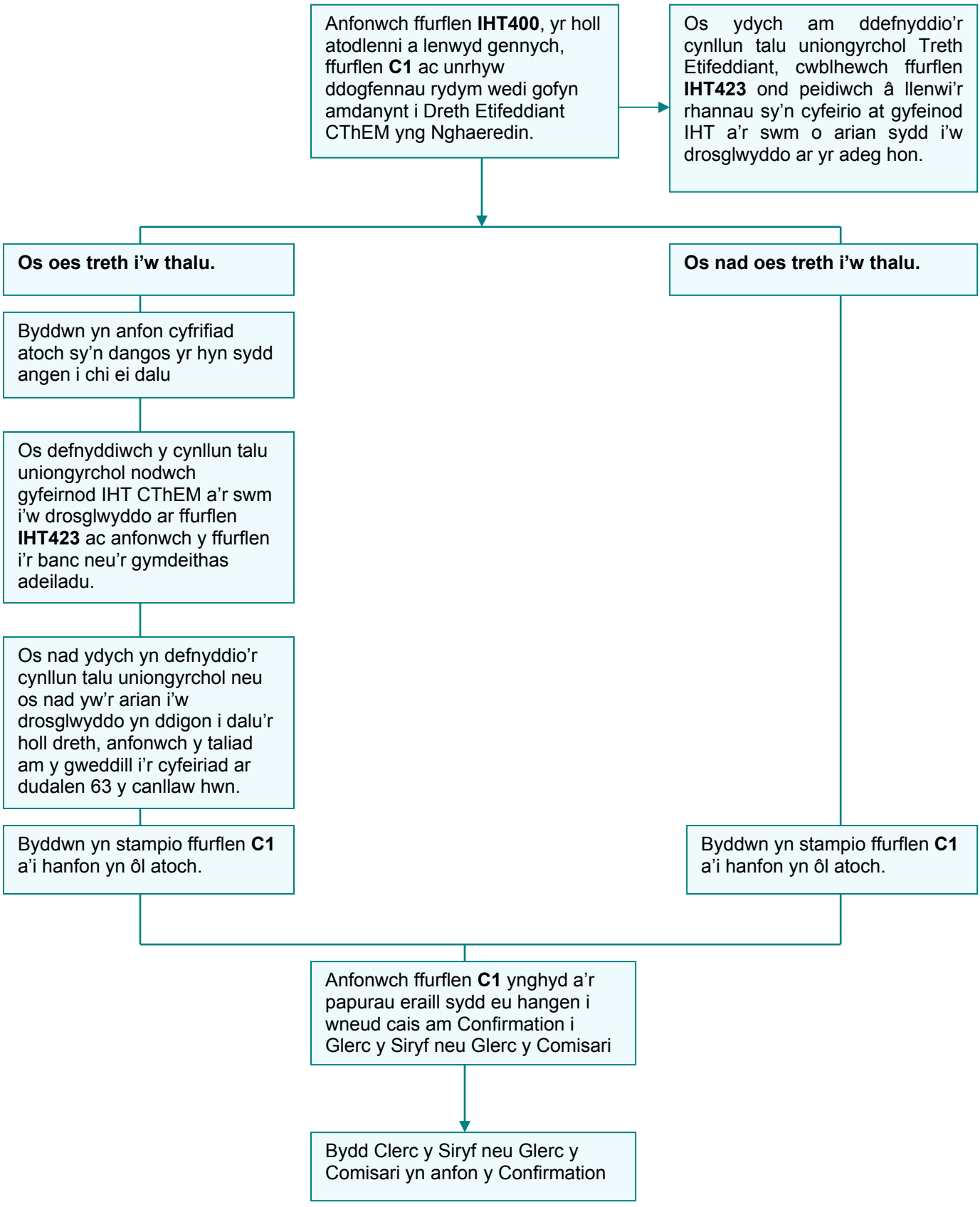

Gwneud cais am grant yng Ngogledd Iwerddon – heb gymorth cyfreithiwr ac rydych am i ni gyfrifo'r dreth ar eich rhan

Os ydych yn defnyddio Cynllun Talu Uniongyrchol IHT, dylech ganfod p'un a yw banc a/neu gymdeithas adeiladu'r ymadawedig yn rhan o'r cynllun ac os felly, dylech sicrhau eich bod wedi cydymffurfio â'u gofynion.

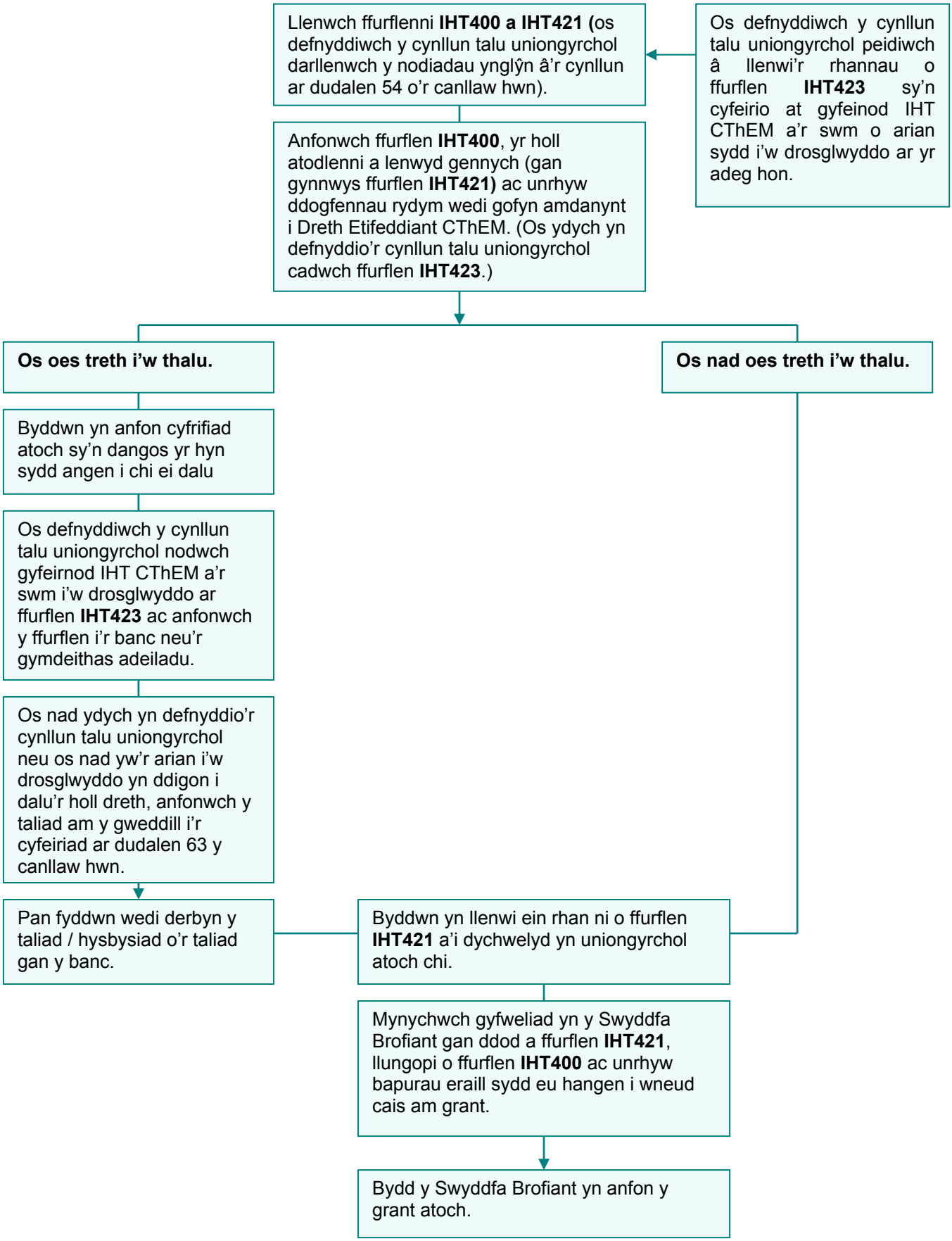

Talu Treth Etifeddiant

Taliad o flaen llaw

Gallwch dalu'r dreth sy'n ddyledus naill ai trwy drosglwyddiad electronig, siec, credyd Giro banc neu drwy ddefnyddio Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen.

Os credwch y bydd mwy o dreth yn daladwy, gallwch dalu ar gyfrif. Os gwnewch hynny ni fyddwn yn codi llog arnoch ar gyfer y swm a dalwyd gennych o'r dyddiad y byddwn yn ei dderbyn. Rhaid i chi roi'r cyfeirnod IHT pan fyddwch yn talu. Gweler tudalen 1 y ffurflen IHT400, am wybodaeth ynglŷn â chyfeiriadau IHT. Os talwch ormod ar gyfrif, byddwn yn talu llog i chi ar y gyfradd gyfredol pan fyddwn yn dychwelyd yr arian i chi. Mae'r gyfradd gyfredol ar gyfer llog i'w gweld yn **www.hmrc.gov.uk**

Trosglwyddiad electronig (CHAPS/BACS)

Os bu'r canllaw hwn gennych am gryn amser, dylech fynd i'n gwefan am yr wybodaeth fwyaf diweddar ynglŷn â thalu CThEM ewch i **www.hmrc.gov.uk**

Cysylltwch â'ch banc i ddarganfod sut i dalu trwy drosglwyddiad electronig. Bydd angen i chi roi manylion ein cyfrif banc i'ch banc. Mae hyn fel a ganlyn:

Banc	Cod didoli	Rhif y Cyfrif
Citi	08-32-10	12001136

Rhowch enw llawn yr ymadawedig, dyddiad y farwolaeth a'r cyfeirnod IHT.

Taliad â siec

Gwnewch eich siec yn daladwy i 'Cyllid a Thollau EM' a:

- rhowch linell drwy unrhyw ofod sydd ar ôl ar y llinell ar gyfer nodi'r taliad
- croeswch eich siec 'Cyfrif y talai'
- ysgrifennwch enw llawn yr ymadawedig a dyddiad y farwolaeth ar gefn y siec.

Rhowch y siec a'r slip talu yn yr amlen a ddarparwyd a'i hanfon atom yn y cyfeiriad canlynol:

HM Revenue & Customs
Accounts Office
St Mungo's Road
Cumbernauld
GLASGOW
G70 5WY
Os defnyddiwch DX, y cyfeiriad DX yw:
HM Revenue & Customs
DX 550100
CUMBERNAULD 2

Peidiwch ag anfon yr IHT400 a'r Atodlenni yn yr un amlen â'ch siec. Dylid eu hanfon i'n swyddfeydd yn:

- Nottingham, os ydych yn gwneud cais am grant cynrychiolaeth yng Nghymru, Lloegr neu Ogledd Iwerddon.
- Caeredin, os ydych yn gwneud cais am Confirmation yn yr Alban.

Rhoddir ein cyfeiriadau ar gefn y canllaw hwn.

Credyd Giro Banc

Os ydych am dalu trwy Giro Banc, yna ewch â'ch siec a'r slip talu i'ch banc.

Cynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol

Gallwch dalu rhan neu'r holl dreth a llog y mae angen ei dalu cyn y gallwch wneud cais am grant trwy ddefnyddio cynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol yr oedd yr ymadawedig yn eu perchen. Fodd bynnag, gall gymryd hyd at bedair wythnos i brosesu taliad. Gweler taflen *Talu Treth Etifeddiant o Gynilion Cenedlaethol* i gael manylion llawn ynglŷn â sut i dalu yn y modd hwn, neu ewch i **www.hmrc.gov.uk/paying hmrc/inheritance.htm**

Talu treth trwy gynnig asedion i'r Goron

Gallwch gynnig talu rhan neu'r holl dreth a llog yr ydych yn agored i'w dalu trwy drosglwyddo eiddo treftadaeth genedlaethol i'r Goron. Ni allwn dderbyn eiddo oddi wrthych cyn eich bod wedi cael grant cynrychiolaeth. Os byddwn yn derbyn trosglwyddiad o eiddo fel taliad am dreth, byddwn yn ad-dalu'r arian i chi hyd at werth yr eiddo a dderbyniwn.

Am ragor o wybodaeth, ewch i **www.hmrc.gov.uk/heritage** neu ffoniwch Linell Gymorth Profiant ac Etifeddiant ar **0845 30 20 900** a gofynnwch i siarad â rhywun yn ein Tîm Treftadaeth.

Beth fydd yn digwydd os bydd cyfranddaliadau a restrwyd neu dir ac adeiladau'n cael eu gwerthu am lai na'u gwerth?

Os:

- gwerthir cyfranddaliadau a restrir ar y Gyfnewidfa Stoc o fewn un flwyddyn o ddyddiad y farwolaeth, neu
- gwerthir tir ac adeiladau o fewn pedair blynedd o ddyddiad y farwolaeth am lai na'r gwerth a gynhwyswyd ar y ffurflen IHT400, efallai y gallwn ostwng y Dreth Etifeddiant. Ffoniwch ein Llinell Gymorth os ydy hwn yn gymwys i chi a byddwn yn dweud wrthych yr hyn sydd angen i chi ei wneud.

Sut i wneud yn siŵr nad oes mwy o dreth i'w thalu

Os ydych wedi cyfrifo nad oes unrhyw dreth i'w thalu byddwn yn gwirio'r ffurflen IHT400 ac os byddwn yn cytuno, byddwn yn anfon llythyr i gadarnhau nad oes treth i'w thalu.

Os bydd rhywfaint o dreth i'w thalu ar yr ystâd, yna pan gredwn fod gwerth holl asedion a dyledion yr ystâd wedi eu setlo a'ch bod wedi talu'r holl dreth a llog, byddwn yn anfon llythyr i gadarnhau hyn.

Sut i brisio'r asedion – at ddibenion Treth Etifeddiant defnyddiwch werth 'marchnad agored' ased.

Pa werth i'w ddefnyddio

Gwerth marchnad agored yw'r pris y mae'n rhesymol disgwyl ei gael am werthu ased petai'n cael ei werthu ar y farchnad agored ar adeg y trosglwyddiad. Mae hwn yn cynrychioli pris gwerthu realistig yr ased, nid ei werth ar gyfer yswirio neu ei amnewid.

Dylech fod yn gallu prisio rhai o asedion yr ystâd yn hawdd, er enghraifft arian mewn cyfrifon banc neu stociau a chyfranddaliadau. Mewn achosion eraill efallai y bydd angen cymorth prisiwr proffesiynol arnoch. Os penderfynwch gyflogi prisiwr, dylech sicrhau eich bod yn gofyn iddynt roi pris 'marchnad agored' ar gyfer yr ased.

Amcangyfrif gwerth

Os na wyddoch union swm neu werth unrhyw eitem fechan, er enghraifft ad-daliad Treth Incwm neu fil ar gyfer y tŷ, peidiwch ag oedi rhag gwneud cais am grant dim ond oherwydd nad ydych yn gwybod yr union ffigurau. Gallwch ddefnyddio ffigur sydd wedi ei amcangyfrif.

Peidiwch â dyfalu ynghylch y gwerth, ond ceisiwch roi amcan gyfrif ar sail yr wybodaeth sydd gennych.

Os ydych yn cynnwys amcangyfrif, nodwch fanylion y gwerthoedd a amcangyfrifwyd yn y datganiad ar dudalen 12 y ffurflen IHT400.

Stociau a chyfranddaliadau

Sut i brisio stociau a chyfranddaliadau
Does dim rhaid i chi gael prisiad proffesiynol ar gyfer stociau a chyfranddaliadau a restrwyd. Gallwch brisio cyfranddaliadau a restrwyd ar Gyfnewidfa Stoc Llundain trwy ganfod pris y cyfranddaliadau yn nhudalennau ariannol papurau newydd.

Yn gyntaf rhestrwch yr holl gyfranddaliadau, gan gynnwys yr enw, gwerth nominal a'r math o gyfranddaliadau – er enghraifft, 'cyfranddaliadau 10c cyffredin Enw'r Fenter CCC'. Yna, os ydych yn defnyddio papur newydd, chwiliwch am y cwmni a nodwch y pris a roddir am bob cyfranddaliad. I ddod o hyd i werth y cyfranddaliadau, lluoswch nifer y cyfranddaliadau gyda'r pris a roddir yn y papur. Felly, os oedd 1,250 o gyfranddaliadau gan yr ymadawedig ac roedd y pris yn 1093.5c, bydd gwerth y cyfranddaliadau yn £13,668.75.

Weithiau bydd y papur newydd yn dangos dau bris ar gyfer ymddiriedolaethau unedol, defnyddiwch yr un isaf.

Nodwch werth y cyfranddaliadau ar y diwrnod y bu farw'r ymadawedig – cofiwch y bydd papur newydd a argraffwyd ar y diwrnod y bu farw'r ymadawedig yn dangos prisiau'r cyfranddaliadau ar gyfer y diwrnod cynt.

Y pris 'chwarter i fyny'

Os ydych yn defnyddio gwasanaeth prisio, byddant yn dweud wrthych beth oedd y pris ar ddiwedd y dydd ar gyfer pob cyfranddaliad. Bydd y pris yn ymddangos ar ffurf amrediad er enghraifft 1091—1101c. I gyfrifo gwerth y cyfranddaliadau, bydd angen i chi gyfrifo'r pris 'chwarter i fyny'. Dyma'r pris isaf plws un chwarter y gwahaniaeth rhwng y ddau bris. Felly, yn yr enghraifft hon, byddai'r pris yn 1091c plws un chwarter 10c, neu 2.5c. Byddai'r pris ar gyfer y cyfranddaliadau yn 1093.5c

Beth mae 'xd' yn ei olygu

Os oedd difidend yn ddyledus pan fu farw'r ymadawedig, byddant wedi eu nodi 'xd'. Mae nod o'r fath yn dangos y caiff y difidend ei dalu i ystâd yr ymadawedig a bydd angen cynnwys ei werth yn yr ystâd.

I gyfrifo gwerth y difidendau, lluoswch nifer y cyfranddaliadau gyda'r difidend ar gyfer pob cyfranddaliad. Weithiau gellir dangos y difidend fel canran, er enghraifft 2.6%. Mewn achos o'r fath gallwch gyfrifo'r difidend trwy chwilio am ganran gwerth nominal y stoc. Felly os oedd yr ymadawedig yn berchen ar stoc benthyciad o £400, byddai'r difidend yn 2.6% o £400 neu £10.40.

Bu farw'r ymadawedig ar ddiwrnod pan oedd y gyfnewidfa stoc ar gau

Os bu farw'r ymadawedig ar ddiwrnod pan oedd y Gyfnewidfa Stoc ar gau, cymerwch y pris am naill ai'r diwrnod nesaf neu'r diwrnod diwethaf yr oedd y Gyfnewidfa Stoc ar agor, p'un bynnag yw'r isaf. Er enghraifft, os bu farw'r person ar ddydd Sul gallwch ddefnyddio'r pris ar gyfer naill ai'r dydd Llun neu'r dydd Gwener blaenorol. Gallwch ddewis p'un ai defnyddio'r pris ar gyfer dydd Llun neu ddydd Gwener ar gyfer pob cyfranddaliad unigol.

Cyfranddaliadau mewn cwmni preifat nad yw wedi ei restru ar y Gyfnewidfa Stoc

Nodwch werth y farchnad agored ar gyfer cyfranddaliadau mewn cwmni preifat. Efallai y bydd angen i chi gysylltu ag ysgrifennydd neu gyfrifydd y cwmni i gael y ffigur hwn. Peidiwch â chynnwys gwerth nominal yn unig ar gyfer cyfranddaliadau o'r fath – er enghraifft, gwerth nominal mil o gyfranddaliadau cyffredin £1 yw £1,000 – oni bai ei fod yn adlewyrchu gwir werth y cyfranddaliadau ar y farchnad agored.

Stoc Llywodraeth y DU

Gallwch gael gwerth Stoc Llywodraeth y DU o'ch banc neu eich brocer neu o wefan Swyddfa Rheoli Dyledion y DU yn www.dmo.gov.uk/

Nodau'r Gyfnewidfa Stoc

Mae Rhestr Swyddogol Ddyddiol y Gyfnewidfa Stoc yn cynnwys nifer o nodau a allai effeithio ar werth y stociau a'r cyfranddaliadau. Mae rhai o'r nodau'n cynyddu gwerth y cyfranddaliadau. Dylech gynnwys unrhyw gynnydd yn y gwerth ym mlwch 63 ar ffurflen IHT400. Mae rhai nodau'n gostwng y gwerth a bydd angen i chi ddidynnu'r addasiad o'r gwerth y cynhwyswch ar gyfer y cyfranddaliadau. Mae eraill yn dangos roedd gan yr ymadawedig hawl i rai cyfranddaliadau newydd ar ddyddiad y farwolaeth. Mae esboniadau'r nodau fel a ganlyn:

• **'xd' (ex-dividend)** – mae'r difidend sy'n ddyledus yn parhau'n daladwy i'r ymadawedig. Cynhwyswch werth net y difidend ar Atodlen IHT411.

• **'IK' ('giltiau' plws llog)** – mae'r llog sydd wedi cronni yn rhan o'r gwerth ar ddyddiad y farwolaeth. Cynhwyswch y llog net* a gronnodd o'r dyddiad y talwyd llog diwethaf hyd at ddyddiad y farwolaeth ar Atodlen IHT411.

• **'IM' (gwarantau â llog sefydlog, stoc benthyciadau a dyledebion yn ogystal â llog)** - mae hwn yr un peth ag 'IK', ond yn berthnasol i warantau o fath gwahanol. Cynhwyswch y llog net* a gronnodd o'r dyddiad y talwyd llog diwethaf hyd at ddyddiad y farwolaeth ar Atodlen IHT411.

**net ar ôl didynnu Treth Incwm ar y gyfradd sylfaenol*

Nodwch y cyfanswm ar gyfer yr holl ddifidendau ym mlwch 64 ar ffurflen IHT400.

• **'IK ... X' ('giltiau' llai llog)** – didynnir y llog sy'n ddyledus o ddyddiad y farwolaeth hyd at ddyddiad talu'r llog o'r gwerth ar ddyddiad y farwolaeth. Didynnwch y llog net*, a gronnodd o ddyddiad y farwolaeth i'r dyddiad y talwyd y llog, o werth y stoc. Os cafwyd taliad llog ar wahân, cynhwyswch swm net y taliad llog ar Atodlen IHT411.

• **'IM ... X' (gwarantau â llog sefydlog, stoc benthyciadau a dyledebion llai'r llog)** - mae hwn yr un peth ag 'IK ... X', ond sy'n berthnasol i fath gwahanol o warant. Didynnwch y llog net* a gronnodd o ddyddiad y farwolaeth i'r dyddiad y talwyd y llog o werth y stoc. Os cafwyd taliad llog ar wahân, cynhwyswch swm net y taliad llog ar Atodlen IHT411.

* *net ar ôl didynnu treth incwm ar y gyfradd sylfaenol*

• **'XC' (ex-capitalisation)** – cynhwyswch y cyfranddaliadau newydd.

• **'XC' (ex-rights)** - ystyriwch werth y cyfranddaliadau neu'r hawliau newydd.

• **'XC' (ex-entitlement)** – cynhwyswch y cyfranddaliadau neu'r gwarantau newydd, os o gwbl.

Os na wyddoch faint o gyfranddaliadau, hawliau neu warantau newydd i'w cynnwys, dylai cofrestrydd y cwmni fod yn gallu dweud wrthych. Cynhwyswch y cyfranddaliadau, hawliau neu warantau newydd gyda'r daliad newydd ym mlychau 63,65,66 a 67 ar ffurflen IHT400.

Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol

Darganfod gwerth Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol

• Ysgrifennwch at Gynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol (NS&I) a gofynnwch am lythyr sy'n nodi:

— gwerth buddsoddiadau'r ymadawedig ar ddyddiad y farwolaeth

— cyfeirnod Cynilion Cenedlaethol.

- Ar gyfer y mwyafrif o Gyfrifon Banc Cynilion Cenedlaethol, Bondiau Cyfalaf Cynilion Cenedlaethol a Bondiau Plant neu Fondiau FIRST Option:
  Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol
  Glasgow G58 1SB
- Ar gyfer Tystysgrifau Cynilion Cenedlaethol, cytundebau Cynilo wrth Ennill a Chynlluniau Blynyddol, Mini ISA ariannol neu TESSA ISA:
  Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol
  Durham DH99 1NS
- Ar gyfer Bondiau Premiwm, Bondiau Incwm Cynilion Cenedlaethol, Bondiau Ecwiti Gwarantedig a Bondiau Incwm Pensiynwyr Gwarantedig
  Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol
  Blackpool FY3 9YP

Gallwch ffonio llinell ymholiadau cyffredinol Cynilion Cenedlaethol ar **0845 964 5000** (mae'r swyddfa ar agor o 7:00 y bore tan hanner nos saith diwrnod yr wythnos) neu gallwch anfon e-bost i **customerenquiries@nsandi.com**

Nwyddau'r tŷ a nwyddau personol

Mae'r term 'nwyddau'r tŷ a nwyddau personol' yn golygu pethau megis dodrefn, darluniau, paentiadau, tsieni, teledu, cyfarpar awdio a fideo, camerâu, gemwaith, ceir, carafannau, cychod, hynafolion, casgliadau stamp ac yn y blaen. Does dim rhaid i chi gael prisiad proffesiynol ar gyfer nwyddau cyffredinol y tŷ pa fo gwerth nwyddau unigol yn llai na £500 neu pan allwch ddefnyddio data sydd ar gael i'r cyhoedd, er enghraifft er mwyn prisio ceir ail law.

Os byddwch yn amcangyfrif y gwerth o dan yr amgylchiadau hyn, cofiwch ddefnyddio gwerth y farchnad agored, nid prisiad ar gyfer yswirio neu amnewid. Gallai prisiad 'at ddibenion yswiriant', er yn le da i ddechrau, roi'r gost o amnewid eitemau ac nid o anghenraid y pris realistig y gellir disgwyl cael wrth werthu'r eitemau hynny. Mae'r pris at ddibenion yswiriant yn aml yn uwch na'r pris y gallech ddisgwyl yn rhesymol ei gael am eitem petaech yn ei werthu ar y farchnad agored.

Mae pris realistig yn debygol o fod y pris y gellid gwerthu'r eitem petai'n cael ei gwerthu mewn ocsiwn neu drwy hysbysebu mewn papur lleol.

Fe'ch cynghorir yn gryf i gael prisiad proffesiynol ar gyfer eitemau unigol o emwaith, dodrefn, hynafolion neu gasgliadau sydd a'u gwerth yn fwy na £500. Cofiwch ddweud wrth y prisiwr mai prisiad y farchnad agored ar ddyddiad y farwolaeth sydd arnoch ei angen.

Tir ac adeiladau

Gall brisio tir ac adeiladau fod yn faes cymhleth ac fe'ch cynghorir yn gryf i ddefnyddio prisiwr proffesiynol.

Cyflwr yr eiddo
Dylai'r prisiwr ddarparu gwerth y farchnad agored ar ddyddiad y farwolaeth a dylech ofyn iddynt i ystyried cyflwr atgyweirio'r eiddo (gallai hwn ostwng ei werth) yn ogystal ag unrhyw nodweddion a allai ei wneud yn atyniadol i adeiladwr neu ddatblygwr, er enghraifft gardd fawr, neu fynediad i dir arall sy'n addas ar gyfer ei ddatblygu (gallai hwn gynyddu ei werth).

Os oes amrediad o werthoedd ar gyfer yr eiddo

Os cewch sawl prisiad sy'n rhoi amrediad o werthoedd ar gyfer yr eiddo, mae'n debygol y byddai'n well mabwysiadu ffigur sydd rywle rhwng y gwerthoedd uchaf a'r rhai isaf.

Os canfyddaf fod yr eiddo yn werth mwy na fy amcangyfrif cychwynnol

Os, ar ôl pennu eich ffigur a chyn gwneud cais am grant, rydych yn dod o hyd i wybodaeth arall sy'n bwrw amheuaeth ar eich amcangyfrif, rhaid i chi ei ailystyried. Er enghraifft, os ydych wedi amcangyfrif bod yr eiddo yn werth £250,000, ond pan rydych yn ceisio ei werthu rydych yn ei roi ar y farchnad am £270,000 ac yn derbyn rhai cynigion am y ffigur hwnnw neu'n uwch, mae'n awgrymu y gallai gwerth y farchnad agored ar gyfer yr eiddo fod yn fwy tebyg i £270,000. Yn yr amgylchiadau hyn argymhellwn eich bod yn gofyn i'r prisiwr i ystyried newid y prisiad gan gymryd i ystyriaeth i bethau megis yr amser ers y farwolaeth a symudiadau yn y farchnad eiddo.

Tir ac adeiladau ar wahân i gartref yr ymadawedig

Dylech gynnwys gwerth y farchnad agored ar gyfer unrhyw dir ac adeiladau eraill roedd yr ymadawedig yn eu perchen, er enghraifft:

- ffermydd
- eiddo busnes, er enghraifft, gwesty, siop, ffatri
- coed a choetiroedd
- tir ac adeiladau eraill megis garejys cloi, tir segur neu ddiffaith, chwareli, meysydd awyr, a
- hawliau eraill sydd ynghlwm â thir megis hawliau pysgota neu saethu.

Argymhellir yn gryf eich bod yn cael cyngor proffesiynol os ydy'r ystâd yn cynnwys y math hwn o dir a gall fod yn anodd iawn i'w brisio. Ysgrifennwch gyfeiriad neu leoliad yr eiddo yn y man a ddarparwyd ar Atodlen IHT405 *Tai, tir, adeiladau a buddiannau mewn tir.*

Prisio'r hawl i fyw yn y tŷ

Mae'n gyffredin iawn i gwpl priod neu bartneriaid sifil i berchen eu tŷ ar y cyd. Fel arfer, maent yn berchen ar eu tŷ fel cyd denantiaid a phan fydd yr un cyntaf yn marw, bydd ei gyfran ef/chyfran hi'n cael ei drosglwyddo'n awtomatig i'r un sy'n goroesi. Felly pan fydd yr un sy'n goroesi'n marw bydd yr eiddo cyfan yn rhan o'i ystâd ef/hystâd hi.

Fodd bynnag, os bydd cwpl priod neu bartneriaid sifil yn berchen ar eu tŷ fel tenantiaid cydradd, pan fo bob un yn berchen ar gyfran arbennig o'r eiddo, gall y cyntaf i farw ddweud yr hyn ddylai ddigwydd i'w gyfran ef/chyfran hi o'r eiddo yn ei Ewyllys/Hewyllys. Gallai'r Ewyllys ddweud rhywbeth tebyg i hyn:

'... tra bod fy ngŵr/gwraig/partner sifil yn parhau'n fyw ac yn dymuno preswylio yn yr eiddo ac yn ei gadw mewn cyflwr da a'i yswirio i'w werth llawn gydag yswirwyr a gymeradwywyd gan fy ymddiriedolwyr ac yn talu'r holl drethi, treuliau ac ati, ni fydd fy ymddiriedolwyr yn gwrthwynebu iddo/iddi breswylio yn yr eiddo ac ni fyddant yn amharu neu gyfyngu arno mewn unrhyw fodd ac ni fyddant yn cymryd unrhyw gamau i orfodi'r ymddiriedolaeth i'w werthu neu sylweddoli (gwerthu) unrhyw gyfran ohono neu godi unrhyw rent neu elw o'r eiddo ...'

Pan fydd y goroeswr yn marw, bydd yr eiddo'n cael ei drosglwyddo i rywun, fel arfer plentyn. Felly, mae'r priod neu'r partner sifil sy'n goroesi yn parhau i fyw yn y tŷ, gan berchen hanner ohono yn ei enw ef/henw hi ei hun ac yn meddiannu'r hanner arall o dan ddiogelwch yr Ewyllys.

Er nad yw'r Ewyllys yn sôn am adael yr eiddo mewn ymddiriedolaeth ar gyfer y gŵr/gwraig/partner sifil am oes, mae wedi ei geirio fel ei bod yn cael yr un effaith at ddibenion Treth Etifeddiant.

Os ydych yn delio ag ystâd y person a oroesodd ac mae ef/hi yn meddiannu'r cartref priodasol neu bartneriaeth sifil (neu eiddo sydd wedi ei ddisodli) o dan delerau o'r fath, bydd angen i chi drin ystâd y person a oroesodd fel petaent â hawl i elwa o ymddiriedolaeth.

Mae'r un rheolau'n bodoli ar gyfer ymddiriedolaethau. Felly mae angen i chi gynnwys buddiant yn y tŷ fel ased 'ymddiriedolaeth' a gwerth y tŷ ar y farchnad agored (neu gyfran o'r tŷ) yw gwerth ased yr ymddiriedolaeth.

Os, o fewn saith mlynedd o'r farwolaeth, mae'r person sy'n goroesi yn peidio â meddiannu'r eiddo, neu mae'r eiddo'n cael ei werthu ac nid yw'r holl arian a dderbynnir yn cael ei ail-fuddsoddi mewn eiddo arall, caiff y person sy'n goroesi ei drin fel petai'n trosglwyddo cyfalaf yr ymddiriedolaeth y mae ef/hi yn peidio ag elwa ohoni. Cynhwyswch y ffigur fel rhodd.

Prisio busnes

Os ydych yn didynnu rhyddhad busnes o 100% o werth busnes yr ymadawedig neu fuddiant mewn busnes, does dim angen addasu'r ffigur (gwerth) a ddidynnir o'r cyfrifon. Ysgrifennwch y ffigur hwn ym mlwch 7 ar Atodlen IHT413 *Asedion a buddiannau busnes a phartneriaeth*. Copïwch y ffigur hwn i'r blwch priodol ar dudalen 7 o ffurflen IHT400.

Cofiwch ddidynnu'r rhyddhad gan ddefnyddio'r un ffigur ym mlwch 93 ar ffurflen IHT400.

Os nad ydych yn didynnu rhyddhad busnes o 100% o werth busnes yr ymadawedig neu fuddiant mewn busnes, bydd angen i chi addasu'r ffigur (gwerth) a ddidynnir o'r cyfrifon. Bydd angen i chi addasu'r gwerth pan fo'r asedau wedi eu cynnwys yn y cyfrifon am eu 'llyfrwerth' neu pan fo'r asedion wedi eu cynnwys ar wahân ar ffurflen IHT400.

Llyfrwerth
Llyfrwerth yw gwerth cwmni fel y mae'n ymddangos ar y fantolen, ac mae'n hafal i gyfanswm yr asedion ac asedion diriaethol, er enghraifft ewyllys da, llai'r rhwymedigaethau. Bydd gwerth asedion fel maent yn ymddangos ar fantolen yn hafal i gost yr asedion llai dibrisiad cronedig. Mae'r llyfrwerth felly yn gwahaniaethu'n sylweddol i'r gwerth ar y farchnad agored.

Gwerth y farchnad agored
At ddibenion Treth Etifeddiant gwerth marchnad agored ased yw'r pris y mae'n rhesymol disgwyl ei gael am werthu ased petai'n cael ei werthu ar y farchnad agored ar adeg trosglwyddo'r ased hwnnw.

Heblaw am dir, yr asedion a gynhwysir amlaf mewn cyfrifon busnes am eu llyfrwerth yw stoc ac ewyllys da'r busnes. Efallai y byddwch yn cynnwys y tir ar wahân ar ffurflen IHT400. Os felly, bydd angen i chi ddidynnu'r gwerth hwnnw, neu gyfran yr ymadawedig ohono, o werth buddiant yr ymadawedig yn y busnes.

Os nad ydych, bydd angen i chi gael gwerth marchnad agored ar gyfer tir ac asedion eraill pan gynhwyswyd llyfrwerth asedion megis stoc ac ewyllys da. Os ydy'r gwerth marchnad agored yn fwy na'r llyfrwerth, ychwanegwch y cynnydd yn y gwerth, neu gyfran yr ymadawedig o'r cynnydd hwnnw, at werth buddiant yr ymadawedig yn y busnes. Os ydy'r gwerth marchnad agored yn llai na'r llyfrwerth, didynnwch y gostyngiad yn y gwerth, neu gyfran yr ymadawedig o'r gostyngiad hwnnw, o werth buddiant yr ymadawedig yn y busnes.

Esboniwch sut rydych wedi cyfrifo eich prisiad ar gyfer y busnes neu fuddiant y busnes ym mlwch 9 ar Atodlen IHT413. Os oes angen mwy o le arnoch, defnyddiwch flwch 25 'Gwybodaeth ychwanegol' ar ffurflen IHT400.

Tanysgrifenwyr Lloyd's

Os oedd yr ymadawedig yn Danysgrifennwr yn Lloyd's, dylech gynnwys gwerth busnes yr ymadawedig fel Tanysgrifennwr fel buddiant mewn busnes.

Prisio arian

Dylech gynnwys pob math o arian a dyledion a oedd yn ddyledus i'r ymadawedig ar ddyddiad y farwolaeth fel asedion ystâd yr ymadawedig.

Dyma enghreifftiau:

- arian yr oedd yr ymadawedig wedi rhoi benthyg i rywun arall ac nad oedd wedi ei ad-dalu ar ddyddiad y farwolaeth
- arian yr oedd yr ymadawedig wedi rhoi benthyg i ymddiriedolwyr mewn perthynas â pholisi yswiriant bywyd a gadwyd mewn ymddiriedolaeth
- arian yr oedd yr ymadawedig yn dal nodyn addewidiol neu nodyn benthyciad sef 'IOU'
- arian yr oedd yr ymadawedig wedi rhoi benthyg i rywun ac roedd wedi ei sicrhau drwy forgais ar eiddo
- arian sy'n ddyledus i'r ymadawedig o gyfrif benthyciad cyfarwyddwr neu gyfrif cyfredol cwmni

Pa werth i'w ddefnyddio?
Cynhwyswch wynebwerth y benthyciad, ar ôl didynnu unrhyw ad-daliadau a wnaethpwyd.

Eithriadau a rhyddhad — mae'r adran hon yn rhoi gwybodaeth fanylach ynglŷn ag eithriadau a rhyddhad.

Rhyddhad sy'n gymwys i roddion oes yn unig

Rhoddion bychain hyd at £250 mewn unrhyw flwyddyn dreth i unrhyw un person. Gellir rhoi anrhegion bychain o'r fath i unrhyw nifer o wahanol bobl.

Eithriad blynyddol o £3,000 mewn unrhyw un flwyddyn dreth. Gallwch gario ymlaen yr eithriad llawn o £3,000 neu ran ohono nad yw wedi ei ddefnyddio i'r flwyddyn dreth nesaf ond nid ymhellach.

Rhoddion oes sy'n cynrychioli gwariant arferol o incwm y trosglwyddwr. Mae'r rhain wedi eu heithrio ar yr amod nad yw'r safon byw a sefydlwyd gan y trosglwyddwr wedi ei ostwng gan y rhoddion, daeth y rhoddion o incwm ac nid cyfalaf ac mae patrwm rhoi wedi ei sefydlu.
Gall y rhoddion gynnwys:

- taliadau mis neu reolaidd i rywun, gan gynnwys anrhegion Nadolig neu wyliau eraill, pen-blwyddi pobl neu ddathliadau pen-blwydd arall
- premiymau rheolaidd ar bolisi yswiriant bywyd.

Llenwch dudalennau 2 a 6 Atodlen IHT403 *Rhoddion a throsglwyddiadau eraill o werth* os ydych am ddidynnu'r rhyddhad hwn.
Rhoddion mewn cydnabyddiaeth o briodas neu bartneriaeth sifil hyd at y symiau canlynol:

- £5,000 os rhoddwyd y rhodd gan riant neu lys riant y naill ochr y briodas neu'r bartneriaeth sifil neu'r llall
- £2,500 os rhoddwyd y rhodd gan dad-cu/mam-gu neu daid/nain un ochr neu'r llall
- £1,000 mewn unrhyw achos arall.

Rhyddhad sy'n gymwys i roddion oes yn unig a throsglwyddiadau ar farwolaeth

Eithriad priod neu bartner sifil
Mae pob trosglwyddiad rhwng gŵr/gwraig sydd wedi priodi'n gyfreithlon a phartneriaid sifil sydd wedi cofrestru'n gyfreithlon wedi'u heithrio gydag un eithriad. Os ydy domisil y person sy'n gwneud y trosglwyddiad yn y DU ond nid yw domisil y derbynnydd, cyfyngir yr eithriad ar gyfer priod neu bartner sifil i £55,000.

Mae rheol arbennig yn bodoli os bu i'r ymadawedig elwa o ymddiriedolaeth a sefydlwyd gan Ewyllys neu drwy ddiewyllysedd priod neu gyn briod a fu farw cyn 13 Tachwedd 1974. Ni chymerir gwerth yr ymddiriedolaeth i ystyriaeth os:

- talwyd Treth Ystâd neu cafodd ei thrin fel petai wedi ei thalu ar gyfer y farwolaeth gynharaf yn yr asedion yn yr ymddiriedolaeth, ac
- nid oedd yr ymadawedig yn gallu gwaredu'r asedion.

Os rhoddwyd y pŵer i'r ymadawedig i ddatgan sut y dylid delio â'r asedion yn ystod ei oes/hoes neu ei farwolaeth/marwolaeth, ni fyddai'r eithriad yn gymwys. Os ydych yn didynnu'r eithriad hwn o'r asedion mewn ymddiriedolaeth, bydd unrhyw incwm a ddosrannwyd y dylid ei nodi ym mlwch 75 ar ffurflen IHT400 wedi ei eithrio hefyd. Ond nid yw'r eithriad yn gymwys i incwm cronedig nad oedd wedi ei dalu i'r ymadawedig ac a gynhwyswyd ym mlwch 75.

Gwefan: **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/**
Llinell Gymorth: **0845 30 20 900**

Elusennau cymhwysol

Rhoddion a chymynroddion i elusennau

Bydd holl roddion oes a chymynroddion ar farwolaeth i elusennau yn y DU wedi eu heithrio ar yr amod bod y rhodd wedi ei roi i'r elusen yn llwyr.

Elusennau cymhwysol

Mae elusennau cymhwysol yn un sy'n cwrdd â'r amodau canlynol:
- mae'n elusen a sefydlwyd yn yr Undeb Ewropeaidd neu wlad benodol arall
- mae'n bodloni'r diffiniad o elusen o dan gyfraith Cymru a Lloegr
- caiff ei rheoli yn y wlad lle y'i sefydlwyd, os yw hynny'n ofynnol yn y wlad honno
- mae ei rheolwyr yn bersonau cymwys a phriodol i fod yn rheolwyr yr elusen.

Rhoddion i gyrff cenedlaethol

Mae rhoddion a chymynroddion i gymdeithasau tai cofrestredig, amgueddfeydd cenedlaethol, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a rhai cyrff penodol eraill sy'n ymwneud â chadwraeth Treftadaeth Genedlaethol neu o natur gyhoeddus wedi eu heithrio. Gellir cyfyngu'r rhyddhad os ni roddwyd y rhodd yn llwyr i'r sefydliad

Rhoddion i bleidiau gwleidyddol

Eithrir rhoddion llwyr i bleidiau gwleidyddol y DU, ar yr amod yr oedd gan y blaid yn yr etholiad cyffredinol diwethaf a chyn dyddiad y rhodd i'r blaid, o leiaf dau aelod seneddol wedi eu hethol i Dŷ'r Cyffredin, neu o leiaf un aelod etholedig a bod y blaid wedi derbyn o leiaf 150,000 pleidlais.

Os nad ydych yn siŵr p'un a yw un o'r eithriadau hyn yn gymwys oherwydd ni throsglwyddwyd yr arian yn uniongyrchol i'r sefydliad neu os ydy'r ewyllys yn cyfyngu ar sut y dylid defnyddio'r arian, ffoniwch ein Llinell Gymorth ac esboniwch yr amgylchiadau.

Eithriadau Treftadaeth Genedlaethol

Ceir nifer o eithriadau ar gyfer rhoddion o eiddo treftadaeth neu hanesyddol eraill. Os ydych yn hawlio'r eithriadau hyn, cwblhewch Atodlen IHT420 *Asedion Treftadaeth Genedlaethol.*

Rhyddhad a allai fod yn gymwys i roddion oes a throsglwyddiadau ar farwolaeth

Gallai rhyddhad amaethyddol a rhyddhad busnes fod yn gymwys i drosglwyddiadau o asedion amaethyddol neu fusnes. Cynhwysir y rhyddhadau hyn yn yr adrannau ar Atodlen IHT414 *Rhyddhad amaethyddol* ac Atodlen IHT413 *Buddiannau ac asedion busnes a phartneriaethau*.

Rhyddhad arall

Ceir dau eithriad arall sy'n gymwys i roddion. Bydd y rhain ond yn gymwys os ydy cyfanswm y rhoddion a wnaed yn ystod oes yr ymadawedig yn fwy na'r terfyn treth pan fu farw'r ymadawedig fel bod peth treth i'w thalu ar y rhoddion eu hunain.

Rhyddhad meinhau

Os oes unrhyw dreth i'w thalu ar rodd, gostyngir y dreth gan raddfa symudol ar gyfer rhoddion a wnaed mwy na thair blynedd ond llai na saith mlynedd cyn y farwolaeth, cyhyd â bod cyfanswm y rhoddion a wnaed gan yr ymadawedig yn uwch na'r haen gyfradd sero.

Rhaid i'r dreth gael ei thalu gan y person a dderbyniodd y rhodd felly ni fyddai'r rhyddhad fel arfer yn berthnasol wrth gyfrifo'r dreth sy'n rhaid ei thalu cyn y gallwch wneud cais am grant.

Rhyddhad cwymp mewn gwerth

Fodd bynnag, os hoffai'r person a gafodd y rhodd dalu ei dreth/threth pan fyddwch yn gwneud cais am grant, gallwch anfon y taliadau gyda'i gilydd. Rhaid i chi ddilyn yr holl gamau ar ffurflen IHT400 o hyd er mwyn cyfrifo'r dreth sy'n rhaid ei thalu ar ystâd yr ymadawedig. Mae'r enghraifft yma yn eich helpu i gyfrifo'r dreth sy'n daladwy ar drosglwyddiad yn ystod bywyd yr ymadawedig. Nodwch y cyfrifiannau a wnaethoch ar y tudalennau 'Gwybodaeth ychwanegol' ar yr IHT400 a nodwch sut y dylid defnyddio'r taliad rydych yn ei anfon atom.

Mae swm y rhyddhad meinhau yn dibynnu ar hyd yr amser y gwnaeth yr ymadawedig goroesi'r trosglwyddiad. Gostyngir y dreth a godir trwy godi'r canrannau canlynol o'r gyfradd lawn.

Blynyddoedd rhwng trosglwyddo a 'r farwolaeth	Rhyddhad meinhau %
Tair i bedair	20%
Pedair i bump	40%
Pump i chwech	60%
Chwech i saith	80%

Enghraifft
Gwnaeth C rhodd o £300,000 ar 1 Chwefror 2002. Bu farw C ar 20 Mehefin 2005
Roedd yr haen gyfradd sero yn £275,000 ar ddyddiad y farwolaeth.
Mae'r rhodd yn uwch na'r haen gyfradd sero o £25,000.
Cyfradd dreth lawn ar y rhodd: 40% x £25,000 = £10,000.
Mae'r rhodd o fewn tair i bedair blynedd o'r farwolaeth, felly mae rhyddhad meinhau o 20% yn ddyledus. Rhyddhad meinhau. £10,000 x 20% = £2,000.
Treth ddiwygiedig a godir: £10,000 llai £2,000 = £8,000.

Os ydy gwerth yr asedion a rhoddwyd am ddim wedi disgyn rhwng dyddiad y rhodd a dyddiad y farwolaeth, gellir codi treth ar y gwerth is ar ddyddiad y farwolaeth.

Mae'r rhyddhad ond yn gymwys os ydy gwerth y rhoddion yn uwch na'r haen gyfradd sero. Ceir rheolau eraill hefyd felly ffoniwch ein Llinell Gymorth os credwch y gallai'r rhyddhad hwn fod yn gymwys. Os ydych am ddidynnu'r rhyddhad hwn, cynhwyswch y gwerth ar ddyddiad y farwolaeth yn y golofn 'disgrifiad o'r asedion' ar Atodlen IHT403, *Rhoddion a throsglwyddiadau eraill o werth,* ond peidiwch â newid y gwerth ar ddyddiad y farwolaeth. Byddwn yn edrych ar y cais ar ôl rhoi'r grant.

Ble i gynnwys eitemau yn yr ystâd

Rydym wedi cynhyrchu'r rhestr hon o asedion a dyledion a gynhwysir yn gyffredinol mewn ystâd person i'ch cynorthwyo i lenwi'r ffurflen IHT400 yn gywir. Rydym hefyd wedi cynnwys rhif yr Atodlen, rhif y blwch ar y ffurflen IHT400 pan fo angen i chi ei gynnwys, a lle y gellir dod o hyd i unrhyw wybodaeth ynglŷn â chwblhau'r blwch hwnnw yn y canllaw hwn.

Eitem	Atodlen(ni)	Ffurflen IHT400 Rhif y blwch	IHT400 Nodiadau Rhif y dudalen
Ad-daliad Treth Enillion Cyfalaf	–	74	48
Ad-daliad treth incwm	–	74	48
Arian (darnau arian ac arian papur)	–	53	44
Asedion busnes	IHT413	69	34, 47
Asedion busnes ffermio	IHT414	69	34, 37, 47, 70
Asedion enwebedig (*nominated*)	–	101	52
Asedion ymddiriedolaeth	IHT418	99, 100, 105	15, 39, 52
Benthyciadau gwarantedig	IHT419	80	49
Benthyciadau nas gwarantwyd	IHT419	82	–
Biliau cardiau credyd	–	82	–
Biliau tŷ ar y cyd	IHT404	50	13, 23
Biliau'r tŷ	–	82	–
Bondiau premiwm	IHT406	54	44
Buddiant gwrthdro *(revisionary interest)*	IHT418	76	40
Buddiant mewn ystâd arall	IHT415	71, 72	48
Busnes	IHT413	69	34, 47, 70
Carafannau	IHT407	55	26, 68
Ceir	IHT407	55	26, 68
Coed	IHT405	69	47
Coetiroedd	IHT405, IHT413	69	47
Cronfeydd pensiwn	IHT409	56	13, 27, 45
Cychod	IHT407	55	26, 68
Cyfranddaliadau tramor	IHT417	98	15
Cyfrifon banc	IHT406	52	44
Cyfrifon banc a chymdeithasau adeiladu ar y cyd	IHT404	50	13, 23
Cyfrifon banc tramor	IHT417	98	15
Cyfrifon cymdeithasau adeiladu	IHT406	52	44
Cynhyrchion Cynilion a Buddsoddiadau Cenedlaethol	IHT406	54	44, 67
Darluniau a gweithiau celf	IHT407	55	26, 45, 68
Difidendau ar stociau a chyfranddaliadau a restrwyd	IHT411	64	31, 46, 67
Difidendau ar stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd	IHT412	64	46, 67
Dodrefn	IHT407	55	26, 45, 68
Dyledion gwarantedig	IHT419	82	50
Dyledion sy'n ddyledus i ffrindiau neu deulu	IHT419	82	17, 50
Dyledion sy'n ddyledus i'r ymadawedig	IHT416	73	48

	Atodlen(ni)	Ffurflen IHT400 Rhif y blwch	IHT400 Nodiadau Rhif y dudalen
Eiddo busnes	IHT405, IHT413	69	34, 47
Ffermdai	IHT405, IHT414	68	37, 47
Ffermydd	IHT405, IHT414	68	37, 47
Gemwaith	IHT407	55	26, 68
Giltiau (Gwarantau Llywodraeth y DU)	IHT411	62	45, 66
Gwarantau Llywodraeth y DU	IHT411	62	45, 66
Hynafolion	IHT407	55	26, 45, 68
Incwm ymddiriedolaeth	–	75	48
Llog ar gyfrifon banc	IHT406	52	44
Llog ar gyfrifon cymdeithasau adeiladu	IHT406	52	44
Llog ar stociau a chyfranddaliadau	IHT411	64	46, 67
Morgais	–	80	49
Morgais ar y cyd	IHT404	49	13, 23
Nwyddau'r tŷ mewn perchnogaeth ar y cyd	IHT404	50	13, 23
Ôl-daliadau pensiwn	–	56	45
Polisi gwarchod morgais ar y cyd	IHT404	50	24
Polisi yswiriant bywyd ar y cyd	IHT404	50	13, 23
Polisïau gwarchod morgeisi	–	57	–
Polisïau yswiriant bywyd	IHT410	57	14, 45
Rhoddion a wnaed gan yr ymadawedig	IHT403	111	12, 18
Rhwymedigaeth Treth Enillion Cyfalaf	–	82	–
Rhwymedigaeth treth incwm	–	82	–
Stociau a chyfranddaliadau a fasnachir ar AIM	IHT412	65	32
Stociau a chyfranddaliadau a restrir ar y Gyfnewidfa Stoc	IHT411	63	14, 31, 46, 65, 66, 67
Stociau a chyfranddaliadau nas rhestrwyd	IHT412	65	15, 32
Tai a fflatiau (ar osod i eraill)	IHT405	70	47, 68
Tai, tir ac adeiladau dramor	IHT417	97	15
Tai, fflatiau a thir mewn perchnogaeth ar y cyd	IHT404	49	13, 23
Tir (ac eithrio tir fferm)	IHT405	70	47, 68, 69
Tir amaethyddol	IHT405, IHT414	68	37, 47
Tir ffermio	IHT405, IHT414	68	37, 47
Tŷ neu fflat (preswylfa'r ymadawedig)	IHT405	51	43, 68
Ymddiriedolaeth unedol	IHT411	63	65

1. Pa faint o'r canllaw hwn y gwnaethoch ei ddarllen?

Y canllaw cyfan ☐

Y rhan fwyaf ohono ☐

Rhan ohono ☐

Braidd unrhyw ran ohono ☐

2. Pa mor hawdd oedd y canllaw hwn i'w ddeall?

Roedd yn hawdd ei ddeall ☐

Deallais y rhan fwyaf ohono ond gallai rhannau ohono fod yn fwy clir* ☐

Roedd yn anodd ei ddeall ☐

Doeddwn i ddim yn ei ddeall ☐

*Os gwnaethoch dicio'r blwch hwn, nodwch isod pa rannau gallai fod yn fwy clir

3. Pa mor hawdd oedd hi i gwblhau ffurflen IHT400?

Roedd yn ffurflen yn hawdd ei deall ac roeddwn yn gwybod beth i'w wneud ☐

Roedd y rhan fwyaf o'r ffurflen yn hawdd ei ddeall ond gallai rhannau ohoni fod yn fwy clir * ☐

Roedd yn anodd ei deall ac nid oeddwn bob amser yn gwybod beth i'w wneud* ☐

Ni allwn ei chwblhau heb gymorth ☐

*Os gwnaethoch dicio'r naill flwch neu'r llall, nodwch isod pa rannau gallai fod yn haws eu deall

Os oes gennych unrhyw sylwadau eraill ynglŷn â ffurflen IHT400, y canllaw hwn neu unrhyw un o'r Atodlenni sy'n rhaid i chi eu cwblhau, nodwch nhw ar y dudalen nesaf.

Os oes angen mwy o le arnoch, parhewch ar ddalen ar wahân.

Gwybodaeth ychwanegol

Os bydd angen gallwch barhau ar ddalen ar wahân.

Cysylltiadau

Os oes angen copi arnoch o un o'n ffurflenni gallwch:
• eu lawr lwytho o'n gwefan yn **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/** neu
• cysylltwch â gwefan Treth Etifeddiant.
— ffoniwch **0845 30 20 900**.
— ffacs **0845 234 1010**.
Os ydych am gael rhagor o wybodaeth ynglŷn ag unrhyw agwedd o Dreth Etifeddiant, ewch i'n gwefan neu ffoniwch Linell Gymorth Profiant a Threth Etifeddiant

Cynhwyswyd cyfeiriadau DX er mwyn i gyfreithwyr a banciau eu defnyddio

Swyddfa Nottingham
HM Revenue & Customs Inheritance Tax
Ferrers House
PO Box 38
Castle Meadow Road
Nottingham NG2 1BB
DX 701201 NOTTINGHAM 4.

Swyddfa Caeredin
HM Revenue & Customs Inheritance Tax
Meldrum House
15 Drumsheugh Gardens
Edinburgh EH3 7UG
DX ED 542001 EDINBURGH 14.

Swyddfa Belfast
HM Revenue & Customs Inheritance Tax
Level 5
Dorchester House
52-58 Great Victoria Street
Belfast BT2 7BN
DX 2001 NR BELFAST 2.

Ein gwefan a'n llinell gymorth

Gwefan: **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax/**
Llinell Gymorth: **0845 30 20 900**

Nid oes gan y llyfryn hwn bwerau cyfreithiol. Mae'n adlewyrchu'r gyfraith dreth ar adeg ei ysgrifennu. Efallai y bydd yn rhaid i ni ystyried amgylchiadau arbennig ar gyfer ystâd benodol. Mae mwy o wybodaeth ynglŷn â Threth Etifeddiant yn y Canllaw Treth Etifeddiant i Gwsmeriaid ar ein gwefan yn **www.hmrc.gov.uk/inheritancetax** neu os nad oes modd i chi ddefnyddio'r Rhyngrwyd gallwch ffonio ein Llinell Gymorth.

Gwybodaeth bellach

Eich hawliau a'ch ymrwymiadau

Mae *Eich Siarter* yn esbonio'r hyn y gallwch ei ddisgwyl gennym ni a'r hyn y disgwyliwn gennych chi. Am fwy o wybodaeth ewch i **www.hmrc.gov.uk/cymraeg/eichsiarter.pdf**

Os oes gennych gŵyn

Am fwy o wybodaeth ynglŷn â'n gweithdrefnau cwyno ewch i **www.hmrc.gov.uk** a chwiliwch am *Complaints* gan ddefnyddio'r cyfleuster *Search*.

Sut rydym yn defnyddio gwybodaeth amdanoch

Deddf Diogelu Data
Mae Cyllid a Thollau EM yn Rheolydd Data o dan Ddeddf Diogelu Data 1998. Rydym yn cadw gwybodaeth at y dibenion a bennir yn ein hysbysiad i'r Comisiynydd Gwybodaeth, gan gynnwys asesu a chasglu treth a thollau, talu budd-daliadau ac atal a chanfod troseddau, a gallwn ddefnyddio'r wybodaeth hon at unrhyw un o'r dibenion hynny.

Efallai y cawn wybodaeth amdanoch gan eraill, neu efallai y byddwn yn rhoi gwybodaeth iddynt hwy. Os byddwn yn gwneud hyn, fe fydd yn ôl yr hyn y mae'r gyfraith yn ei chaniatáu yn unig, er mwyn:
• gwirio cywirdeb gwybodaeth
• atal neu ganfod troseddau
• gwarchod arian cyhoeddus.

Efallai y byddwn yn cymharu'r wybodaeth a dderbyniwn amdanoch â'r hyn sydd eisoes yn ein cofnodion. Gall hyn gynnwys gwybodaeth a roddwyd gennych chi, yn ogystal â chan eraill, megis adrannau neu asiantaethau eraill y llywodraeth ac awdurdodau treth a thollau tramor. Ni fyddwn yn rhoi gwybodaeth i unrhyw un y tu allan i Gyllid a Thollau EM oni bai bod y gyfraith yn caniatáu i ni wneud hynny. Am fwy o wybodaeth ewch i **www.hmrc.gov.uk** a defnyddiwch y cyfleuster *Chwilio* i ddod o hyd i'r adran *Deddf Diogelu Data*.

Cyfrinachedd

Mae gennych hawl i'r un graddau uchel o ddiogelwch a roddir i bob trethdalwr. Mae gennym ddyletswydd gyfreithiol i gadw eich materion yn hollol gyfrinachol ac ni allwn roi gwybodaeth i eraill ynglŷn ag ystâd, ymddiriedolaeth neu drosglwyddiad hyd yn oed os oes ganddo ef/ganddi hi fuddiant ynddo, oni bai bod y gyfraith yn ein caniatáu i wneud hynny. Golyga hyn y gallwn drafod materion trethdalwr gyda'r person hwnnw'n unig neu gyda rhywun arall y mae'r trethdalwr wedi ei benodi i weithredu ar ei ran/rhan. Yn achos rhywun sydd wedi marw, golyga hyn y gallwn drafod ystâd gyda'r bobl (neu berson) sydd wedi llofnodi a chyflwyno ffurflen IHT400, hynny yw'r ysgutorion neu'r gweinyddwyr, neu berson arall a benodwyd i weithredu ar eu rhan, fel arfer cyfreithiwr neu gyfrifydd.

Arweiniad yn unig yw'r nodiadau hyn sy'n adlewyrchu'r sefyllfa ar adeg eu hysgrifennu. Nid ydynt yn effeithio ar eich hawl i apelio. Gellir gweld unrhyw ddiwygiadau dilynol i'r nodiadau hyn yn www.hmrc.gov.uk

Cyhoeddwyd gan
Cyllid a Thollau EM
Ebrill 2010 © Hawlfraint y Goron 2010

Cyllid & Tollau EM